

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε΄

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1956

Η ψηφιοποίησή της έγινε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

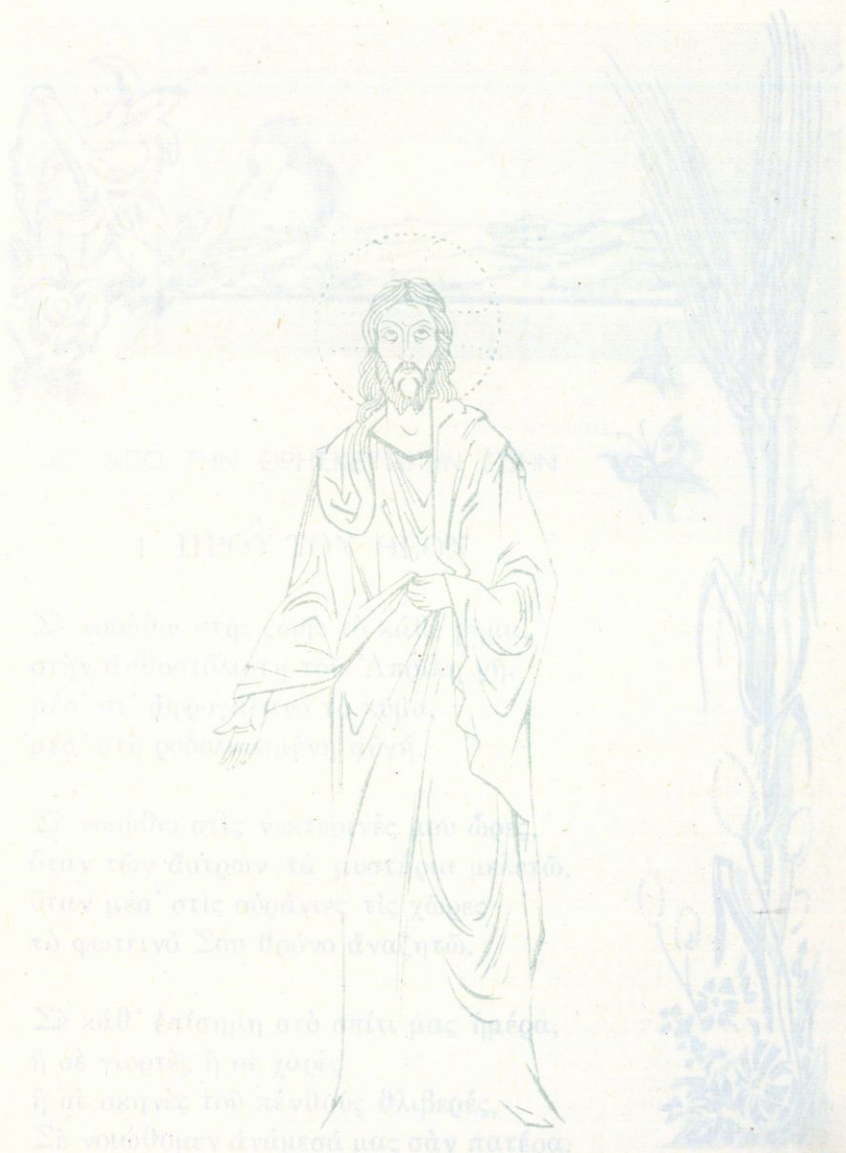

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1957

Ε. ΚΑΛΑΜΑΤΑΚΟΥ - Θ. ΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ - Γ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΙΚΟΝ Ε. ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΚΟΛΛΙΚΩΝ ΠΙΣΤΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1987

« Εὐαγγ. σὺδ' ἑταίρο » **ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ**

ΝΙΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

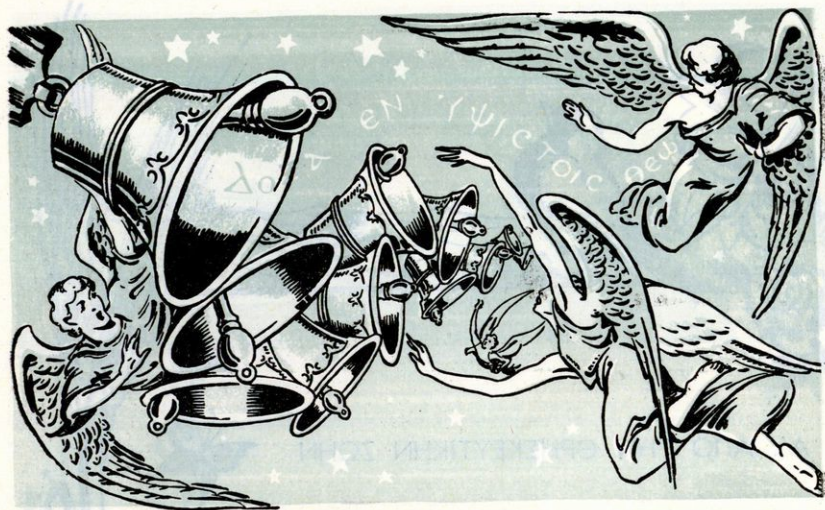
Σὲ νοιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κῦμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νοιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἀστρῶν τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τὶς χῶρες
τὸ φωτεινὸ Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ καθ' ἐπίσημη στοὶ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνὲς τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νοιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

« Ἐμπρὸς στοὺ ἀπειρο »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί ἐκκλησιῆς σημαίνουν,
 κουνιοῦνται τὰ καμπαναριὰ καὶ οἱ φωνές, πὺν βγαίνουν
 ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο-κάθε καμπάνας στόμα,
 μοιάζουν χειρουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
 Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
 καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πὺν κάθε ἀστέρι στέλλει,
 μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! Γλυκεῖα μάννα!
 Τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιὰ καὶ στὴν καμπάνα
 καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιὰ σαλεύει στὴν καρδιά μας!
 Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριὰ μας,
 στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες,
 χύνει βαθιὰ μας στὴν ψυχὴ γλυκὲς χρυσές ἐλπίδες!

« Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας »

Κώστας Κονστάλλης

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωνιατική νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτίνες του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τῇ γῇ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν Ἀγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἀγγέλων.

Ἕνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἓνας φωτοστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφὴ ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστοῦλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνῃ Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνη μαρτυρικὰ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῇ, θ' ἀναληφθῇ, θ' ἀνέβῃ πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνῃ στὴ γῇ τριανταετία μόνο χρόνια, καὶ θὰ καθίσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεὸς μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μέγας Χριστός...

"Ἄς μπουῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, πού βλέπομε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορὲς σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. "Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, « χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν ». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστι μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. "Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

Ἄλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἄγγελοι μὲ τὸν ὕμνο τους :

« Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ».

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη: νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῇ τὴν εἰρήνην, πού τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ὁ ξανθὸς ἐπισκέπτης Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φορικτὴ πείνα, ἀρρώστεια καὶ δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο. Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θεοδωράκης καὶ ἡ Φανὴ ἦσαν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιὰ τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ μιὰ σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν τὰ δύο παιδιὰ μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα-Ἀννα δὲν ἐλύγισε. Ἐκρυψε στὰ κατάρβαθα τῆς καρδιάς τὸν πόνο τῆς καὶ ἄρχισε νὰ ξενοδολεῦη, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια τῆς. Καὶ πάλι δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τότε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεσε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλα κορύα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐπέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλ' ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλῃς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἤρξε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἢ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθηκαν νηστικά, γιατί τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

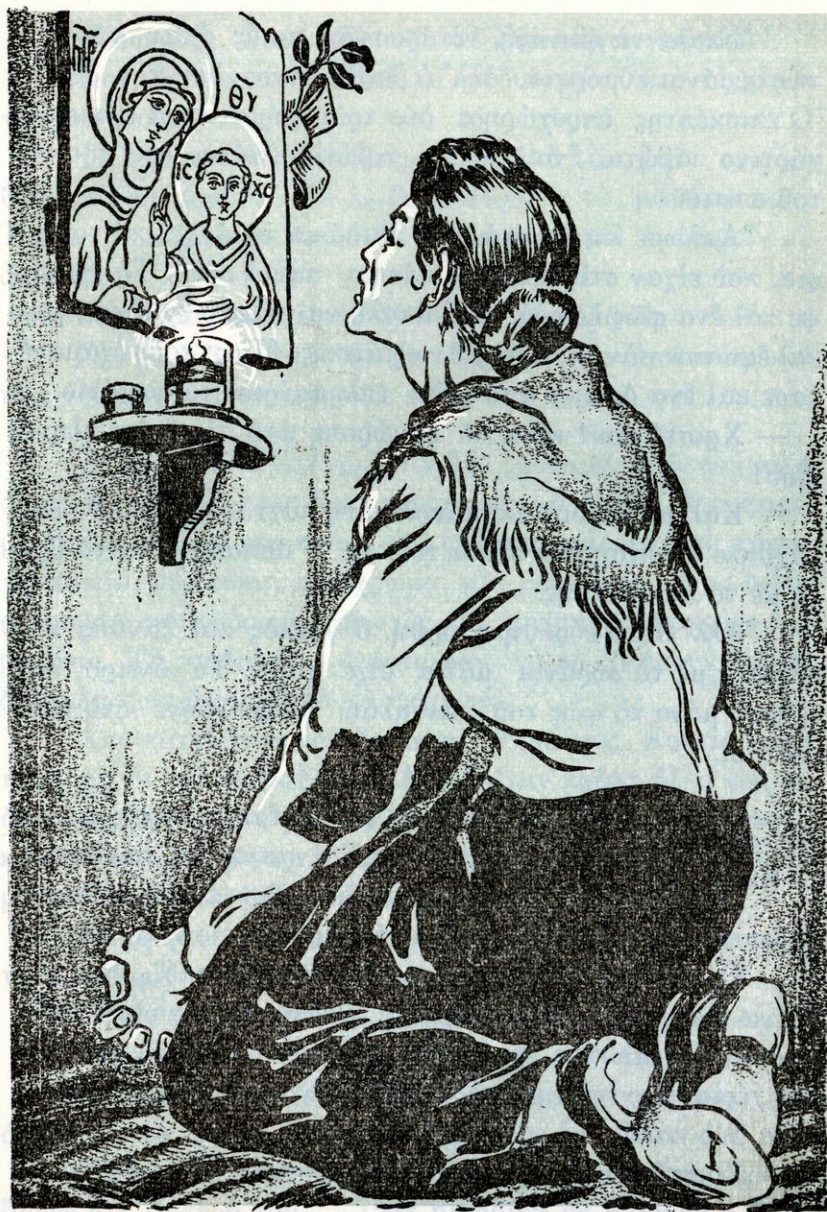
Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἄναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανά.

Πῶς ἦρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της!... Δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ἐξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἄλλ' ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρα-Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανούς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἥχος των ἔφθανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλυτα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῇ τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἄνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμᾶτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐρωτήσῃ ποιός ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

Ἀπλῶσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ ἐχάϊδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐχύθηκε γύρω καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος τοὺς ἐχαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπετάχθηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρῇ ξηρὰ μὲ τὰ δάκρυά της.

Ἀλλ' ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῇ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβήσῃ μόνον τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

**Τὸ χάρτινο
κιβώτιο** Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ ματιά στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοοῦλα τῶν ἀκούσαν ἐλαφρὰ· ἐκοιμῶντο ἤσυχα ἤσυχα, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τὶς θεῖες πληγές!

Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε στὰ χέρια· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἄνοιξε· ὦ! τὸ θαῦμα, χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της:

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθήτε γρήγορα!

Και τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιὰ ἐξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὴν βαθὺ προϋνὸ ὕπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ προϋνὸ ἀγουροξύπνημα ἐρώτησαν μὲ ἀπορία;

— Γιατί, μαννούλα, μᾶς ἐξύπνησες τόσο πρωΐ;

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε γρήγορα νὰ ἰδῆτε· τοὺς ἀπάντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ἰδοῦν! Ἐπάνω ἦταν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἓνα κουστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορεματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μάλλινο σὲ πήχεις γυναικεῖο, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἓνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κουτιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστίκια, γαλετάκια, ζάχαρι, σοκολάτα, τσαΐ, καραμέλλες, ἀφρᾶτα μπισκότα· ὥς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίζουν παιδιὰ.

Τὰ ὀρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολυτιμα πρᾶγματα! Καὶ ἔκπληκτα ἐρώτησαν:

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Ὁ Θοδωράκης ἀνυπόμονος ἐπῆρε τὸ κουστούμι καὶ ἄρχισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη ηῦρε ἓνα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἓνα γράμμα· εἶπε καὶ τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημείωμα ἑλληνικὰ γραμμένο.

« Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της ».

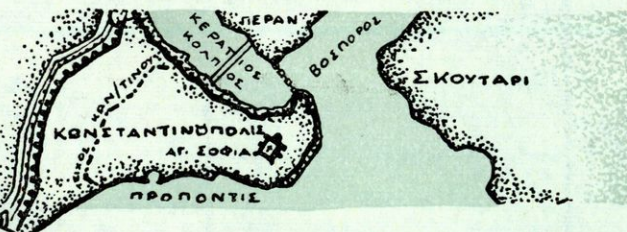
Τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος — ἀνοιξε ἡ θύ-
ρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ
τοῦ Ἑρυνθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου
Ταμείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ ἐπέρασε
νὰ εἰπῇ στὴν κυρα - Ἀννα γιὰ τὸ δέμα, πὺν εἶχε ἀφήσει περ-
νῶντας. Τὸ ἔστειλε ὁ Ἑρυνθρὸς Σταυρὸς, πὺν στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.
Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴ προσευχὴ των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὀρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκονί-
σματα εὐχαριστοῦσαν τὸ θεῖο παιδάκι, πὺν ἐγεννήθηκε τὴν
ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμον τὴν παρηγορία, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸν παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θεορμὰ δάκρυα, πὺν ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

5. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραϊα λόγια ! Τί γλυκειὰ μελω-
δία ἀκούσαμε ἀπόψε ! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στή
μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς
τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς Μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς, καθὼς ἐγύρισαν στὸ
σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαι. Καὶ χωρὶς νὰ
τὸ καταλάβῃ ἐσιγοψιδύρισε :

*Ἄγγελος πρωτοσιάτης οὐρανόθεν
ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε.*

Δὲν ἐθυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω
κι ἐξακολούθησε :

*Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια·
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὥς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι : Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.*

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει
πολύ, συνέχισεν ἡ Ἑλένη, ὅταν ἐτελείωσε τὸ ψάλισμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ' ἐν-
θουσιάζῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται μὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἔνδοξες σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑθνους μας;

— Ἀλήθεια, μητέρα, ἔχει κι αὐτός, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ μας ὕμνοι, σχέσι μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ἑθνους μας; ἐρώτησε τώρα ἡ Ἑλένη ἐπίτηδες, γιὰ νὰ κάμῃ τὴ μητέρα της νὰ τῆς διηγηθῇ κάτι καινούργιο γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὁποῖα τόσο τὴν ἐσυγκινοῦσαν καὶ τὴν συνήραζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὁποία ἀφορμὴ ἐζητοῦσε, γιὰ ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της μὲ ὠφέλιμες ἱστορίες, ἄρχισε:

« Πολλὲς φορὲς ἡ Κωνσταντινούπολις, παιδί μου, ἡ θαυμαστὴ πρωτεύουσα τῆς ἔνδοξης Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς κινδύνους καὶ πολλὰς φορὲς ἐχρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῇ σκληρὰ καὶ νὰ χύσῃ ἀφθονοτὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, γιὰ νὰ τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκείνη τὴ φορὰ εὐρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ ἡ ἀγωνία, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχὴ, πού ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, ἐκήρυνε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθρῃ τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ κτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιὰτὶ ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μέγας. Κίνδυνος τοῦ Ἑθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μία τὴν ἄλλη κι ὁ Πέρσης βασιλεὺς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέσι. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία μὲ τὰ στρατεύματά του ἐπίεξε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

νὰ γυρίση στὴν Περσία. Ἐπροσπάθησε ὁμως στὸ μεταξὺ νὰ πείση τοὺς Ἀβάρους, γιὰ νὰ παραβιάσουν τὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει μὲ τὸν Ἡράκλειο, καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ βορρᾶ. Προπαντὸς τώρα, πού ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε [τρόπος νὰ γυρίση. Καὶ οἱ Ἀβαιοι

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἢ ἐπιφυλάξεις ἐδέχθησαν καὶ παρεσπόνδησαν.

»Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καὶν, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρῶντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ἕως ὅτου ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη της καὶ τὴν ἐπολιόρησαν.

»Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦσαν εἰς τὴν Περσία. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν ἐδείλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν καὶ ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα.

»Ἄλλ' ἡ πολιορκία ἐγινόταν πιδ στενὴ κι ἡ πίεσις στὰ τείχη ἐμεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ἐπαρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνο νὰ δεχθῇ ὅσα δῶρα θελήσει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

»Υπερήφανος ἐκείνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως ἐνόμιζε, κατάκτησι ἔδωξε μὲ βάνανσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια :

«Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιατί δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπῶντας ἢ πουλιὰ καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα ».

»Κι ἐπανάλαβε τὴν ἐπίθεσί του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περιφημὲς πολιορκητικὰς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

»Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεστήριξε τὴν ἄμυνά του. Ἔστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

» Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τεῖχη, στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι ἐδέοντο μπροστὰ στὴν Ἁγία Εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ! θαῦμα!

» Τὴν ὥς τὴ στιγμὴ ἐκείνη γαληνεμμένη θάλασσα ἐτάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν κι ἐβούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς ἐγιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητὴ τροπὴ τῆς καταστάσεως, διελύθησαν κι ἀναγκάσθησαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ ξαναγυρίσουν!

» Κι ἀμέσως πολεμισταὶ ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστά, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας.

» Ὅλη τὴ νύκτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίσῃ, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ νικητῆριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τοὺς. Ἐψαλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτιδός μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων »

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

6. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
πού ἀκοῦς τῇ δέσει τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἀκου καὶ μᾶς, πού ὑψώνομε σ' Ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
πού ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμή.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμμένη χήρα,
στὸν πεινασμένο ἄνοιξε, Σύ, σπλαχνικὰ τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
πού πλέει στὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὄνειρα τοῦ βρέφους πού κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης πού φοβάται.
Στείλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαῦρα τὰ φτωγά.

Τὴ μάννα παρηγόρησε, πού 'χει παιδιὰ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μὴν ἀκτιῖνὰ Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους πὺ βυζαίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαχνικό.

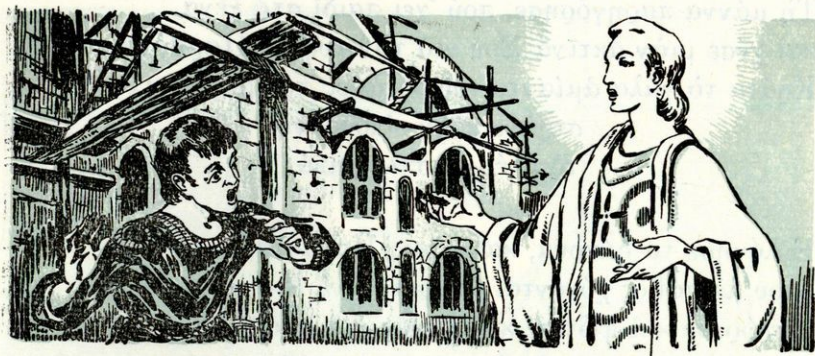
Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συχώρησε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον πὺ πλανήθη,
καὶ χύσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκειά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμο δεῖξέ την μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
πὺ κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

< Ἄπαντα >

Στέφανος Μαρτζώκης

7. ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Όταν ἐκτίζετο ἡ Ἁγία Σοφία, ἓνα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνῖτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδί δεκατεσσάρων χρόνων, πὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάῃ τὰ ἐργαλεῖά του ὅση ὥρα θ' ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ πὺ ἐκάθητο τὸ παιδί κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικὰ καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο πὺ ἀστραφτε σὰν ἥλιος. Ἐφαίνετο σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὺς ἦτο θυμωμένος.

— Γιατί οἱ τεχνῖτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ κι ἐπῆγαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν; ἐρώτησε τὸ παιδί ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἀρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔλθουν γρήγορα νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— Ἀρχοντά μου, φοβοῦμαι νὰ πάω, νὰ μὴ χαθῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε, κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, πὺν κτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὡς πὺν νὰ ἐπιστρέψῃς, γιὰτὶ μ' ἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδὶ ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, πὺν τοῦ ἔδωκεν ὁ ἄγνωστός του ἄρχοντας. Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονὸς στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύθηκεν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξε νὰ ἀξιωματικὸ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπῆγεν ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανένα δὲν εὗρε νὰ τὰ φυλάῃ. Κι ἐγύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Ἐκάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξε νὰ εἶπῃ τὸν αὐτὸν πὺν ἦταν ἐκεῖνος πὺν τὸ ἔστειλε.

— Κανένas ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦτο, βασιλιᾷ μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦτο μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὥραϊο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, πὺν δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Ἐκατάλαβε πῶς ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια :

— Ἀλήθεια, Ἀγγελὸς Κυρίου παρουσιάσθηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, πὺν μοῦ ἐφάνερωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, πὺν μοῦ ἔστειλες τὸν Ἀγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ κτίσιμο. Κι ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῇ. Ὅλοι συνεφώνησαν νὰ μὴν

πάη ἄλλη φορὰ τὸ παιδί στήν ἐκκλησία, γιά νά τὸ περιμένη ὁ Ἅγγελος καὶ νά μένη φύλακάς της, ὅπως τοῦ ὠρκίσθηκε. Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στοῦ παιδί καὶ τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεσι τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νὰ περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε φθάσει ὡς τὸ σημεῖο, ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, ἐστέκετο ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιὰ καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ κι ἄλλα πολλὰ χρήματα, ποὺ ἐχρειάζετο ἡ ἐκκλησία, γιά νὰ τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἔξαφνα ἕνας λευκοφορεμένος καὶ μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καὶ τὸν ἐρώτησε :

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου ;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καὶ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, ποὺ εἶναι Σάββατο, ἀπάντησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Καὶ παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιὰτὶ πρώτη φορὰ τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὔριο τὸ πρωῒ στεῖλέ μου μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες κι εἴκοσι μουλάρια, γιά νὰ σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσῇ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιά τὴν ἀνέλπιστη προσφορὰ τοῦ ἄρχοντα, ποὺ τὰ ἔχασε κι οὔτε τ' ὄνομά του ἐρώτησε νὰ μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικὰ ἐξαφανίστηκε ὅπως εἶχε ξαφνικὰ παρουσιασθῇ.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πρωῒ τέσσαρες ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφθασαν στὴ Χρυσὴ Πόρτα, ὅπου τοὺς ἐπερίμενε λευκοφορεμένος καὶ καβάλλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἓνα τόπο, ὅπου ἀντίκρυσαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὡραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, πὺ ποτέ τοὺς δὲν εἶχαν ξαναῖδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδὶ ἄνοιξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦτο ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμάτο χρυσᾷ νομίσματα.

Τοὺς ἐγέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανὸ δίνοντάς τοὺς τὴν ἐξῆς παραγγελία: «Νὰ εἰπῇτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ κτίσῃ τὴν Ἀγία Σοφία τοῦ Θεοῦ».

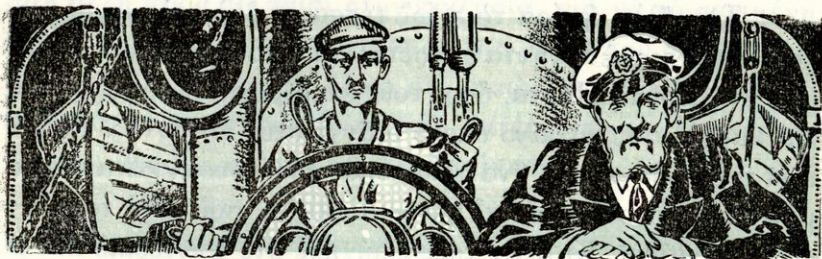
Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, ἐθαύμασε κι ἐρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖο τόπο ἐπῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

»Ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιο μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή», ἐσκέφθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἄλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάσθηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἰδίους, πὺ ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι οὔτε σπίτι οὔτε δρόμο πατημένο εὗρηκαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνοιωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό: «Τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ κτίσω τὴν ἐκκλησίᾳ Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄνομά Σου».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

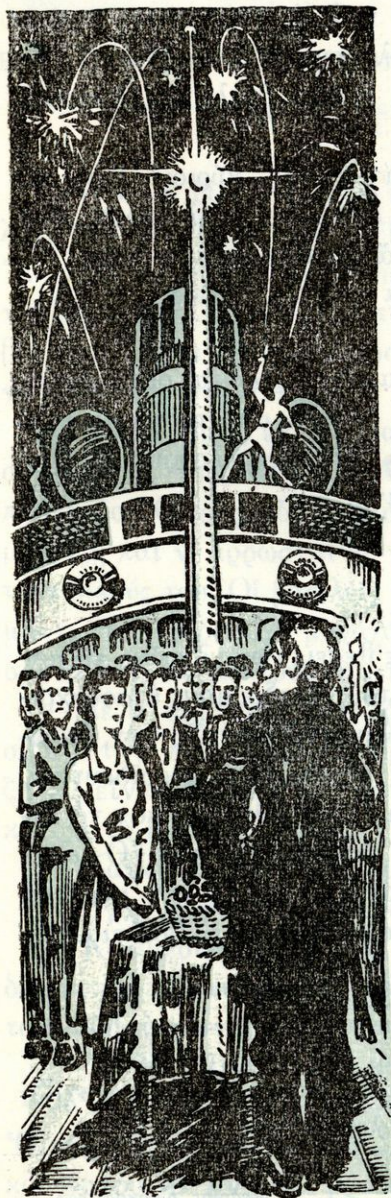

8. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

«Χριστὸς Ἀνέστη» Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητῶν-
τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο
βαριὰ στὰ κρεβάτια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη
ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκοι, σχεδὸν ἀνέεροι, ἔλεγες ὅτι
ἦσαν πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ ἐκυβεροῦσαν στὸ χάος τὴν
τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους με-
ταλλικὸς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατά-
στρομα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες των.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθναν, λές, τ' ἀστέρια καὶ ἔπειτα ἴσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τῇ στιγμῇ τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, πού ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἁγία Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρῳ του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια ἐξανάλεγαν τὸ τροπάρι θυμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιά μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψάλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἔπειτα ἐπέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχνονταν μετὰ τῶν, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοκτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνέερα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειὰ των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ!

— Γραμμὴ!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζει τὰ νερὰ ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

Όταν ὁ Πάρις ἔκλεψε τὴν Ἑλένη ἀπὸ τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἀναταράχθηκε. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὸ ἐπῆραν γιὰ δική τους προσβολή καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. Ἐσύναξαν τὸ στρατό τους καὶ μὲ τὰ καράβια τους ἐπῆγαν στὴν Αὐλίδα καὶ ἐπερίμεναν τὸν καιρὸ, γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία.

Ἄδικα ὅμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κλεισμένοι στὶς σπιλιές τους ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. Ὁ στρατὸς ἄρχισε νὰ στενοχωρῆται, νὰ μουρμουρίζῃ καὶ ν' ἀρρωσταίνῃ, γιὰτὶ ἐθυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τὸ γερο-Κάλχας, τὸ μάντι, ποὺ ἤξερε ὅχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἄφοβα :

— Δὲ θ' ἀρμενίσῃ πανί, ἂν πρῶτα ὁ Ἀγαμέμνων δὲ θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκῃ κόρῃ του στὴν Ἄρτεμι. Ἡ θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμωμένη, γιὰτὶ ὁ βασιλιάς τῆς ἐσκότωσε στὸ κυνήγι τὸ ἱερό της ἐλάφι,

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ Ἀγαμέμνων, ἐφώνησε :

— Ἐγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρῃ μου ; Ποτέ !

Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τὸν κάθε βασιλιά νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ἐβούτιξε τὸ στρατόπεδο ἀπὸ φωνές, θυμοὺς καὶ φοβερίσματα.

Ὁ Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου ; τοῦ λέει, ἐσυλλογίστικες καλὰ ; Ὁ στρατὸς ἐθύμωσε πολὺ... Στείλε νὰ φέρῃς τὴν κόρῃ σου, καὶ ὥσπου νὰ ῥθῃ, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλυτώσωμε.

Ὁ Ἀγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναικὰ του νὰ στείλῃ τὴν Ἴφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς, ἂν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρεύῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλές ἡμέρες καὶ νὰ σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἴφιγένεια μὲ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ της, ἐτρυγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε καὶ ἐφώναζε :

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ!

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα ἐπαραπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πῶς τὴν ἐγέλασε καὶ ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἴφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴ τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθρό της.

— Εἶναι γλυκειά, πατερούλη, ἡ ζωή, ἔλεγε κλαίοντας.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τους κρύος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκεῖνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἔτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ καὶ ἐπίσημο, μὲ χεῖλη σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς καὶ ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἴφιγένεια ἐγύρισε τότε τ' ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἔτσι λοιπόν, θεῖέ μου, εἶπε μὲ παρὰπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης;

— Ὁχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύῃς πὼς θυσιάζεσαι γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὅπλα καὶ ἦρθαν μαζί μας! Ὡς καὶ ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νά ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νά ὁ Αἴας καὶ ὁ φοβερὸς Διομήδης καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστεύῃς πὼς ἐπαράτησαν τὰ καλά τους γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δικῆς μας! Καὶ πὼς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρὰ νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου;». Καὶ πὼς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῇς τέτοιο πρᾶμμα, γιὰ νὰ σώσης μία ζωὴ, ποὺ αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσης ἀπὸ τὴν παραμικρὴ αἰτία;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγόστεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάσι καὶ ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ θεϊὸς της, ἦταν δίβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω καὶ ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτισε, ὅπως συνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα, καὶ εἶπε μὲ θυμὸ:

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίστηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πὼς δὲ θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν εὐ-

χαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, πὺν δὲν ἔπανε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπесαν σὲ συλλογὴ. «Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό;», ἐρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πὺν γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὁμως στιγμὴ ἡ Ἰφιγένεια ἐχώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, ἐστάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς, καὶ μὲ φωνή, πὺν δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσίᾳ σου, γυνὲ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἐλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος.

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώνασε μὲ λαχτάρα ἡ Κλυταιμήστρα.

— Τί κάνεις, ἀδελφοῦλα; ἐφώνασε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκεῖνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, πὺν ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ ἰδῇτε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρειδῶν! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι· μάθετέ το ἀπὸ μένα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει στὴ θυσίᾳ, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοίμονο! ἐφώνασε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο, σκεπάζοντας μὲ μία ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνη ὁμως ἔτρεξε, ἔπесε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλῶντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! ἐφώνασε σπαρακτικά.

Ὁρκίζομαι στὸ Δία πὼς δὲ σοῦ κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. Ἔλα, πατέρα, εὐχήσου με.

Ἄφωνος ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἐτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. Ἐπειτα ἐμπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφθασαν ὅλοι τους στὸ δάσος τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγῦρο ἐστεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας ἐστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικηταὶ στὴ γλυκειά μας πατρίδα.

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, κάθεται ἐπάνω στὸ βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριᾶ.

— Ἀ! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων.

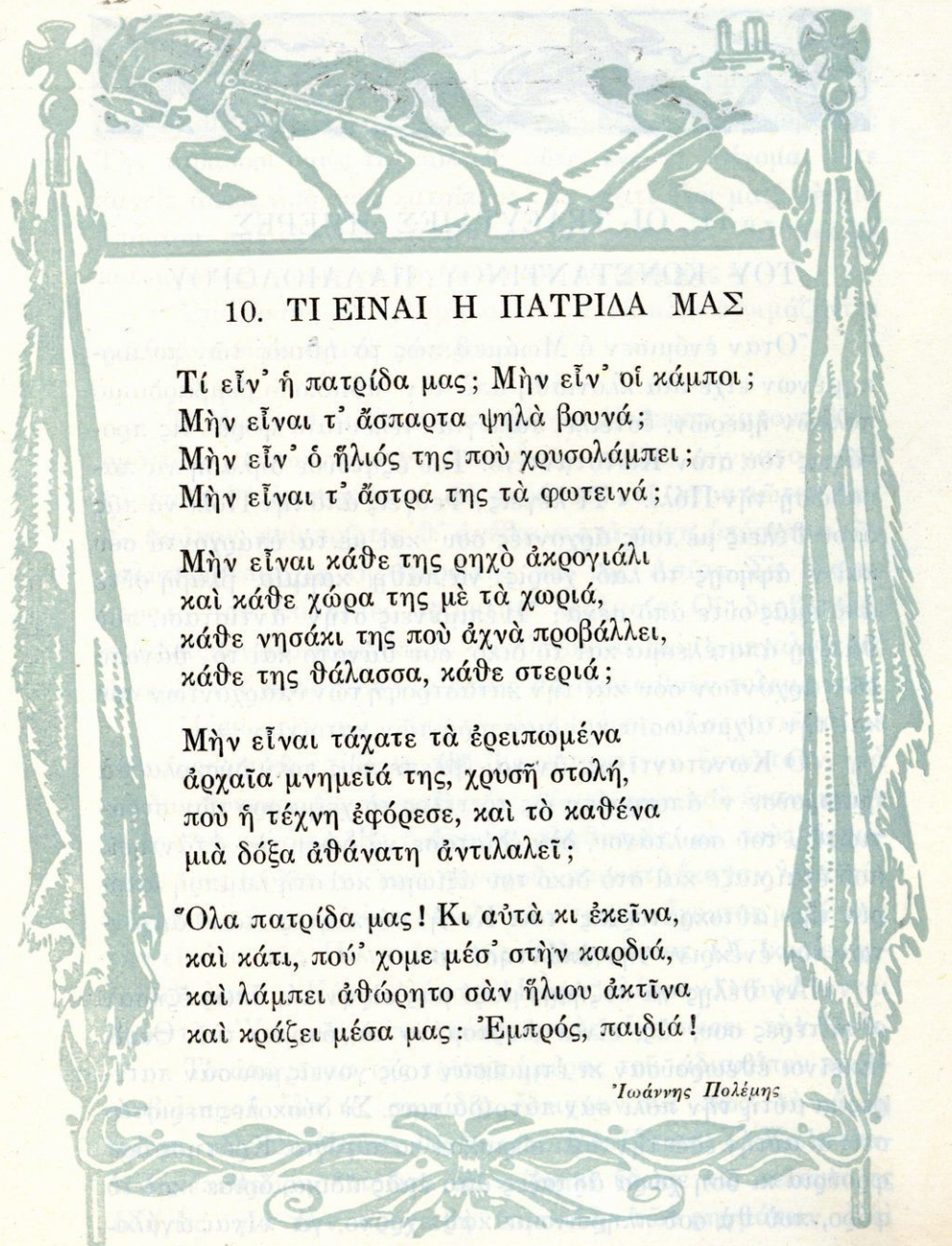
Ἐπάνω στὸ βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. Ἡ θεὰ δὲν ἠθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἠμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸν « Τὸ ραζακὶ σταφύλι »

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

10. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιός της ποὺ χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε της ρηγὸ ἀκρογιαλὶ
καὶ κάθε χώρα της μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι της ποὺ ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖά της, χρυσῇ στολή,
ποὺ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μὲ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτω, πού' χουμε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἥλιον ἀκτῖνα
καὶ κρᾶζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιά!

Ἰωάννης Πολέμης

11. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Όταν ἐνόμισεν ὁ Μωάμεθ πὺς τὸ ἠθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῇ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις τοῦ σιὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ἐξητοῦσε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλιν. « Τί λέγεις; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλιν νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν' ἀφήσῃς τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ σένα; Ἡ ἐπιμένεις στὴν ἀντίστασι, πὺς θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων; ».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε πὺς πολὺ δύσκολα θὰ ἠμποροῦσε ν' ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, πὺς ἐταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων τοῦ ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του.

« Ἄν θέλῃς νὰ συζήσῃς μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἂς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ἐθεωροῦσαν κι ἐτιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες κι αὐτὴ τὴν πόλιν σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλιν εὑρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρούρια κι ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸ φόρο, πὺς θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνον, νὰ εἶναι ἀνάλο-

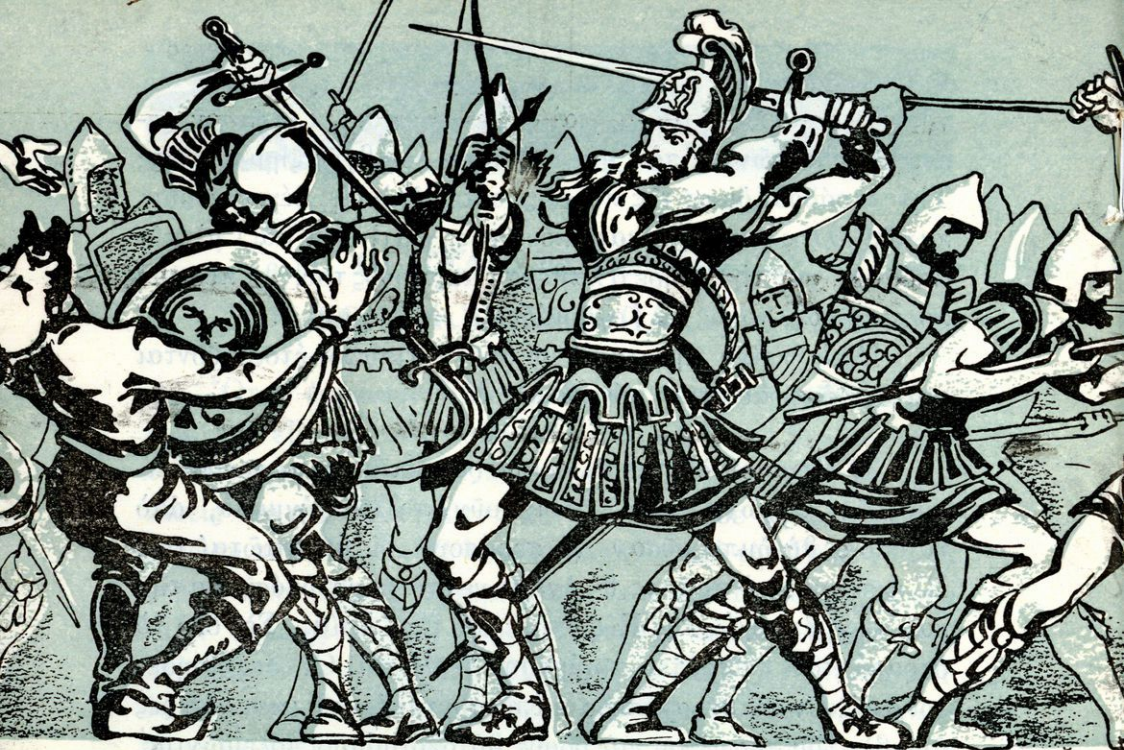
γος μὲ τὰ εἰσοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέρεις ἄν, θαρρῶντας πὼς θὰ κερδίσης, δὲν βγῆς ζημιωμένος; Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς, γιατί ὅλοι μαζί μὲ μία ἀπόφασι, πὺ τὴν ἐπῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμῶντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας».

Ἀπὸ ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι.

Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμό τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχθοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἠμποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶταί του. Σ' ἐκεῖνον, πὺ πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεταί τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρίζουν στὸ στρατόπεδο καὶ ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβές τοῦ προφήτου γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμῶντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶταί μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενυχτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφές τῶν τειχῶν, πὺ ἔκαναν τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα γῦρο στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱερεῖς χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, πὺ τόσες φορὲς εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

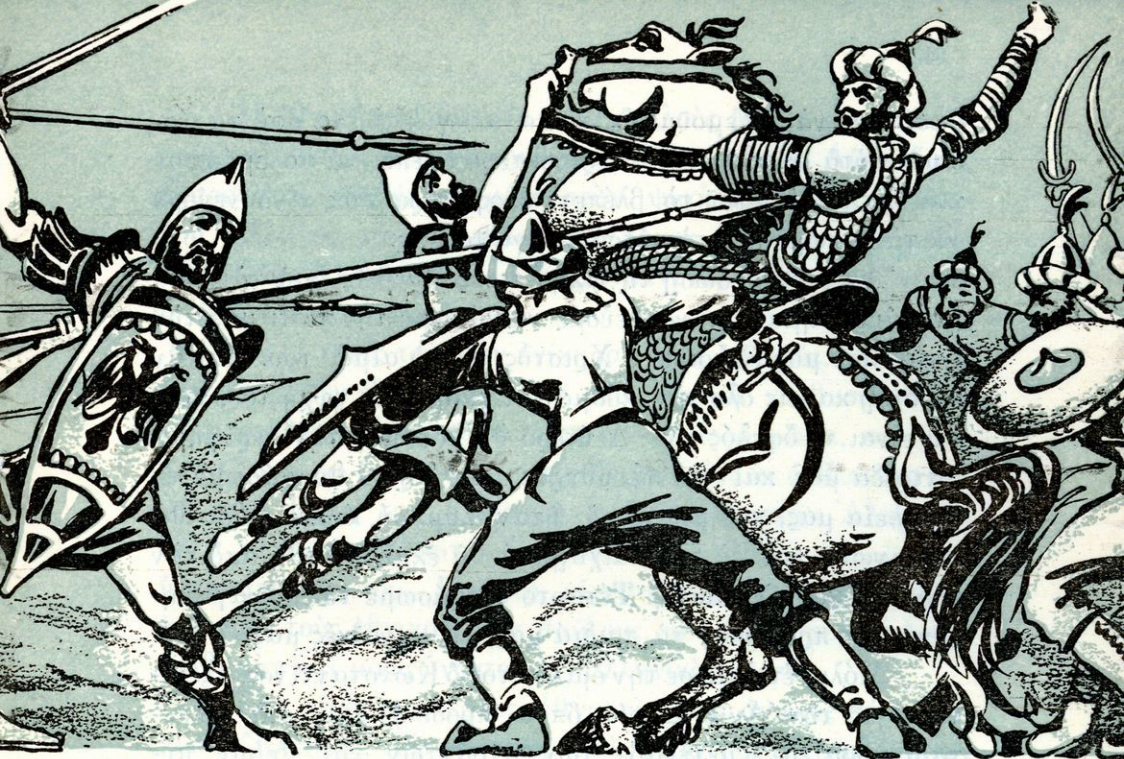
Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιακόπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πὰ πὼς τὴν ἄλλη ἡμέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη καὶ ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν ἐπῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συνεκέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνος, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωϊκά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως μᾶς τὰ διέσωσεν ὁ ὑπουργὸς του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

« Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δήμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶται κι ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, πού ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ μὲ ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ μὲ ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτικὴ του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεσι

και από την ξηρά και από τη θάλασσα, για να ήμπορέση να
μᾶς κεντήση με τὸ δηλητήριο του σὰν φίδι φαρμακερὸ και
να μᾶς καταπιῇ σὰν λεοντάρι ἀνήμερο.

»Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω και σᾶς παρακαλῶ να μείνετε ἀκλό-
νητοι με ἀνδρεία και με ἄφοβη ψυχή, ὅπως ἐκάματε πάντοτε ε
ὡς τώρα κτυπῶντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Στὰ
δικὰ σας χέρια παραδίδω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ και τὴν πιὸ
περίφημη πόλι, πὺ εἶναι πατρίδα σας και βασιλίσσα ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες πόλεις.

» Γνωρίζετε καλά, ἀδελφια, πὺς ὅλοι μαζί ὀφείλομε για
τέσσαρα ἀγαθὰ να προτιμήσωμε να σκοτωθοῦμε παρὰ να
ζοῦμε: Πρῶτο για τὴν πίστι και τὴν εὐσέβειά μας, δεύτερο
για τὴν πατρίδα μας, τρίτο για τὸ βασιλιᾶ και τέταρτο για
τοὺς συγγενεῖς και τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδελφια, ἂν

ὀφείλωμε νὰ πολεμοῦμε ὡς τὸ θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὀλοφάνερα πὼς κινδυνεύομε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσαρα ἀγαθὰ μας.

» Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικὰ μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύομε νὰ χάσωμε τὴν πίστι μας τὴν ἁγία, ποὺ μᾶς ἐδώρισε ὁ Χριστὸς μετὰ τὸ αἷμά του. Καὶ ἂν κερδίσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴν του, ποῖο θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περίφημην πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλείαν μας, ποὺ μία φορὰ ἦταν λαμπρὴ, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχθῇ καὶ θὰ ἐκμηδενισθῇ ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένα μας πρόσωπα, τὰ παιδιὰ μας, τὶς γυναῖκές μας ».

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος, ἐξεκίνησε γιὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ « μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων ». Ἐξαγνισμένος πιά ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες κακίες ἐπῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἐκάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους τιτλοῦχους ὡς τοὺς ὑπηρέτες, καὶ μετὰ δάκρυα στὰ μάτια ἐζήτησε ἀπὸ ὅλους συγχώρεσι. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓνα ἀληθινὸ Ἕλληνα καὶ ἓνα ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ παλάτι φεύγει νύκτα, ὅχι γιὰ ν' ἀναπαυθῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τὶς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνον τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ « μαρμαρωμένου βασιλιᾶ », ἀφοῦ θὰ ἐπολεμοῦσε καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν Πύλιν τοῦ Ρωμανοῦ γενναιότατος ἀνάμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ ἐθνικὴ μας ἱστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ τόσους καὶ τόσους ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμματου Ἑλλήνος, τόσον ὠραῖοι καὶ τόσον πολυτραγουδημένοι ὅσο τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τους δὲν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ κι οἱ τρεῖς τους δὲν ἐδίστασαν οὔτε μία στιγμή νὰ θυσιάσθουν. Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν ἐπάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, πὺν ὑπερασπίζοντο κι ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες κι ὁ Κωνσταντῖνος στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ κι ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάννα, ἀλλὰ τὸ ἐπάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιά ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἵματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα ἐγέννησε τοὺς ἐθνικοὺς μας θρύλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐμορφώθηκαν καὶ μορφώνονται οἱ Ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεωτέρους ἐθνικοὺς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ πόσοι Ἕλληνες, ἀξιοματικοὶ καὶ στρατιῶται, ἐπολέμησαν ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τους τὸ ὄραμα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διακού! Κι ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἀφῆρεσε τὴ νίκη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ αὐτοθυσία τους ἐκέρδισαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρος. Ἄς θυμηθοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὰς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941...

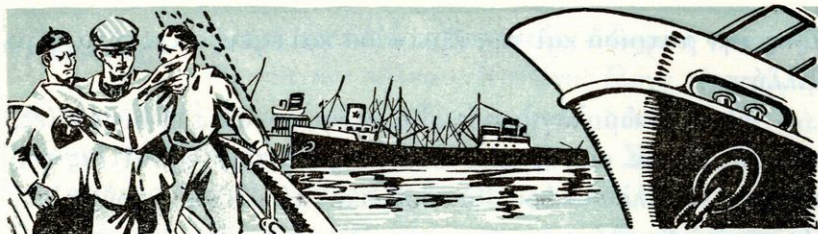
Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

12. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
σημαίνει κι ἡ Ἁγια - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τὰ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διᾶκος.
Ψάλλει ξερβὰ ὁ βασιλιᾶς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ ῥβγη ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα :
« Πάψατε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια·
παπᾶδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψη.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιὰ νὰ ῥθοῦν τρία καράβια :
τό 'να νὰ πάρη τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἁγια Τράπεζά μας... ».
Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
— Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζῃς,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ σας εἶναι.

13. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στὰ ξένα Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀϊρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἰδησις πὺ ἀνεστάτωσε τὸν κόσμον: Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδεύσουν; Καὶ θὰ ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήσῃ ἡ πατρίδα χωρὶς τροφίμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθέννας στὸ πλοῖό του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο πὺ ἀνέβηκε ἐκάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς ὠμίλησε.

Ὁμίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παρὰδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη

πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὡμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, πὺν θὰ εὗρουν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδιά των ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. « Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξωμε τί ἀξίζομε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσωμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρώτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι πὺν χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνον ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικῶντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους... ».

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀπεχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο ἐχειροκροτοῦσε καὶ ἐζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακός Ὅταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἄναψε ἡ συζήτησις γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑπεστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ἐρώτησε κάποιο συνάδελφό του :

— Δὲ μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη;

— Ἄ! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φούκτα! Τί θέλεις νὰ κάνουμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτήρας ἀπὸ ἴπῳ μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσει τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσεά.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποὺ ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φοβερή· ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχεῖα ἐβρονχήθηκε :

— Ὅχι! ὅχι! δὲ θὰ περάσουν! Ἄς κοπιάσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

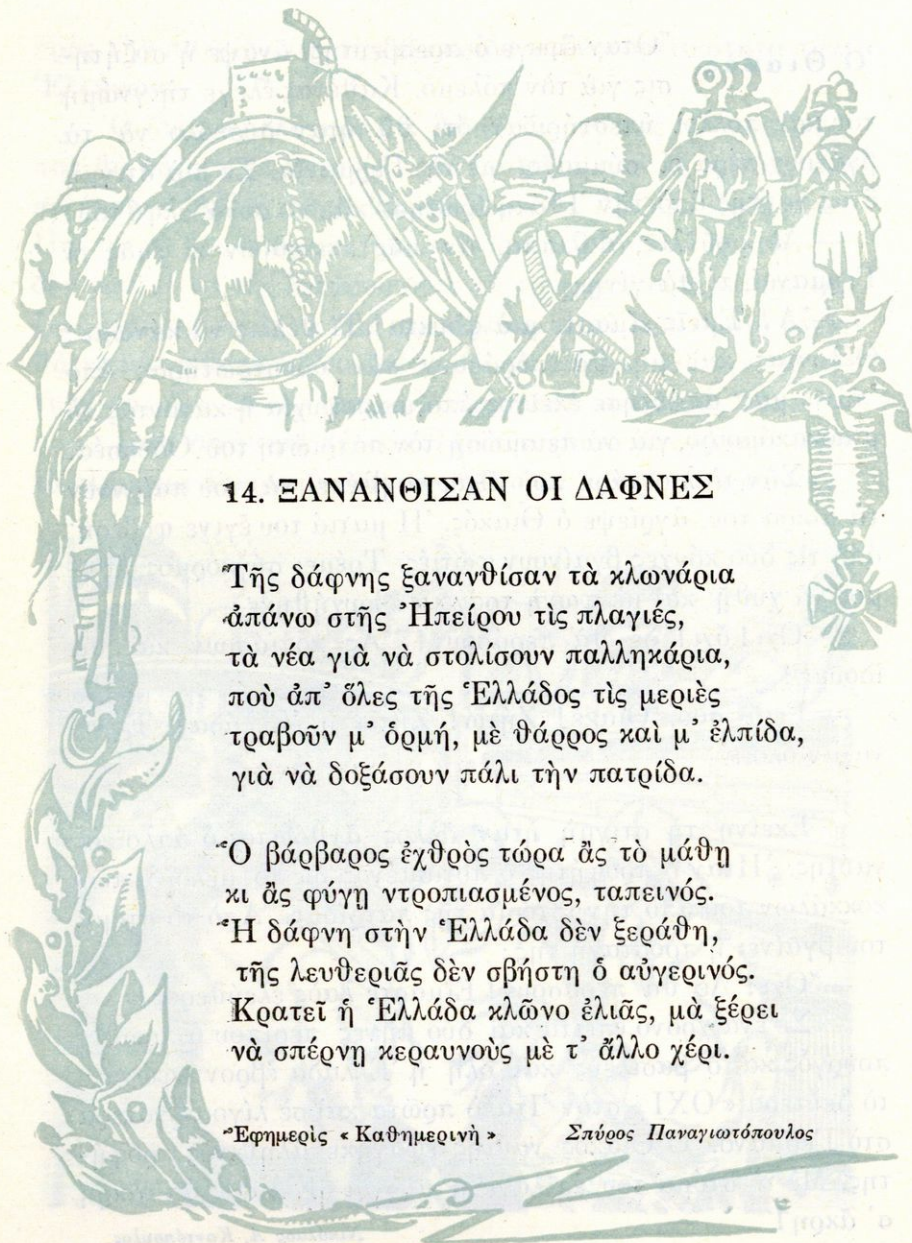
— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα! Ἐφώναξαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοϊκὸς ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μελούδι τῶν κοκκάλων τοῦ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της :

— Ὅχι! Δὲ θὰ περάσουν! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἓνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐβροντοφώναξε τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ σὲ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης ἐφάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του ἐμίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη!

Νικόλαος Α. Κοιτόπουλος

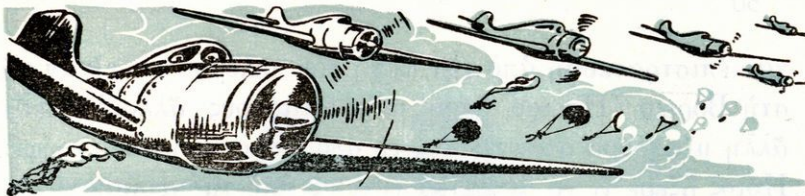
14. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἑπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὄρμη, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθῃ
κι ἄς φύγῃ ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθῃ,
τῆς λευθεριᾶς δὲν σβήσῃ ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κεραυνοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἑφημερίς « Καθημερινή »

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

15. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόκορμες Κρητικοπούλες έστέκοντο ίσιες σάν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τών άλεξιπρωτιστών. Ήσαν κι οί δύο ψηλές, λιγνές, αλλά γεροδεμένες, μελαχροινές, με έντονα χαρακτηριστικά, είκοσι δύο έως είκοσι πέντε χρόνων. Κι έφορουσαν άνδρικές κρητικές βράκες και ψηλά ύποδήματα. Ήσαν άδελφές. Άρετή ώνομαζόταν ή μεγαλύτερη κι Έλευθερία ή μικρότερη. Είχαν πιασθή αίχμάλωτες σέ μία συμπλοκή κοντά στο άεροδρόμιο του Μάλεμε στη μάχη τής Κρήτης. Κι ή διαταγή ήταν: "Όσοι ένοπλοι πολίται συνελαμβάνοντο αίχμάλωτοι νά τουφεκίζονται « έπί τόπου ».

Δέν έμιλούσε όμως ή διαταγή καθόλου γιά γυναίκες. Κι οί δύο άδελφές είχαν πιασθή, άφου έπολέμησαν σάν τά καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες με δύο παλαιούς γκράδες. Στα χέρια τών έχθρων έπесαν, μόνον άφου τούς έστειλαν με άλάθρευτο μάτι και την τελευταία τους σφαίρα. Καμμία προφύλαξι δέν έπήραν σ' όλο τó διάστημα τής φονικής συμπλοκής. Οί σφαίρες ώρες όλόκληρες έπερνούσαν γυρό τους σάν μέλισσες, χωρίς όμως νά τις έγγίξουν καθόλου. Λές κι είχαν επάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ή καταγωγή τους ήταν από ένα μικρό χωριό τών Σφακιών. Τόν πατέρα τους τόν είχαν χάσει στο προηγούμενο πόλεμο. Τά δύο άδέλφια τους, ό Μανώλης κι ό Γιώργος, εί-

χαν ἐπιστρατευθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ὅπου μαζί μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορὰ στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἐζοῦσαν; Ἡ χήρα ἢ μητέρα καὶ οἱ ὀρφανὲς ἀδελφές τους ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

Ἀντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἶδησις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἔνα πρωτὶ ἔνα τρομερὸ μήνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι Ἑλληνες στρατιῶται, μὲ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλῶν, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶται δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὕρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατό, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὰς ὁμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες, κρατῶντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὰς Κρητικοποῦλες ὀπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μαννούλα, τὴν εὐχή σου!...

Κι ἔσκυφαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκραδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περᾶσει σταυρωτὰ τὰ φουσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ἐξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!... Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καί,

μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

— "Αχ! γιατί νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιαῖτά σας νὰ ἔλθω μαζί σας, ἐμουρμούρισε μὲ παράπονο.

— Ἐέρετε ποία εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

Ἕνας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποία ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἦλθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντησις τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι ἐμουρμούρισε καὶ διέταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— Ἐπρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παρεστέκοντο στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νὰ τοὺς κάμω. Μοῦ ἦλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολῖνο νὰ στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἔνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πεῖσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νὰ τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἐξωγραφίσθηκε μελαγχολικὴ ἔκφρασις. « Πὼς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μιὰ χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

16. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω,
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδος ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, πὺλ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ Σταυρός, πὺλ λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου κορυφή,
εἶν' ὁ φάρος, πὺλ φωτίζει
μὴν ἐλπίδα μας κρυφὴ.

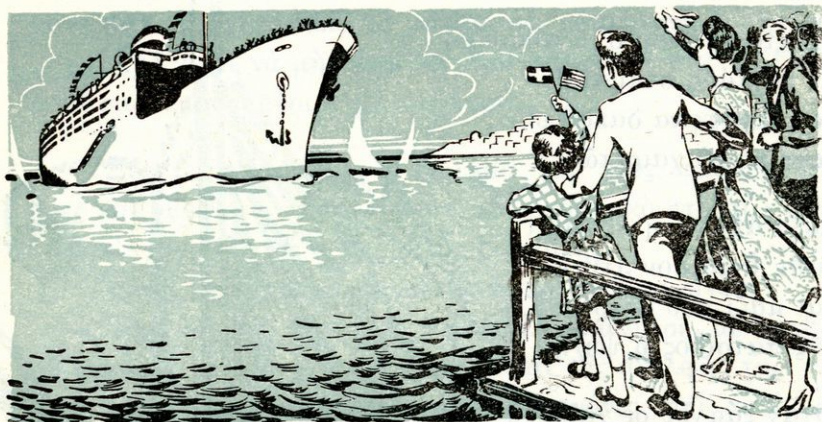
Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μὴ χαρούμενη φωνή:
Νὰ εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή!

« Τὰ πρῶτα βήματα »

Ἰωάννης Πολέμης

17. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἡ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴ Μεσόγειον τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, πού καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδελφούλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινά της, ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, πὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὀλοστρόγγυλο, καθαρὸ, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλης Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια! Ἀνοιξίς! Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἴδια δένδρα, πὺ ἔδωσαν τὸν ἴσκιό τους κάποτε στὰ μικρὰ παιδιά, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλληκαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγοῦδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίξουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ βαποριοῦ, πὺν αὐλακώνει μὲ ὀρμὴ τὴ θάλασσα, πὺν λὲς καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμμένοι, νά τους, σὰν τὰ περιστέρια ὁλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατάστρομα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατί τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Νά καὶ ὁ ἥλιος, πὺν μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὥραϊα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νά ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὁλοξάστερος, νά ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά, νά τὰ μαντήλια, πὺν στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, πὺν ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφὲς τὸ ἀνδρειωμένο κορμὶ της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογελιὸ της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὁλόθερμη ἀγκαλιά της.

Τί ὄρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! Ὅταν ἡ ἄγκυρα ἐπόντιζε στὰ ἤρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ « Ζήτω ἡ Πατρίδα! » ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓνα παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριον ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἔσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Εὐλογημένος ᾧς εἶναι ὁ ἐρχομὸς τους! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σακ-

κάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἀρματολικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμᾶτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριον ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωῒνον χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους στὴ βρύσι τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὀλόδροσα νερά.

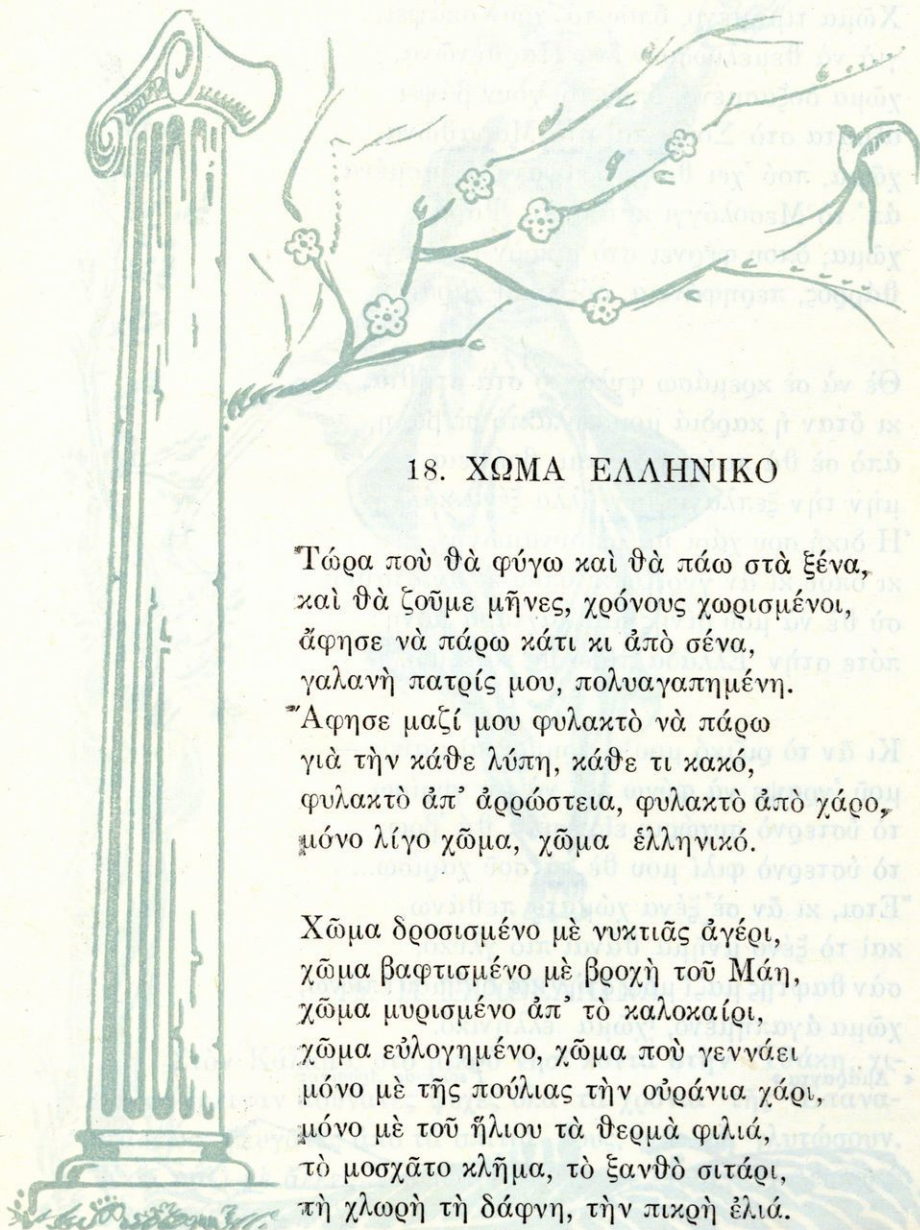
Αἱ Ἀθῆναι ἄνοιξαν τὴν ἀγκαλιά τους στοὺς νοσταλγούς κι ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτήρα τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ συναγεροῦ. Ἀλησμόνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ καραβάνι τῶν νοσταλγῶν ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμούς, εὐρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὰς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπανάδου καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν « Ἑλλ. Ἑρυθρὸς Στανρὸς Νεότητος »

Μιχαὴλ Ροδάς

18. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα,
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίς μου, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλακτὸ νὰ πάρω
γιά τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλακτὸ ἀπ' ἀρρώστεια, φυλακτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυκτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννᾷει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχᾶτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
πῇ χλωρὴ τῇ δάφνῃ, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 γὰ νὰ θεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι καὶ ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸ μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλακτὸ στὰ στήθια,
 καὶ ὅταν ἡ καρδιά μου φυλακτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
 καὶ ὅπου καὶ ἂν γυρίζω καὶ ὅπου καὶ ἂν σταθῶ,
 σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θὲ νὰ 'ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
 μοῦ 'γραψὲ νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὑστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρῳ,
 τὸ ὑστερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω...
 Ἔτσι, καὶ ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θ'ἄναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, ἡ χῶμα ἑλληνικό.

« Ἀμάραντα »

Γεώργιος Δροσίνης

19. Η TZABELLAINA

Στὸν Κάλαμο, στὸ μικρὸ νησί κοντὰ στὴν Ἰθάκη, χιλιάδες ἔμειναν ἀδύνατες ψυχὲς ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, φευγᾶτες ἀπὸ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζί μὲ ἄλλες Σουλιώτισσες ἐζοῦσε, ποιὰ ; Ἡ Δέσπω ἡ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναῖκα, ἡ θαυμαστὴ ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὁμως ἄλλος ἐγένετο πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πῶς μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ Ἐπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ἀδελφία τους· μαζὶ τους ἦσαν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γυιοί, ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μία ἡμέρα ξαφνικὰ ἔφθασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἴδησις, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης ἐσκοτώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, κι ἡ Δέσπω συντροφιὰ τους, ἄρχισαν τὸ κλάμμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλοτράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθὴ ἐτινάχθηκε, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά κι ἐσφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάμματα! εἶπε προστακτικὰ· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βάψωμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἁμαρτία, κι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργισθῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ ἐσηκώθηκαν μία μία κι ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστενάζουν πικρά.

Μὰ ξαφνικὰ, κι ἐκεῖ πού καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φθάνει ἄλλη πρόσχαρη εἴδησις, πὼς ὄχι, ἦτο ψέμμα, δὲ σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνον.

Καὶ φαντάζεται κανένas τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι σου, Χριστέ, πού μοῦ τοὺς ἐφύλαξες... μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους...

20. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἑλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμμένη, ἐντροπαλή,
κι ἕνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
« ἔλα πάλι » νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νά 'ρθῇ ἐκεῖν' ἡ μέρα
 κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
 γιατί τὰ 'σκιαζε ἡ φοβέρα
 καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
 μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λὲς
 περασμένα μεγαλεῖα
 καὶ διηγωντάς τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
 φιλελεύθερη λαλιά,
 τό 'να ἐχτύπαε τ' ἄλλο χέρι
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε; ἅ! πότε βγάνω
 τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ 'έρμιες;
 Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
 κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
 μέσ' τὰ κλάμματα θολὸ
 καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔσταζε αἷμα,
 πληθὸς αἷμα ἐλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
 ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
 νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
 ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἐξανάλθες μοναχή·
 δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
 εἰάν ἢ χρεῖα τὲς κουρταλῇ

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
 ἀλλ' ἀνάσασι καμμιά·
 ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
 καὶ σὲ γέλασε φοιχτά.

Ἄλλοι, ὦμέ! στή συμφορὰ σου,
 ποὺ ἐχαίροντο πολὺ,
 «σῦρε νὰ ἴβρης τὰ παιδιά σου,
 σῦρε!» ἐλέγαν οἱ σκληροί...

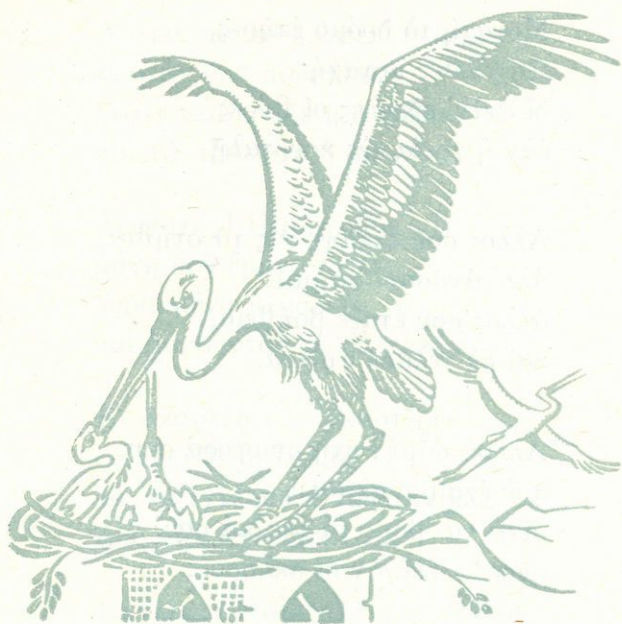
Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
 ποὺ ἀκατάπανστα γυρεύει
 ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἑλευθεριά!

« Ἀπαντα »

Διονύσιος Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! Άκούσθηκε στην ἄκρη
στή δουλειά των τοῦ χωριοῦ ἢ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτι-
κοῦ διανομέως.

Ὁ κύρ Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, ποὺ ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλαιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη
σάκκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γῦρο χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Πουθενά δεν κάθεται· πάντοτε είναι βιαστικός, για να προφθάνη. Δουλεύει, ήμπορεί να ειπῇ κανείς, σαν τὸ χρονόμετρο ρολοῦ. Είναι πάντοτε ὑγής, λέτε και ἔχει κάνει σύμφωνα φιλίας με την ἀρρώστεια. Γνωρίζει με τὸ ὄνομά των ὅλους και είναι φίλος ὅλων.

Ἄλλὰ τώρα, πού είναι πόλεμος με τοὺς Ἰταλοὺς και τοὺς Γερμανούς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλληκάρια είναι στὸ μέτωπο και κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με ἀγωνία — καλή του ὥρα! —, για να μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιὰ των και να στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικὰ των.

Στὰ Λουσικά ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις είναι 11 - 12 χρόνων· και ὅμως πολλὰ λόγια δεν λέει σαν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δεν ξέρουν και ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δεν είναι ἀκόμη συνηθισμένο να γράφει συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρει. Οἱ σπίνθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του να ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δεν λέει «ὄχι» ποτέ του· πάντα «ναί» και με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει σκέψι ἄλλη δεν ἔχει, παρὰ να ειπῇ στὸ χαρτὶ καθαρὰ και ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, πού ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶτῳ καθισμένος στὸ γραφεῖό του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαξε ἱκανοποίησι· προσέφερε κι αὐτὸς μία μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δεν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῇ.

Τὸ γράμμα
τῆς Μόσχως Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπανδρη, ἔγραφε στὸν ἄνδρα της, πὺ εἶναι στὸ μέτωπο :

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάννα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, πὺ εἴμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλοὺς....

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρομοῦ ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ σύστασι καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐφάνηκε, ὅτι κάτι ἐξέχασε

κι ἤθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Εβγαλε μὲ προσοχὴ ἓνα κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας :

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου : Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπὴ, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστελνε τὴν ιδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κυρ Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. "Ανοίξε τὴ σάκκα του, ἐμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιᾶς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, ποὺ ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

"Αλλάξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἐξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

Ἄρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάξῃ ἓνα ἓνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ των μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρεις.

Ὅταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράσι: «Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπαρμπα-Γιώτη, τὴ θεία-Βασιλική, τὴν Ντίνα... τὸν... τὴν... τὴν...», τὰ δάκρυα ἐπλημμύριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά των. Ἐκλαιαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουαν. Ἐκλαιαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη

Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάξει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καημοὺς καὶ χαρὲς, διαβάξει λαχτάρεις καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἄνοιξαν, ἀλλ' ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνᾶς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἄνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκούστησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλυτοι ἐποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε ἡμέρα γιὰ

ὄσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα πρωτὶ παρέδωσε στὸν κύρ Βασίλῃ καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, πὺν ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπαραξενεύθηκε δὲν εἶχε κανένα ἐκεῖ, οὔτε συγγενῇ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε. Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε.

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾷς, γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾷσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιώτες, πὺν ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε! Ἐκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

— Ἀ, τὸ καλὸ παιδί! Ἀ, τοὺς καλοὺς Λουσικιώτες!

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

Λουσικά για τὴ συνηθισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ' ἦταν ἀγνώριστος, σωστός Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουρgeh φορεσιὰ καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαμερισματάκια, τὸ καινούργιο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένως λέγοντας:

— Παιδί μου, ἐστὶ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γερο-κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κὺρ Βασίλη, ἐκεῖ πὺν ἐμοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ ἤρε τὴν ὠραία φορεσιὰ, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— Ἀμή, τί νομίζετε! Ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ' ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

22. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Ολοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μὲ τὸ μικρὸ του τ’ ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλο κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλουμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ’ ἄλλονοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάξῃ.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψι καὶ χαρὰ,
γιὰ βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπο χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ’ τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῇ γιορτῇ, καθημερινῇ,
θαῦρῃ στρωμένο καναπέ, θαῦρῃ γλυκὸ στήν κούπα.

Χώρια ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους [τοὺς πικροὺς,
μέσ’ στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

« Πρωῖνὸ ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

23. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ή χαρά τών παιδιών εκείνη την ήμέρα. Στα παιδικά συσσίτια για πρώτη φορά θα έμοίραζαν γάλα, πού είχεν εξαφανισθῇ ἀπό τὰς Ἀθήνας πολλούς μήνες. Λίγο ἔπειτα ἀπό την εἴσοδο τών Γερμανῶν εἶχε κι αὐτό γίνει εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ή πρώτη ἀποστολή τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἀλλοῦ ἐλειτουροῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνῃ ή διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πληγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσῃ ὥς τώρα στὴ ζωή. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῇ. Τὸ γάλα ὁμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ὑγείας.

Σ' ἓνα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν μαθητὴς κι ὁ Κωστάκης, παιδί πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ, ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἔπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχά τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε ἡμέρες τὸ μῆνα. Κι ἡ καημένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν Ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληρώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξι χέρι κι εἶχε πιασθῇ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσῃ τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπεν ἡ διευθύντρια. στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ

καθένα ἐκαθόταν σ' ἓνα θρανίον καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τῆ διευθύντριας καὶ ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μιὰ γωνιά καὶ ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μιὰ στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά τους καὶ αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτευθῇ πὼς θὰ τὴν ἐξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκης ἐκράτησε μιὰ ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκης; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακκόκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῇ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνὸρεκτους καὶ νὰ καθίσῃς νὰ τὸ πιῇς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ἐξανακάθισε καὶ ἤπινε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

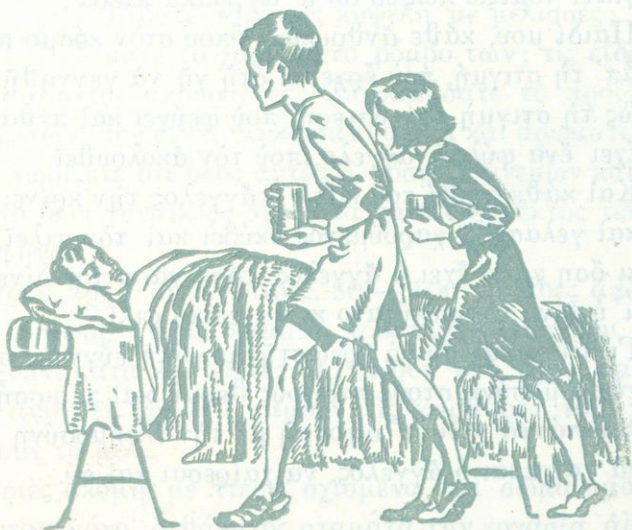
Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκης καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωῒνὸ ἐπεισόδιο. Κι ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκης δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ της, ἡ Λέλα καὶ ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρουν τὸ γάλα τους.

Κι οί ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πὼς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

— Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγκίνησι, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ ἰδία. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸν γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα, πού ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλὰ κρυμμένο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

24. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

- Γιατί, μαμά μου, τὴ στιγμῇ, ποὺ κάνω ἐλεημοσύνη,
νοιώθω στὰ στήθη μου γλυκειὰ κι ἀτέλειωτη χαρά,
κι ὅταν τὸ χέρι μου κρυφὰ τὸν ὀβολό του δίνῃ,
γιατί νομίζω πὼς πετῶ μ' ἄγγελικὰ πτερὰ ;
- Παιδί μου, κάθε ἄνθρωπος, ὅπου στὸν κόσμον μένει,
ἀπ' τὴ στιγμῇ, ποὺ ἔρχεται στὴ γῆ νὰ γεννηθῇ,
ὥς τὴ στιγμῇ τὴν ὕστερη, ποὺ φεύγει καὶ πεθαίνει,
ἔχει ἓνα φύλακ' ἄγγελο, ποὺ τὸν ἀκολουθεῖ.
Καὶ κάθε πρᾶξι τοῦ καλῆ ὁ ἄγγελος τὴν κρίνει
καὶ γελαστός, χαρούμενος σκύβει καὶ τὸν φιλεῖ,
κι ὅση χαρὰ ἔχει ὁ ἄγγελος, τόση χαρὰ τοῦ δίνει
μ' ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατο κι ἄγγελικὸ φιλί.
Γι' αὐτὸ καὶ σὺ νὰ χρεωστῇς μεγάλῃ εὐγνωμοσύνῃ,
εὐγνωμοσύνῃ στοὺς πτωχοὺς θερμῇ καὶ περισσῇ,
ποὺ πάντα γίνοντ' ἀφορμὴ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη
νὰ χαίρεται ὁ ἄγγελος, νὰ χαίρεσαι καὶ σύ.

Ἰωάννης Πολέμης

Δ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ἑργάτιδες Εἶδατε ποτέ σας κυψέλη με μέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο των; τίς εἶδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες; Ἐδοκιμάσατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των, πὺν εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες; Μάλιστα, γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων!

Πρῶτῃ πρῶτῃ οἱ ἐργάτιδες, 80 — 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνὲς θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τὴ γῦρι νὰ κάμουν τίς κηρήθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριὲς ἀκόμη, με πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστειες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πεῖρά των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν μωρῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολύπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! Ἄλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα προϊόντα των.

Ἡ κυψέλη, οἱ κηρῆθρες κλπ. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, πὺ μόνον πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἤμποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, πὺ θὰ τὴν ἐξήλευε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, περὰ, ξυλαράκια, χόματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζωῦφια. Ἀνθρώπινο σπῖτι ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

Ἄν τύχη καὶ δὲν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἕνα παχὺ στρώμα ἀπὸ κερί, πὺ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γὰ ν' ἀσφαλίσθουν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, πὺ ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, πὺ θὰ διαμείνουν.

Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἄρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναί· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῇτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν!

"Ολες οἱ πράξεις των σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία των, τὴν πατρίδα των. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

"Αν π.χ. κανένα ξένο ζῷο, ποντικός, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῇ στὴ κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσίες εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσσакτος ὁπωςδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν ἢμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστειες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του!

"Η σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρομε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνίκανους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζονται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ — ποιὸς ξέρει μὲ πόση λύπη των! — δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά των. Ἔτσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῇ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους των, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφήνες σὲ ἐποχὴ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποῦ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μία μέλισ-

σα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῇ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδικὸν τὸν κίνδυνον, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσιά τῆς δικῆς τῶν ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τῶν.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύη. Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν τῶν, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος τῶν· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τῶν μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

Ὅλοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μετὰ τῶν στίς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, ποὺ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως ποὺ εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν τὸ δικό τῶν τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ βασίλισσα Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκείνη τὴν παλιὰ ἐκυβε ρνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυνῆκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα, μία μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει « μάννα », ἡ ἐπιστήμη « βασίλισσα ».

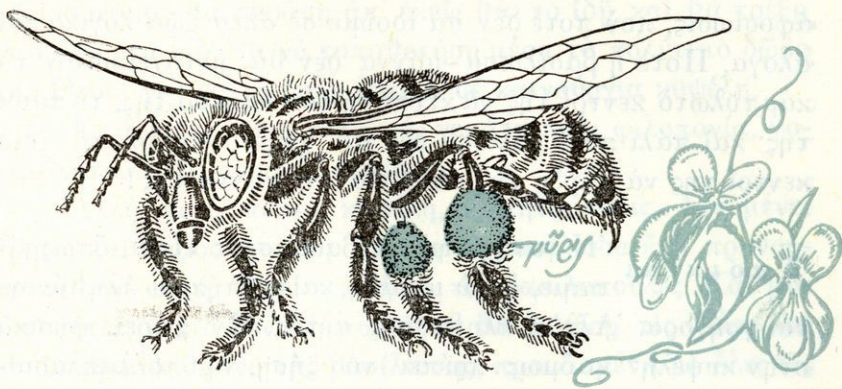
Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἀνοίξει μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν μητέρα, ποὺ τὰ ἐγέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωϊκὸ βασίλειο, ποὺ ξέρει τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴν βασίλισσα τὸ μέλισσι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσει. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοί των εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴν μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δεῖξουν τὴν ἀγάπη των.

Κανένas βασιλεὺς, καὶ ὁ πῦρ ἐνδοξος, κανένas πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πῦρ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πῦρ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαιτέρα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες, ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δεῖχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ἀπὸ ὄρες, τῆς γίνεται ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ « ζήτω » δὲν ἀκούονται,

πού, ἂν ἤξεράμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τὰ ἀκού-
αμε κι αὐτά.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἄνεσί της στὶς κηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφὴ καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κερατιές
των, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνη τὸ γάλα του!

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζωομένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἂν μπῇ κουφά, τότε ἀλλοιμόνό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτώμά της.
Στὴν κοινωνία τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε συν-
ωμότες οὔτε προδότες.

Ἀλλὰ κι ἂν εἶναι τελείως ἄγονη πιά καὶ ἄχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλιν δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μίᾱ τρυφερὴ ἀγάπη καὶ

αφοσίωσις, πού ποτέ δὲν θὰ ἰδοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα λογικά καὶ ἄλογα. Ποτὲ ἢ βασίλισσα - μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπῆκόό της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτὲ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλῆξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της!

Ἀποικία Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἶπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπῆκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

Ἀλλὰ ποία διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὠδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωῒνὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ εὑρῇ νέα. Κι αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εὑρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἓνα δένδρο κι ἡ κουρασμένη βασίλισσα, πού δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σ' ἓνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρὸ της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἓνας ὄγκος κρεμασμένος, πού μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχῃ καὶ δὲν ἰδῇ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὑρῇ καμμιά κουφάλα ἢ καμμιά σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. Ἀλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ τὸ ἰδῇ καὶ θὰ τρέξῃ νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἄλλὰ κι ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι' αὐτό. Ἔχει γεννήσῃ τις βασιλοπούλες. Καὶ μία ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τις ἄλλες καὶ θ' ἀνεβῇ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τις ἀρετὲς τῆς μάννας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κονιόπουλος

26. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Ὁ λαὸς Εὐρέθηκα κάποτε σ' ἓνα εὐτυχισμένο λαό. Ὁ λαὸς αὐτὸς ἦταν χαριτωμένος, ἡμερος, ἀγαθός, εἰρηνικός. Ἐχαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιὲς τῆς φύσεως, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπη, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύη.

Ὁ κόσμος ἦταν πλασμένος γι' αὐτὸν ὅσο πιὸ τέλεια ἠμποροῦσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεὸ πού τὸν ἐπλασε, καμμία βαρυνωμιὰ γιὰ τοὺς νόμους πού τὸν κυβερνοῦν. Ὅλα τριγυρὸ του ἦσαν τέλεια, ὥραϊα, ἀγαθὰ· καὶ μέσα του ἐβασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

Ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἱματοχυσίες. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη ἐβασίλευε στὴν πολιτεία του. Ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἓνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦσαν κοινὰ γιὰ ὅλους.

Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ δὲν εἶχαν σταθῇ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτό. Ὅλοι μαζί ἦσαν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζί πτωχοί! Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἓνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἓνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε ἐπάνω

των, κανένας δὲν ἦταν πιδ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦσαν ὅλοι εὐτυχισμένοι. Δὲν εἶχε κανένας παράπονο.

Ὁ βασιλιᾶς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιᾶ του. Ἐνα βασιλιᾶ ξένον ἀπὸ τὴν γενιά του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιᾶς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιᾶ του μὲ ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾶ ἓνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του ἓνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. Ἀλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο. «ἐμπρός» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρός... «πίσω;» πίσω...

Ἐτραβοῦσε ἐμπρός ὁ βασιλιᾶς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Ἐστεκόταν νὰ ξεκουρασθῇ; Ὁ λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρα. Ἦταν ἓνας βασιλιᾶς, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοί εἶναι; Εὐρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἓνα λαὸ καὶ ἓνα βασιλιᾶ. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιος ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ κι ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβροσκε τὰ πρόβατά του.

27. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος μ' ὅλη του τὴ χάρι
κι ἀπὸ λάμψι τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μέσ' στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζει.

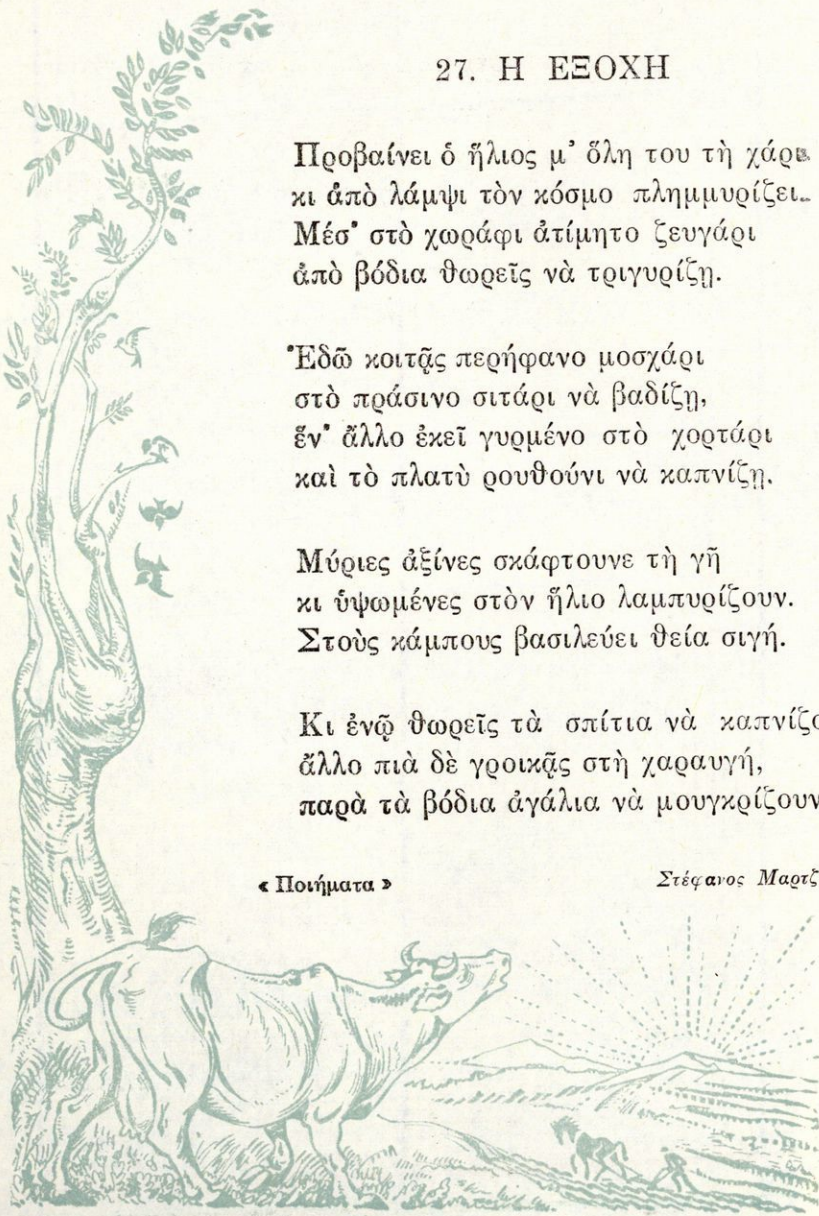
Ἐδῶ κοιτᾷς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
καὶ τὸ πλατὺ ρουθούνη νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάπτουνε τὴ γῇ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γροικᾷς στὴ χαρραγὴ,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

« Ποιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

28. Η ΑΡΓΩ

Οἱ καλεσμένοι Ἦταν μία Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου· Ὡραία ἡμέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐβάφτιζε τὸ τρεχαντήρι του κι εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμᾶτο δοκάρια, καπάρτια, μαδέρια — χονδρὲς σανίδες — πελεκούδια, ροκανίδια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιάς ὁμορφοβαμμένα καὶ ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκούλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ πόθοι κι οἱ μεγάλες ἐλπίδες τοῦ ναυτόκοσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα ἔτοιμα πλεύμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι ἐγύριζαν στὰ ἔτοιμα πλεύμενα. Ἐπηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ἐψηλαφοῦσαν οἱ ἄνδρες, τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ὠμιλοῦσαν πολλὲς φορὲς σὰ νὰ ἦσαν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία των, ἐλογάζιζαν τὴ γρηγοράδα των, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τι.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σχάρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη, ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὅλογάλαζη ἡ θάλασσα

ἄστραπτε κι ἐπαιγνίδιζε κι ἔφθανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στὰ πόδια του, τὸ ἐρράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἐκελαη-
δοῦσε μυστικὰ κι ἐμπιστεμμένα :

— "Ἐλα, ἔλα νὰ σ' ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί κά-
θεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή ; Ντροπή σου ! "Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. "Ἐβγα νὰ πα-
λέψης μὲ τὸ κῦμα. "Ορμησε στηθᾶτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν
ἄνεμο. "Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στοῦ
δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγοῦδι τοῦ ναύτη, καύχη-
μα τοῦ καπετάνιου. "Ἐλα, χρυσό μου, ἔλα !

Τὰ βαπτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στὰ μεταξωτά. Κι οἱ δύο των ἔλαμπαν ἀπ' εὐτυχία.
Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἐλάλαγαν τὴ χαρὰ ὥς τὴν
ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ἡσυχία. Ὁ ἱε-
ρεὺς ντυμένος στ' ἄμφιά του ἔψαλε μὲ κατάνυξι τὸν ἀγια-
σμό καὶ ἐρράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, τὸ ὁποῖο ἡ
καπετάνισσα ὠνόμασε « Ἀργώ ». Ἐπειτα ἐδιάβασε τὴν εὐχὴ
στοῦ πλεούμενο : « Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον
τοῦτο, τὴν « Ἀργώ »· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγα-
θόν... ».

— Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρῃ, καπετὰν
Μαλάμο ! Εὐχήθηκε τελειώνοντας ὁ ἱερεὺς.

— Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχήθηκε καὶ ὁ ναυτό-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ.

— Εὐχαριστοῦμε ! Ἀλάντησαν μ' ἓνα στόμα καπετάνιος
καὶ καπετάνισσα.

Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα... Ἐλύθηκαν τὰ σχοινιά, ἐβγήκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ « Ἀργώ » μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων ἐγλίστρησε στὴ θάλασσα, σὰν πάπια μαζὶ μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιὰ καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

**Τὸ πρῶτο
τ α ξ ί δ ι** Σὲ δύο ἡμέρες ἡ « Ἀργώ » ἔκανε τὸ πρῶτό της ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶτ' πρῶτ' στὴν « Ἀργώ », ἐκρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἀϊ-Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνισμα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ πανιὰ νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλὸ! Τοῦ εὐχῆθηκαν οἱ συντοπιτῆς του, ποὺ εἶχαν κατεβῇ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνώντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου ἐπάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικὸ του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντῆλι της:

— Στὸ καλὸ, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλὸ! Ὁ Θεὸς μαζί σας! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐχαιρέτισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη:

— Δεξιὰ!...

29. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

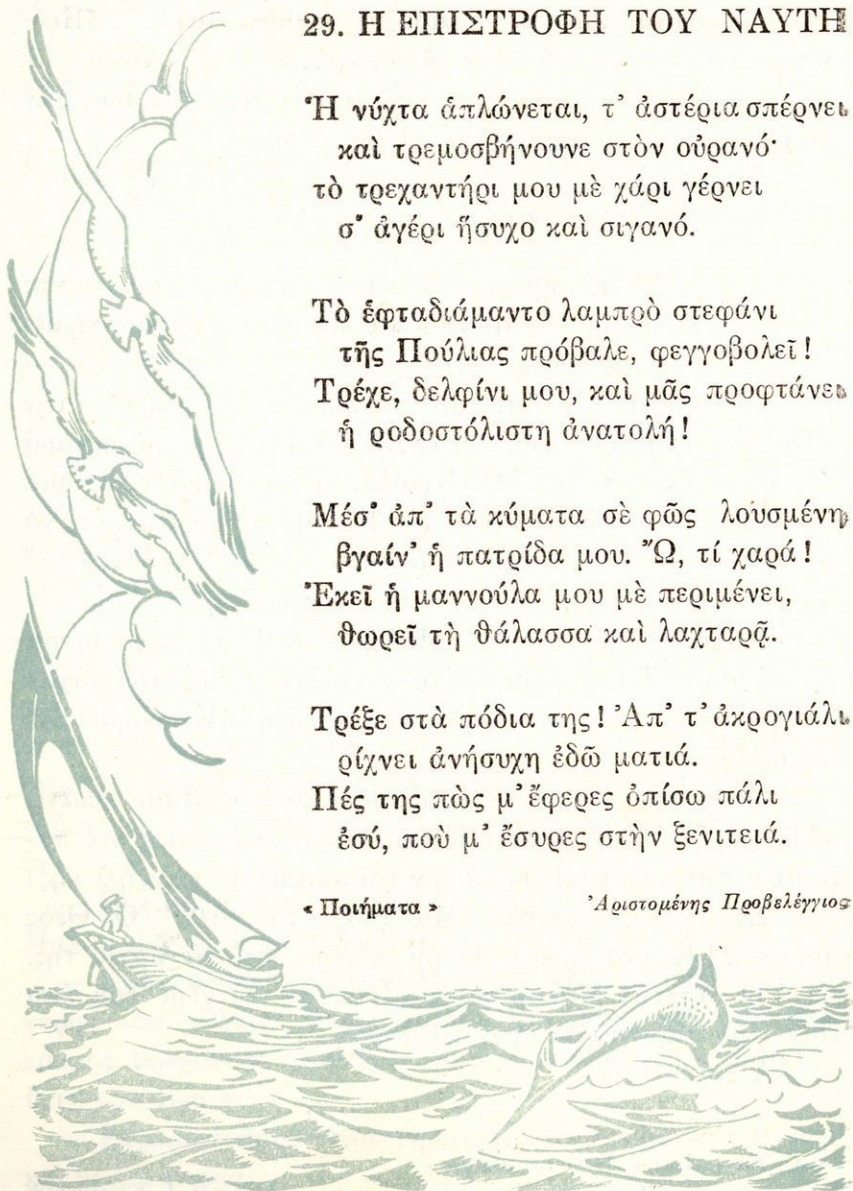
Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

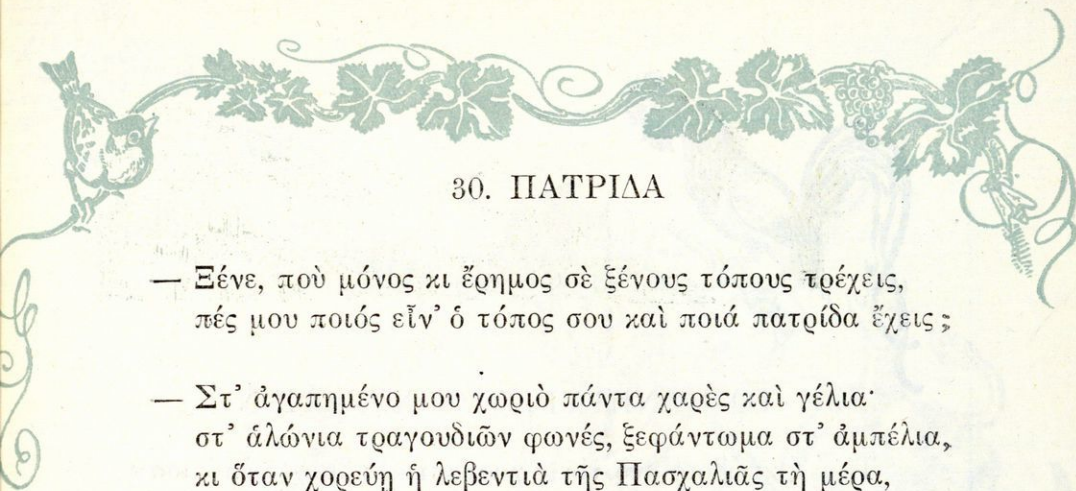
Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μαγνούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιάλι
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πὼς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβλέγγιος

30. ΠΑΤΡΙΔΑ

— Εένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

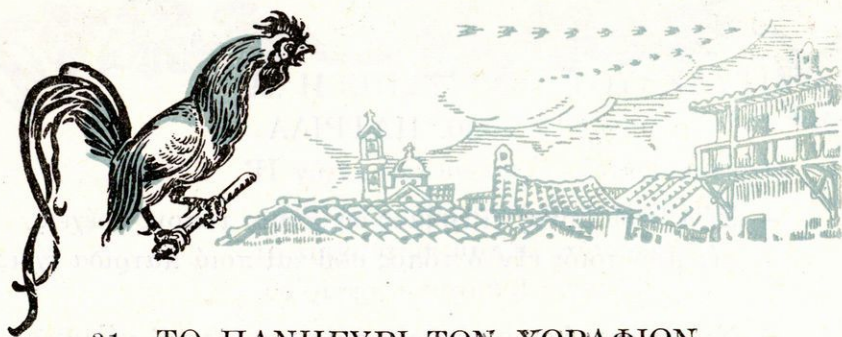
— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δενδρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἄνοιξι γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέριδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἢ σκλαβιὰ πλακώσῃ,
τὴ δόξασε ἡ παλληκαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευθεριά σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη!

— Φθάνει!... Τὴ χώρα, πού μοῦ λές, τὴ γνῶρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!...

31. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δυὸ τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύσι.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοουργοί, ὀρνύκια, τραβοῦν βιαστικὰ κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιὰ μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερά τους τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιάς, τῆς μουριάς καὶ τῆς βαλανιδιάς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιά δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πὼς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιὰ της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξαναντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γῦρο ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι κι οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πὼς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολοῖ τῶν κοκκοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα χορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, ποὺ βιάζονται μὲ τὴν βουκέντρα καὶ τὰ ὄϊ- ὄϊ τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακκούλι τοῦ σποριᾶ στὸν ὄμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομμένη μαγκούρα τους, ἡ ὁποία τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κάπου μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ φορτωμένο σπόρο γαῖδουδάκι πὼς πρέπει νὰ ταχύνη τὸ βῆμά του.

Ἔρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγόρια μὲ ἀξίνες στὸν ὄμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδελφές τους τραβώντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τὶς λίγο κακότεροπες κατσίκες. Τελευταῖες κλείνουν τὴν πομπή οἱ μητέρες κι οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ σὲ κακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ ἀνακατώνονται μέσ' στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων καὶ τὰ σκυλλιά.

Μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωῒνὸ μάθημα. Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπισκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὐρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλο τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν. Ὅπου κι ἂν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω στὴ λοφοσειρὰ ὥς τὶς κορυφές, θ' ἀγναντέψῃς τὸ σκορπισμένο μελισσολόι τῶν γεωργῶν στὴν ἅγια ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο-παπποῦς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουκτιάζει ἀπὸ τὸ σακκούλι του τὸ σπόρο καὶ τὸν σκορπάει στ' ὠργωμένο χωράφι τόσο τεχνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ ὑπομονὴ ἓνα ἓνα σπειρὶ στὴ θέσι του. Παρέχει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιο βαθιά ήμπορεί, τὸ σιδερένιο ἄλετρι, πὺν τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἓνα ἄλλο χωράφι ἓνα δεκαπεντάχρονο παιδί ἔξεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίσῃ ὅσον τόπο εἶχε χθὲς ὀργώσει ὁ πατέρας του.

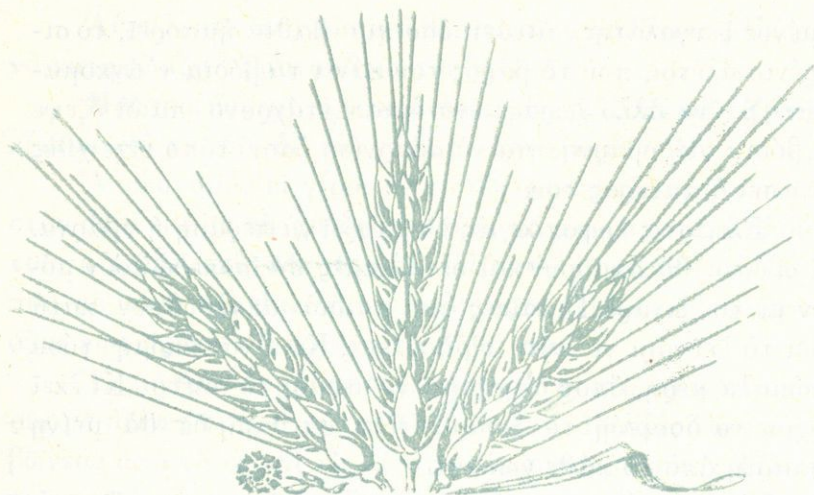
Ἐκεῖ στίς λοφοπλαγιὲς δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἡ σβάρνα. Οἱ σβῶλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιὲς θὰ ἰσοπεδωθοῦν μόνον μὲ τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Κι εἶναι ἀκόμη τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ ἄλετρι. Κι ἐκεῖ ἄρχισε νὰ δουλεύῃ τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνῃ ἄσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι.

Ὅλοι ἐργάζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται ποῖος θὰ προσπεράσῃ. Κι εἶναι ἡ μόνη ἐργασία τοῦ χωραφιοῦ, ἡ ὁποία δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ ἄλετρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό τους ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμονιῶν. Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῇ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπηλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογήσῃ τοὺς κόπους του.

Ὅλοι ἐργάζονται. Καὶ μόνον οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται, ἡ κάθε μία ἀπὸ τὸ κλαδί κάποιου δένδρου. Ἄλλα μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικὸ τους ὕπνο. Ἄλλα ἐξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια τους νὰ πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, πὺν πετάει λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τους. Κάποια θεῖα φῶτισις ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νοιώθουν πόσο πολὺτιμες εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα τους.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται μὲ μία μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὅσπου νὰ σκοτεινιάσῃ.

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

32. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

— Ο σίτος και ἡ καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῇ μου, εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἄνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντωσαν τὰ αὐτάκια των. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὥραϊα πράγματα γνωρίζει ὁ δάσκαλός των! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω. Ἐνα πρωῒνό, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγα στὸ χωράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβόηθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατί ἦμουν ἀσυνήθιστος στὴν δουλειά. Μὲ τὴν ἀδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὴν ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὥραϊα ἀνοιξιάτικη ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀεράκι τῆς ἔφερνε ἕως ἐμὲ μία γλυκύτατη φωνή:

— Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά· ἀριστερὰ νὰ ἰδῶ ποιός μου ὠμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα!

Ἀλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκειά :

— Ὅλοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ ἐδώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς Ἐλευσίνας Τριπτόλεμο. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἀλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, πὺν δίνουν ἀφθονώτερο καρπόν. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου— καὶ ποιός δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδελφία του; — καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες!

Πολὺ ἐπαραξενεύτικα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐσκέφθηκα, νὰ ὀμιλοῦν τὰ φυτὰ. Ἄλλο καὶ τοῦτο! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πὼς ἐγώ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ ὀμιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα, ὅλα, ὅλα ὀμιλοῦν· ἀλλὰ ὀμιλοῦν μόνο στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδὴ τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά των, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ ἐσὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ ἐβοτάνιζες πρωτότερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ ἐκολάκευσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου ποὺ μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ὁ καλὸς γεωργὸς, πρὶν σπείρῃ τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρον τοὺς γερούς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. Ἔπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρίσῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες. Ὁργώνει δύο φορές τοῦλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἔπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ « πεταχτά », δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούκτα του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιὰτὶ πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρὰ, αὐλακιά αὐλακιά, « κατὰ γραμμάς », ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου εὐρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο: μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ξιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηνε, θὰ μὲ ἐπνιγαν καὶ θὰ ἐπέθαινα ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο: Ὁ καλὸς γεωργὸς δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ καὶ ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτὸς, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω άκμαίο και καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπόν με χωνευμένη κόπρο και με λιπάσματα, με φωσφορικό λίπασμα στο ὄργανο και με νίτρο στο ἀδελφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τίς ἀποθῆκες του σιτάρι και ἡ οἰκογένειά του θὰ χορτάσῃ ψωμί. Ἡ νοικοκυρὰ θὰ κάμῃ πλούσια τὰ πρόσφορα για τὴν ἐκκλησία και ὁ ἱερεὺς θὰ τελέσῃ με τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὅσο περισσεύω θὰ με πωλήσῃ ὁ καλλιεργητής μου και θὰ με στείλουν στίς πόλεις νὰ φᾶνε, ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὠραῖο, φθηνὸ και θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του Ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. Ἀγαπᾷ σὰν ἐμένα και τὰ πουλάκια, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα και ἀλύπητα τοὺς ἐχθροὺς μου, ποὺ εἶναι και ἐχθροὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Κυνηγοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τρωκτικὰ και τὰ ἐρπετά· πρὸ παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ ἐσύ, μικρὲ μου φίλε, δὲν ἀγαπᾷς τὰ πουλάκια;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναὶ» στὸν παράξενο ὁμιλητὴ μου, ὁ σῖτος ἐξηκολούθησε:

— Μὲ τὰ ἔντομα και τὰ ἄλλα βλαβερά τοῦ ἀγροῦ και τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῇ μόνος μαζί των. Εἶναι φοβερός και ἀκατάβλητος ἐχθρός. Πολλαπλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμοὺς και ξεχύνεται στὸν ἀέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ με τὰ σκουλήκια του και τίς κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει τοὺς ἀγροὺς — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια — τοὺς κήπους τὰ ὀπωροφόρα και καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση — με λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεύει ἀκόμη και τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρω-

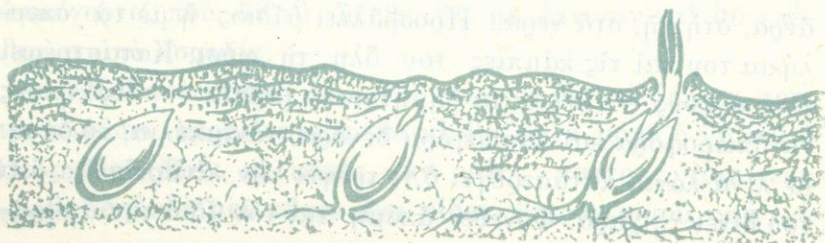
πο μὲ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστειες ποὺ φέρνει.

Θὰ ἐρήμωναν τὴ γῆ, ἂν δὲν ἔστελνε ὁ Θεὸς γιὰ βοήθεια τὰ πουλάκια ποὺ ἐξολοθρεύουν τοὺς καταστροφεῖς τῶν κόπων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικῆς μας καὶ τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι;

Μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε πρωΐ, ὅπως ὁ γιατρὸς τὸν ἄρρωστό του, καὶ μένουν μαζί μας ὅλη τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἐξετάζουν ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως τὴ ρίζα, γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὸν ἐπίβουλο ἐχθρὸ καὶ τὸν ἐξολοθρεύσουν. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κατασκοπεύουν εὐκόλα, ὥστε νὰ μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καὶ γιὰ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴν ἐργασία των, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ὁ καλὸς ἐργάτης.

"Ἄν ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἡ δική μας δὲν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσικὴ των. "Ἐχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας μὲ μουσικοὺς τὰ πουλάκια. "Ἐτσι δὲν ζηλεύομε τὰ κέντρα, ποὺ ἔχουν οἱ ἄστοι στὶς πολιτείες, ἀνάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καὶ τοὺς ἄσπρους τοίχους, μὲ τὶς ὀρχήστρες, τὰ βιολιὰ καὶ τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτίτερα, ὅταν ἐβοτάνιζες, ποὺ ἐπέταξε ἀπὸ τὰ πόδια σου τραγουδῶντας ἓνας κορυδαλλός. Θὰ ἐνόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸν ἀγρὸ

ένα αργόσχολο τραγουδιστή. Δεν είναι σωστό, παιδί μου. Το τραγούδι του ήταν ένας ύμνος για τη νίκη του. Έκαθάρισε από τα σκουλήκια τις ρίζες μου και από τη σιταρόψειρα τους βλαστούς μου. Έτσι τώρα, πού ετοιμάζομαι για την καρποφορία, θα είμαι γεμάτο από υγεία, ώστε να κάμω καρπερά στάχυα. Τό εγνώριζες αυτό;

— Όχι, έψιθύρισα δειλά.

— Μάθε το λοιπόν και να τὸ εἰπῆς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ γιὰ ἓνα ἄλλο φίλο μου, πού με προστατεύει στή σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιὰ εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλευτής! Ὅταν ὀργῶνῃ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιὰ αὐλακιὰ. Ὅποιος δὲν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολὺπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια καὶ ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθάρισῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σφάζει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

— "Ὁχι· ἐψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ ἐκούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου:

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδελφία μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἑξαδέλφια μου, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχισμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιέργειας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἄφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προσπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδή στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ

Ἄλλ' αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιατί χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορὰ!

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιά των, ἴσως γιατί δὲν τὰ ἐδίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των! Τί ἀχαριστία!

Ἐδῶ ἔσταμάτησε ἡ φωνή.

Ἐφαινόταν τώρα τελευταῖα ὠργισμένη καὶ πολὺ πι-
κραμμένη.

Στ' αὐτιά μου ἐβούϊζαν οἱ τελευταῖες λέξεις:

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες των! Τί
ἀχαριστία!

Ἐντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκε-
πτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

33. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μία ἀπὸ τὶς πιδ ἀγαπητὲς τροφὲς τοῦ ἐλ-
ληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέ-
ρομε πὼς ὡς τὶς ἡμέρες μας ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ εἰσά-
γωμε πολλὰς χιλιάδες τόννους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς

ὁποίους πληρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὴς εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, πὺν ἔχρειαζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικὸς ὀρυζῶνες τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὺς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὺς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : ἐδιπλασιάσθηκεν ἡ κατανάλωσις, γιὰτὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκεν ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, πὺν νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χώρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κανεὶς : Πὺς ἐγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, πὺν σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιεργείας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, πὺν ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λέγουν πὺς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχῃ τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, πὺν ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στὶς « ἀρμύρες », ὅπως τὶς λέγει ὁ λαὸς. Σὲ τέτοια δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ σ' αὐτὰ τὰ ἐδάφη τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ποτίζωνται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλίμά μας εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλια μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα « ἀρμύρες », ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὁμως, ἕως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὀφείλετο σ' ἓνα πολὺ σοβαρὸ λόγο: στὸν κίνδυνο τῆς ἐλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἕως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἐλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστεια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιὰτὶ ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορέυς της, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὀλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἐλονοσία σὲ ὅλο τὸν γῦρο πληθυσμό; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλά του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του καὶ ὁ τεταρταῖος πυρετὸς κι ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία τους καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴ διάρκεια ὁμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἕλληνες καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς, κατ'ὀρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντὶ-ντὶ-τί. Αὐτὸ τὸ θαυματουργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὀφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἐλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιὰτὶ τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

Ἄφοβα λοιπὸν ἀρχισαν κι οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, δοκιμαστικά στήν ἀρχή, γιά νά ἰδοῦν τήν ἀπόδοσί του, μέ μεγάλο ζήλο ἔπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι τὸ εἰσόδημά του εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τοῦ σιταριοῦ καὶ κάθε ἄλλου προϊόντος. Κι ἔτσι κάθε χρόνο καὶ νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται ὀρυζῶνες καὶ τὸ ρύζι σήμερα εἶναι ἀπὸ τίς φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Ἄς κάνουμε τώρα τὴν ἐπίσκεψί μας σὲ μία ἀπὸ τίς πιὸ γόνιμες ἐλληνικὲς πεδιάδες, ὅπου σήμερα καλλιεργεῖται σχεδὸν μόνον τὸ ρύζι. Πάμε στήν πεδιάδα τοῦ Τρινάσου τῆς Λακωνίας, δυτικὰ ἀπὸ τίς ἐκβολές τοῦ Εὐρώτα, πὺ ποτίζεται ἀπὸ τὸ Βασιλοπόταμο. Αὕτῃ ἡ πεδιάδα χωρίζεται μὲ τὸν Εὐρώτα ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλους καὶ στήν πραγματικότητα εἶναι μαζί της μία ἀπὸ τίς εὐφορότερες περιοχὲς τῆς πατρίδος μας, πὺ διασχίζεται στὴ μέση ἀπὸ τὸν περίφημο ποταμὸ τῆς Λακωνίας.

Ἔως πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, πὺν ὄχι μόνον δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλ' ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφερείας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἡρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, πὺν βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιὰτὶ διατηροῦσε χειμῶνα καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἰδρύθηκε ἡ εταιρεία « Ὑδραυλικά Ἔργα Τρινάσου », πὺν ἀπεξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδὴ ἀντλιοστάσιο κι ὁλόκληρο σύστημα χανδακιῶν, πὺν νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητὰς του, πὺν τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὁμως ἀρρώστεια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντὶ-ντὶ-τί. Τ' ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του ἡμποροῦν νὰ ποτίσουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ' ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Κι ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοὶ μας πὺς κι ἡ ποιότης κι ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιὰτὶ ἄφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο από κάθε άλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τον άλλοτε σιτοβολώνα σε ποτιστικό όρυζώνα.

Τὰ χανδάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμώτατη γῆ τοῦ Τρινάσου, πού γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲν ἐχρειάζεται ἄλλο νερὸ ἀπὸ ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχνα της καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, πὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Βασιλοπόταμος πάντα ἀνεξάντλητος γεμίζει τὰ χανδάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὀρυζώνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φαντασθῆτε στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέγει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ εὐρίσκεσθε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερό.

Ἡ πρώτη σας ἐντύπωσις θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῇ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, πὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορὲς ἐκαλοτυχίσαμε αὐτὲς τὲς τόσο προνομιούχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, πὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους. Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἄνυδρο τόπο τῆς πατρίδος μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἕνα ὀλοπράσινο παράδεισο.

Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. Ἀκουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμισυ χιλιάδες ἐργάτες, πὺ οἱ

περισσότεροι ἐκαλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολι Σκάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μία ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. "Οχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, ποὺ σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστὲς ἀπὸ υἱεΐα κι ἱκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος τους μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

34. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σὰς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἰστιοπλοῖα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοικτά;

Σὰς θέλγει νὰ σχίξῃ τὴ θάλασσα ἡ βάρκα καὶ νὰ γέρῃ ὑπερήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὥς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρὲς τῆς σκάζει τὸ κῦμα καὶ σὰς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σὰς λούζει;

Σὰς μεθᾶ αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἰστιοπλοῖα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου;

Σὰς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μᾶτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαξο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος;

Σὰς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορείτε πιδὲ βαθιά, τὸ ἀλμυρὸ ἄρωμά της;

Σὰς συγκινεῖ ἡ στιγμή, πού θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστή;

Σὰς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴ ξαγκιστρωθῇ, μὴ κόψῃ τὴ συρτή, μὴ σὰς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ ἴδῃτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο· πλέον γιὰ κάθε ἀντίστασι;

Καί, ὅσο πού νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτή καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο πού νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σὰς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμησις σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτή.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ἱστιοπλοῖα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα. Πολλὲς φορὲς ἀπόλαυσα τὴν ἀπεριγράπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλοπρεπὴ συ-

ναγρίδα, κι ἄλλοτε ἀνασύροντας πανευτυχῆς χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε ὀκάδων.

Ἄλλὰ δὲν εἶπα ἀκόμη ποία εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὁποία ψαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόννοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξὺ τὸ ἢ λινὸ ἄρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἄρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρη μὲ σύρμα δυνατό, σχεδὸν ἐνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἄρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περᾶσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῇ στὴ μέση καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἄλλ' ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὥς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἢ βάρκα, τὸ δέρμα ποὺ κρέμεται νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. Ἀκόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτή τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποία ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαρεῆς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἕως εἴκοσι ὀργυιές.

2. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

Ἄλλ' ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκεῖς καὶ ἡρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικά. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γῦρο σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

Ἡ συρτὴ πλέον, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, τὸ ὁποῖο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερὰ γλάρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσοῖ σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρείχαλκο. Ψαρεύονται μὲ τὸ αὐτὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολλιοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῇ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Κι ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα τῆς καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενο βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκῦανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύκτα, πὺν γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνητεῖ κι ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα τῆς. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γῦρο στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα πὺν ἀσημοκοπεῖ γίνεται ἓνας ὀγκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κἀνει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεῖ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, πὺν φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμῷ, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ὥραϊο, πολὺ ὥραϊο, αὐτὸ τὸ ψάρευμα, τὸ ὁποῖο γίνεται πάντοτε τὴ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκεῖα μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἔντασί του τὴ μεγάλη, τόσο ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἄρμιδιου του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας! Καὶ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιο, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἄρμιδι, γιὰ νὰ μὴ κοπῇ, ὅσο πού νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι! Αὐτοῦ ἡ προσπάθεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἄρμιδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἡμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεῦῃ τὴν ὀρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὴ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιθεύῃ ἐλεύθερο μὲ τὸ

ἀγκίστρι στὸ στόμα καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα πού ἔκοψε, χωρὶς ἀπ' αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλαιὰ ἀγκίστρια στὸ στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικώτερο ψάρευμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρευμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸ γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλές ἡμέρες στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, πού κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλές φορές ὁ ψαρεὺς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χονδρὰ ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε ἐνθυμεῖται ἓνα δίστιχο ὄχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικόν:

*Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρεῖ τοῦ πιάτο
δέκα φορές εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμᾶτο.*

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προφθάνει νὰ παίρνῃ ἐπάνω τὴ συρτὴ, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴ ρί-

χνη πάλι, γιὰ νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἕνας διαγωνισμὸς ποῖο νὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχία νὰ ἀρπάξῃ τὸ φτερὸ τοῦ γλάρου, τὸ ὁποῖο εἶναι δεμένο στ' ἀγκίστρι. Καὶ συνωθοῦνται καὶ ὁχλαγωγοῦν σὰν διαδηλωταί, ποὺ ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλαίουν καὶ πηδοῦν, καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἔκτασι, ὅπου γίνεται ἡ πάλι τῶν σαφριδιῶν. Σὲ λίγῃ ὥρα τὸ πανέρι εἶναι γεμᾶτο σαφριδία, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρά μουνδιασμένα.

Ἐξαφνα κανένα σαφριδί διὲν κυτπᾷ! Ἐφοβήθηκαν; Ἐγιναν δύσπιστα; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἐπέρασε πλεόν τὸ στίφος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιὰ ὁλόκληρη. Πολλοὶ ψαράδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπιὰ καὶ ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα τ' ἀποδημητικὰ ψάρια εἶναι ὅ,τι οἱ οὐριοὶ ἄνεμοι διὰ τ' ἀποδημητικὰ πτηνά.

Πολλὲς φορὲς βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία τους, γιὰτὶ παρουσιάζεται ἄλλο στίφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾷ.

«Ψαράδικες ἱστορίες»

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

35. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογὴ Τὰ ψάρια μοιάζουν σὰν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρῶμα των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἢ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἢ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβὰ. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα ἀπὸ χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

Ὁ σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψη τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο! φωνάζει μόλις τὸ ἰδῆς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρό. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, ποὺ βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό!

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Ρεκλαμαδόρος Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι ποὺ εἶναι μεγάλος ἀπατεών. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕψος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ ὡς παλληκαρᾶς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαγιάξῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες!

— Καλέ, τί μᾶς λές; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχι σου, ποὺ πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα;

Δὲν βαριέσαι τὴ δουλειά του αὐτός! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σοῖ, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια! Ἀπόδειξίς, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἐχω γοῦστα λεπτά. Τρώγω ψωμοτύρι! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός;

— Ὅχι! εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω θὰ ἰδῆς!

— Τίνος τὰ πουλάς αὐτά, κὺρ σπάρο; Ἐσὺ νὰ μεγαλώσης; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σόϊ σου;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω!

— Πολὺ καλὰ, τρῶς ψωμοτύρι! Ἀλλὰ τρῶς καὶ ψοφή-
μια. Ἀπ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε!

Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. Ἕνας μεγαλομανῆς, ἕνας ρεκλα-
μαδόρος, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως
μιμεῖται μία πλύστρα τῇ μεγάλῃ κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος
της, τὴν πόζα της, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ
σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς
βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνη, περνᾷ μὲ ἕνα
ἐλαφρὸ τσαΐ. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὥς τὸ κόκκαλο, πο-
λυφαγᾶς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο,
ποὺ ὀρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεῖς φόβος
δὲν τὸν συγκρατεῖ.

« Σιλουέτες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Θέμος Σ. Ποταμιάνος

36. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσούν βοριάδες
και τὸ κῦμα εἶναι ψηλό,
ἄχ; ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύκτα στὸ γιালό;

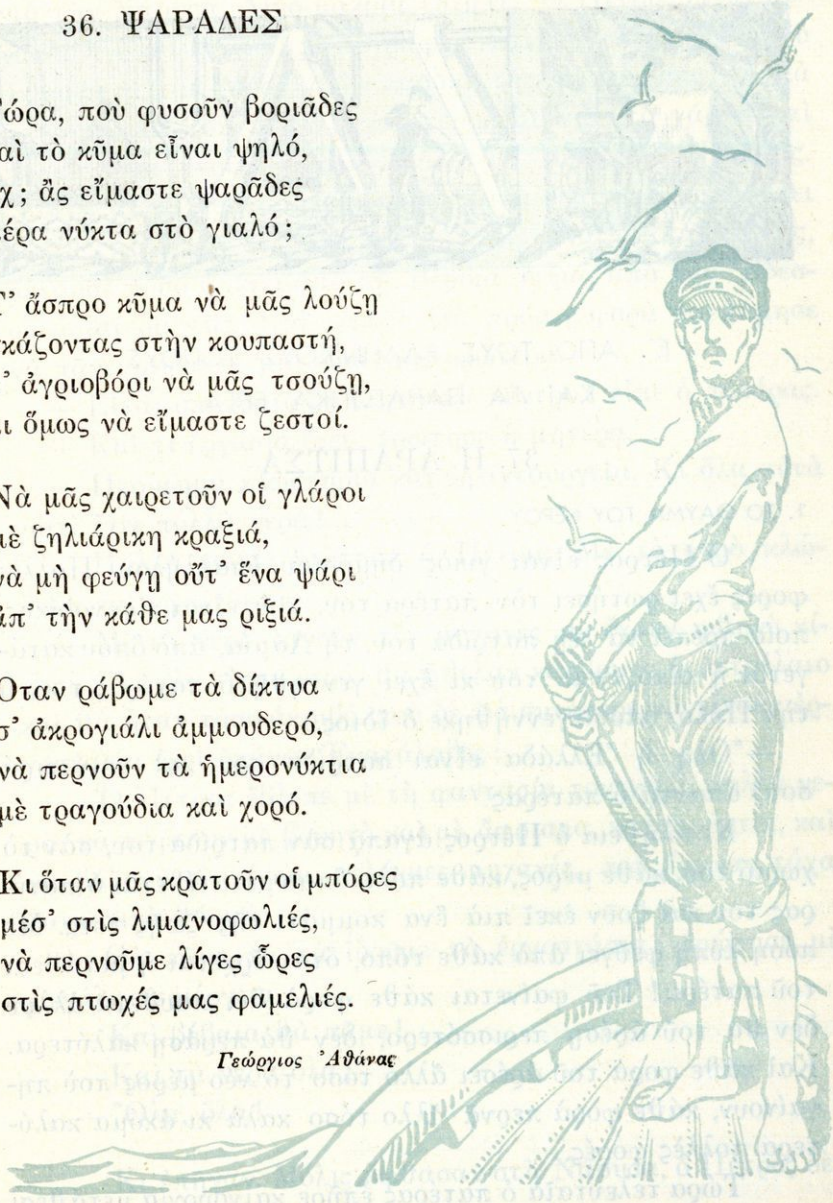
Τ' ἄσπρο κῦμα νὰ μᾶς λούζῃ
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσούζῃ,
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

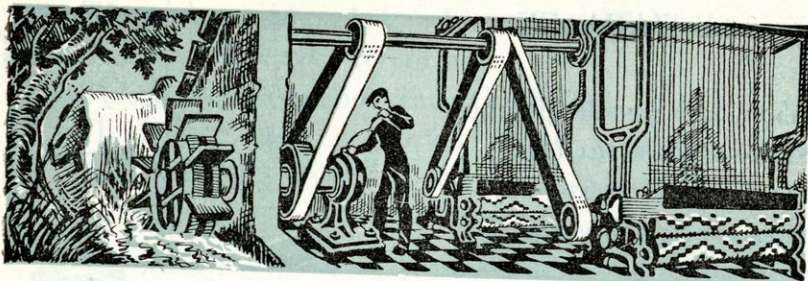
Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγῃ οὔτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριξιά.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύκτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς πτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γυιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλὲς φορὲς ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, ποῦ εἶναι εἰρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λέῃ πατρίδα του, τὴ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά του κι ἔχει γεννηθῇ ὁ πατέρας του, ἢ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ ἴδιος.

—Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τους. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορὰ ὅτι πουθενὰ ἄλλου δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορὰ τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος ποῦ πηγαίνουν, κάθε φορὰ περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλὲς φορὲς.

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετάθεσι

για την Νάουσα. Λίγο μακριά ἔπεφτε. Ὁ Πέτρος εἶναι δυνατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐθυμόταν καλὰ ποῦ ἀκριβῶς κεῖται. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Μακεδονίας! Ἀλλὰ ἡ περιέργειά του ἦταν μεγαλύτερη. Ἄνοιξε τὸ χάρτη καὶ πολλὴ ὥρα ἐκοίταξε καλὰ καλὰ τὴ θέσι τῆς Ναούσης. Ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ποῦ περνάει κοντὰ της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποῦ εἶναι ἀπὸ πάνω της, μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέροια δεξιὰ, ἀπὸ τὴν Ἔδεσσα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεθύμησε νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

— Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.

— Καὶ τί ἐργασία ἔχει; ἐρώτησε ἡ μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια καὶ ὑφαντουργεῖα. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰτὶ ἔχει πολλὰ νερά!...

— Πολλὰ νερά; ἐρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλῶθουν καὶ ὑφαίνουν;

— Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τὶς μηχανές κι ἔχουν φθιγνὴ κίνηση. Ἄν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἤθελαν ἀρβούνα ἢ πετρέλαιο καὶ θὰ ἦταν τόσο ἀκριβά, ποῦ δὲ θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργοστάσια ἐκεῖ ἐπάνω. Ἐκατάλαβες;

Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νερά, νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράκτες, καὶ νὰ βάζουν σὲ κίνησι πελώριες μηχανές, ποῦ ἔκαναν τάχα δαιμονικὸ θόρυβο.

— Θὰ πᾶμε νὰ τὰ ἰδοῦμε τὰ ἐργοστάσια; ἐρώτησε μὲ μεγάλη περιέργεια.

— Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε!

— Καὶ τὰ νερά ὅλα;

— Ὅλα, ὅλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲν ἐζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Ἔχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπᾶμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· κι ἡ μητέρα γέλασε γιὰ τὴν βιασύνῃ του.

— Νὰ παραλάβῃ πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

Ὅσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλθηκε νὰ παρατηρήσῃ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὗρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὡρες πολλές καθόταν καὶ ἐκοιτοῦσε, ὥσ᾽ ἂν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριο τοὺς αὐτό, ποὺ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνη.

Περνάει μέσα στὴν πόλιν τὸ νερό! Βαθειὰ ρεμματιά σχίζει στὴ μέση τὴν πόλιν. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεμματιάς. Κι ἀπ' ἐπάνω τοὺς κι ἀνάμεσά τοὺς κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

Ἐστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεμματιάς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατρακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαινόταν μαῦρο, κατάμαυρο, μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἀφροὶ τοῦ ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι ἐσχημάτιζε τὸ νερὸ καταρράκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογύριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὄχι ὅλο. Πολὺ τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα ἄλλα ἐργοστάσια καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλου.

Πολλές φορές ἔρχεται ὁ Πέτρος στὸ γεφύρι καὶ κρεμιέται, θαρρεῖς, κι αὐτὸς μαζί με τὰ βάτα καὶ τὰ νερόχορτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά καὶ τὸ κοιτάζει με λαχτάρα καὶ με θαυμασμό, πὺν εἶναι τόσο ὁμορφο καὶ τόσο δυνατὸ καὶ τόσο χρήσιμο! Τοῦ φαίνεται πὺς κλώθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρεμματιᾶς μοναχὸ του, χωρὶς μηχανές καὶ χωρὶς ἐργάτες, ἀτέλειωτα νήματα καὶ πὺς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΥΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ πὺς γίνεται με μηχανές καὶ με ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα καὶ με τὸ νερό, τὸ ἀληθινὸ κλώσιμο καὶ τὸ ἀληθινὸ ὕφασμα.

— Ἀφοῦ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια! τοῦ εἶπε ἕνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

Ὁ Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τῇ χαρὰ του. Ἐπῆγε κι ἡ μητέρα μαζί. Ἐμπῆκαν πρῶτα σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια πὺν ἦταν κοντὰ στὸ γεφύρι, στὴν ὄχθη τῆς βαθειᾶς ρεμματιᾶς.

— Νεροτριβές! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ! γκούπ! γκάπ! γκούπ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυποῦσαν κάτι χονδρὰ πελώρια σανίδια, πὺν ἔμοιαζαν με στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐκτυποῦσαν ἐπάνω σὲ μάλλινα ὕφαντά, κουβέρτες, βελόντζες, κιλίμια, καὶ τὰ ἔκαναν κρουστότερα καὶ μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώνησε ὁ πατέρας. Ἐχει ὕγρασία!

Ὅταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στὸ «Κιόσκι», εὗρηκαν ἕνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε ὅτι ἐσκόπευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε ἐπάνω στ' ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτησεν ὁ κύριος.

— Ναί! ναί! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν ἐμάλλωσε, πὺν ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

Ὁ κύριος ἐχάιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο κι εἶπε γελαστά :

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

Ἔστειλε κι ἐφώναξαν ἓνα αὐτοκίνητο. Ἐμπῆκαν ὅλοι μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ὁ σωφέρ.

Ὡστε ὁ δήμαρχος ἦταν; Ὁ Πέτρος ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ τ' αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια στενὰ κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε κανεὶς πὺς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ!

Ὁ κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφορίες. Κι ὁ Πέτρος τ' ἄκουγε ὅλα μὲ βαθειὰ προσοχή. Εἶπε γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργάτες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμηθῇ ὅλα ὁ Πέτρος!

— Ἐχομε δυόμισυ χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ ἐργοστάσιο πὺν πηγαίνομε θέλει ἓνα ἑκατομμύριο ὀκάδες μαλλιά τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἐλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κατώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρῖμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω!

— Κι ἂν δὲν εἴχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήματα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ὕλη! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ὁ Πέτρος, πὺν ἄρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπ' ὅλα αὐτά, πὺν δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινουῦνται μὲ τὴν πτῶσι τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἶχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἀνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα πού ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιατί ὀνομάζουν τὸ νερὸ « λευκὸ ἀνθρακ », ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο πού ἦταν! Ὁλόκληρη πολιτεία! Κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτίρια. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὀδηγεῖ. Πρώτη φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἓνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμήμα σὲ τμήμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει! Πελώριες αἰθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανὲς ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοῖκὰ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Ἀδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες;

— Χιλίους ἑξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά! Εἶναι τόσο ἄνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐκσφαλίζουν σ' ὅλες τὶς αἰθουσες ἓνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θερμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

Ἄλλὰ τί θαῦμα! Σωστό θαῦμα! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλί ἀκάθαρτο, βρώμικο καὶ στήν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὥραϊα ὑφάσματα, κασμίρια ἐκλεκτά, πού δὲν ξέρεи κανεὶς ποῖο εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καὶ σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στήν Ἀγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὥς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχὴ. Τοὺς ἐπῆγε καὶ στίς ἀπέραντες ἀποθήκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγὴ φθάνετε; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— Ἔως δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. Ἄλλ' ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καὶ ἐργαζόμεστε ἡμέρα καὶ νύκτα! Ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγγύρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου!

— Εὖγε! εὖγε! ἔλεγε μ' ἐνθουσιασμὸ ὁ πατέρας. Ἀληθινὰ σὰς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ περηφάνεια.

— Πατέρα! Πατέρα! ἐφώνηξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

Ὅλοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιὰ τὸ φυσικώτερο καὶ καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν μπορούσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν κινητήριον μηχανή. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμις, πού ἐκινουσε ἀκούραστα ὅλα τ' ἄλλα μηχανήματα. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὰ νοιώσῃ ὅλα. Ἐκεῖνο πού κατάλαβε καλῶς εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, πού τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αὐτὴ παράγεται ἡλεκτρισμὸς καὶ ὁ ἡλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργοστάσιο.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε! Πόσα ἄκουσε! Πόσα ἔμαθε!

Στὸ δρόμο πού ἐγύριζαν ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό!

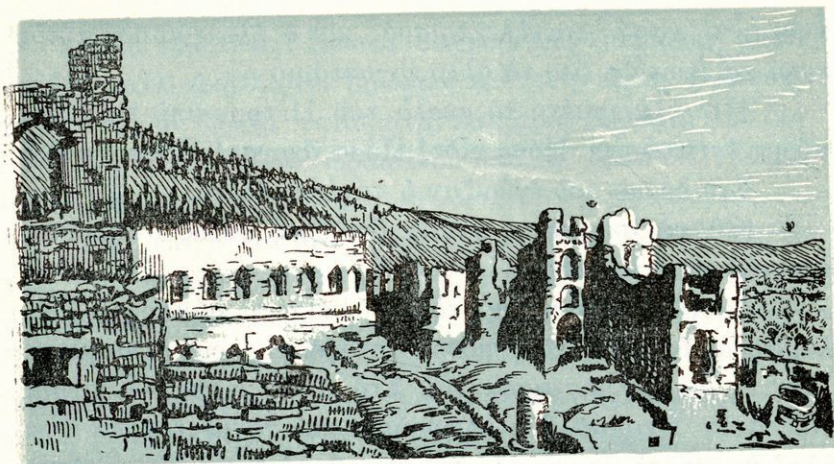
— Ἀκριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγγώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τί ἔγινε σὲ πενήντα χρόνια! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης!

— Ἀραπίτσα!

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, πού μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμο νερό. Εἶναι αὐτὸ πού περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πὼς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατί εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν Ἀῖ-Νικόλα νὰ ἰδῇτε τὶς πηγές του. Εἶναι μία ὠραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπέραντα δάση, γλοερὰ λιβάδια. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. Ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία!...

Ὁ Πέτρος ἐψιθύριζε « Ἀραπίτσα! Ἀραπίτσα! ». Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεμματιά μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφρούς ἔπαιρνε στὴ φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή.

Γεώργιος Ἀθάνας

38. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

Ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνον τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὴ νεκρούπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ μία μεσαιωνικὴ νεκρούπολι μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, ποὺ τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, ποὺ νὰ συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἑνδοξὴ ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδήποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νὰ ταξιδεύσῃ μὲ τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας σὲ ἑνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νὰ θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπανίου τοπίου τῆς πατρίδος μας.

"Ἄς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωῒ, πολὺ πρωῒ, ἐδῶ ἐπάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἃς καθίσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἃς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἑννέα μ. Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑπτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβούνου τοῦ Ταῦγέτου, πὺν ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ — ὅπως πιστεύουν πολλοὶ — ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μυζηθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπὴν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνῖτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστι ἡμέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φραγκικὸ φρούριο τῶν Βιλλαρδουϊνων, πὺν ἐπῆραν στὸ μερίδιό τους τὸ Μωρέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι κι οἱ Βενετοὶ ἐμοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι ἐβουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μωριᾶ. Ἑλληνες ὁμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολόϊ τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, πὺν στερεώνουν ἀτράντακτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέγῃ πὺς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμι καὶ νὰ τὸ κτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιὰτὶ πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξῆντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοκτισμένο φρούριο ὑψώνεται ὑπερήφανο καὶ

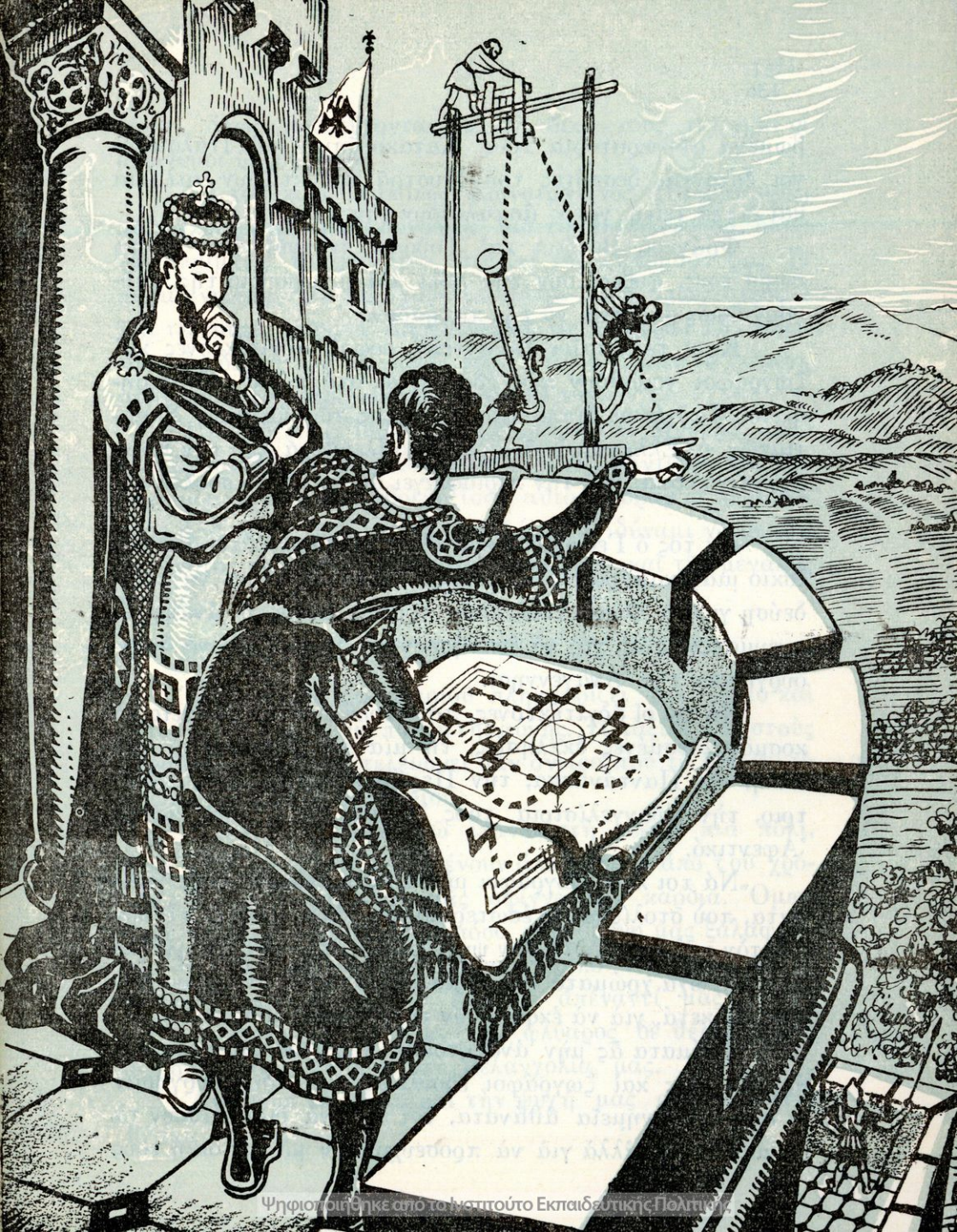
φοβερό ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα — δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων — ἀνοίγει διάπλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποίος ξέρει! Κι ἄλλοι καβαλλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, πὺ τὸ ἔκτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρώνους του, γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐλευθερία τους, ἀναγκάσθηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβάσιας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μυστρᾶς ὀρθώνεται πάντα ἅπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλουσίου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστρᾶς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μωριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσπότη τοῦ Μωρέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο ὁλόκληροι αἰῶνες, ὥς τὰ χίλια τετρακόσια ἑξήντα μ. Χ., πὺ ἐπάτησε καὶ τὸ Μυστρᾶ τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, πὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαριά λά-

βωμένη αυτοκρατορία τους. Κατακουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι ἔρχονται δεσπότες τοῦ Μυστρᾶ καὶ κτίζουν παλάτια καὶ διπλᾶ τείχη, γιὰ ν' ἀσφαλίσουν τὴν πόλι.

Φράγκοι, Βενετοὶ καὶ Τοῦρκοι περνοῦν ὅλοι μὲ τὴ σειρὰ τους, φοβερίζουν τὴν πόλι καὶ τὸ φρούριό της, φεύγουν ὅμως ἀνίκανοι νὰ τὴν πατήσουν.

Κι οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ σοφοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι νοιώθουν πὼς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ ὑπερφάνου Ταῦγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πρὸ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, πού τὴν περισφίγγει ἀσφυκτικὰ ὁ σουλτᾶνος.

Νὰ τος ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο μιᾶς καμάρας πού διαβάζει. Ἔτοιμος εἶναι νὰ ταξιδεύσῃ γιὰ τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψῃ τὸ πνευματικὸ φῶς, γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ Λυτικοὶ καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννησι.

Νὰ τοι οἱ ἀρχιτέκτονες, πού στολίζουν τὴν πολιτεία μὲ κοσμοξακουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μία πρὶ ὥραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιο Δημήτριο, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους καὶ τὸ Ἀφεντικό.

Νὰ τοι κι οἱ ζωγράφοι μὲ τὰ θαυματουργὰ τους χρώματα, πού στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλαιὸ πλοῦτο τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πινέλλο μὲ τὰ πτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν θρησκευτικὴ πίστι.

Ὀνόματα ἄς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι καὶ ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι ἐδούλεψαν κι ἐδημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι γιὰ νὰ διαγωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν μὲ τὴν δική τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τῇ δικῇ τους τέχνη κι οἱ ἀνώνυμοι ὑμνογράφοι.

Νά τος κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, πού ξεκινάει μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἔθνομάρτυρος. Τί παράξενη ἔκφρασι πού ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸ Μυστρᾶ! Τὸ νοιώθει πὼς δὲ θὰ τὸν ξαναἰδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν ψυχὴ του ὁλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποῖος ξέρει! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μυστρᾶ, ὅπου ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμι νὰ σταθῇ ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς μεγάλης θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας στοὺς περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, πού τὸ διαλύει τὸ πρωῒνὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Εὐπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλι, ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείρακτες ἀπὸ τοῦ χρόνου τὰ κτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. Ὅμως ἄκου τὴ λαλιὰ τῆς πέρικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώνει! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογερικό του ράσο καὶ τὸ χρυσό του ράμφος ἦλθε κι ἐκάθισε ἀπέναντί μας, ἐπάνω στὸ μισογκρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγομε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτικὰ ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταῦγετος, μὲ τὶς γκριζες κορυφές του. Κι ἔμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μυστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάργωννα, μία ἀπέραντη θάλασσα θὰ ἔλεγε κανεὶς! Τόσο πλούσιο πράσινο, ποὺ νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βάθος μόνον ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλις, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνον ἡ μητρόπολις της καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίριά της προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσία της.

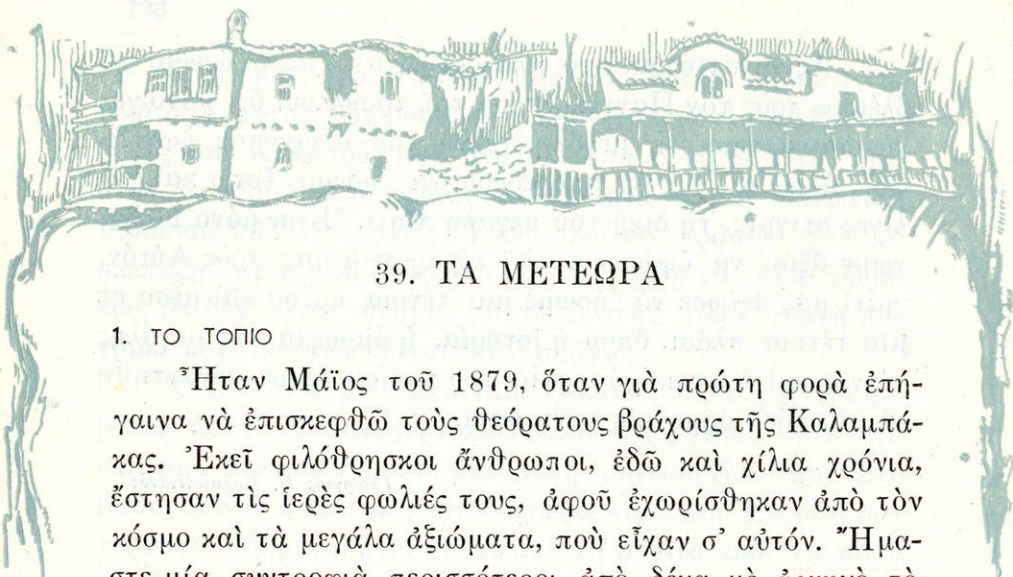
Πόσο ἐορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιαῖτες φαντασθοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροχτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάσι, ποὺ τοὺς ἐξάρισεν ὁ μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ, ν' ἀνάψωμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχές τόσων γενεῶν προγόνων μας, ποὺ τόσο ἐτίμησαν ἐδῶ ἐπάνω τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό.

Ἄς γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρουλλοῦ, ὅχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνωνύμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστι. Ἔτσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιὰτὶ μᾶς ἄξιωσε νὰ ζήσωμε μιὰ τέτοια ἡμέρα καὶ μέσα σὲ μία τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιὰ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σὲ μία τόσο ἁρμονικὴ συντροφιὰ.

Γεώργιος Ε. Κалаματιανός

39. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

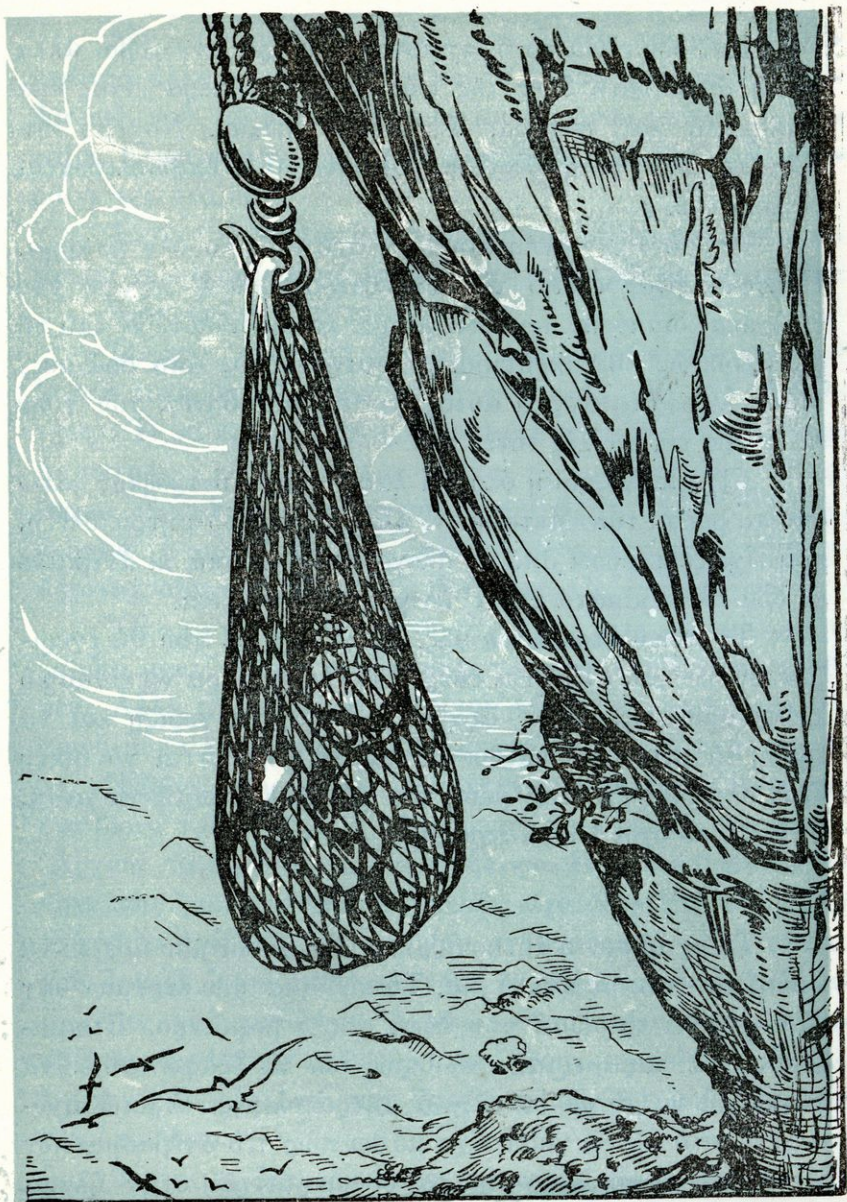
1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάϊος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπήγαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπάκας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές τους, ἀφοῦ ἐχωρίσθηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, πού εἶχαν σ' αὐτόν. Ἡμαστέ μία σύντροφιά περισσότεροι ἀπὸ δέκα μὲ ἀρχηγὸ τὸ μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἴχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία νύκτα ψηλὰ στὸν πιδὲ μεγάλοπρεπο καὶ στὸν πιδὲ φοβερὸ βράχο, πὺν ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμον! Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του πὺν σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους! Στὴν κορυφὴ του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως, πὺν μόνον ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια, ὅσα εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸ πρῶτὸ πὺς θὰ ἐπηγαίναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μὺν ἐφαινόταν τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμε ἐκεῖ καὶ εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, πὺν χωρίζει τὴν κορυφὴ ἀπὸ τὴ ρίζα του, καὶ περιεργάσθηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο πὺν τὸ κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκαλιά, μ' ἔπιασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνον ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τῇ ζωῇ του.

Ἀγριώτερη φύσις πουνθενὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πελώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λίγος οὐρανὸς κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γῦρο τὶς φωλιές τους.

Εἴχαμε μαζευθῇ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιᾶς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη, ποὺ εἶχε ξεπεξεύσει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὴν ἀνέμη, στὴ θέσι τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίσῃ καὶ νὰ τριῖσῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἑτοιμὴ νὰ χαθῇ, ἂν κοπῇ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῇ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἦλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τικ-τάκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορὲς βαρύτερο. Ἐτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἐξαφανισθῶ, νὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιὰτὶ εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία κι ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος, πού ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατί θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, πού τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ πού εὐρισκόμουν παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ μητροπολίτη:

— Ἐμπρός! μέσα ὁ νεώτερος.

— ὦ, πού νὰ πάρη ἡ ὀργή! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμμα. Ὁλη ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησα λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθισα μέσα στὸ δίκτυ ὠχρός, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τὶς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

Ὅλο τὸ αἶμά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε μαζευθῇ στὴν καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίκτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῇ μέσα στὰ στήθη μου.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθηκε ἀπότομα. Ἐνοιωσα ἓνα βίαιο τράνταγμα καὶ εὐρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά! Μοῦ ἐφάνηκε πῶς ἤμουν πεθασμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου στὴ γῆ καὶ ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τριζιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω πού ἐμιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τριζίη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυ ν' ἀνεβαίνει καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

ἐναέρια πορεία μου στὸν ἀνέφερο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ἰδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, « τράπ » συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμή ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἤμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγήκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθισα μία στιγμή σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα! Ἐπειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρκαλάεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἐστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιάτικη ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασιλεμμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, πού ἔχانونταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἐξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαινόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγρᾶφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἶγαῖο. Ἀνατολικὰ ἀσπρίζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, πού ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Ὅρεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασίων.

Ἄπ' αὐτὴ τῇ λαμπρῇ εἰκόνα ἔλειπαν μόνο ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ' ἀγκάλιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσκιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύσι, ἐχρυσώθηκαν λίγο λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσὰ κομμάτια, σὰν χρυσὰ νησιὰ μέσα σὲ ἀργυρὰ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαξαν. Καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροοδίζουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα ἓνα κι ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη Νύκτα.

Ἡμποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ:

— Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼν πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἵθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέξι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

40. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε ἐθαρροῦσα πὼς ἐξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ ἤμποροῦσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι ἐγινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μ' ἐκράτησαν

κι ἐμένα μακριὰ ἀπὸ τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιὰ στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νὰ ποὺ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραπτὸ μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, ἐπληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοίμαζαν μία ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο ποὺ δὲν ἐγύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὥς τις πέντε τὸ ἀπόγευμα ἐκράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος ἐσήκωσε καὶ τὸ πανί, ποὺ μᾶς ἔγινε περιζήτητο ὄχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιό του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φούρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερὰ τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ ἐμπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερὰ τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιὰ, μίλια πολλὰ τὸ Αἶγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικὸ, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὥς τὴ Ρόδο κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὥς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίσθηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζουμε ἔπειτα ἀπὸ τόσων αἰώνων σκλαβιὰ πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα ἐπλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μποροῦμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ τῆς διαμόρφωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλό της

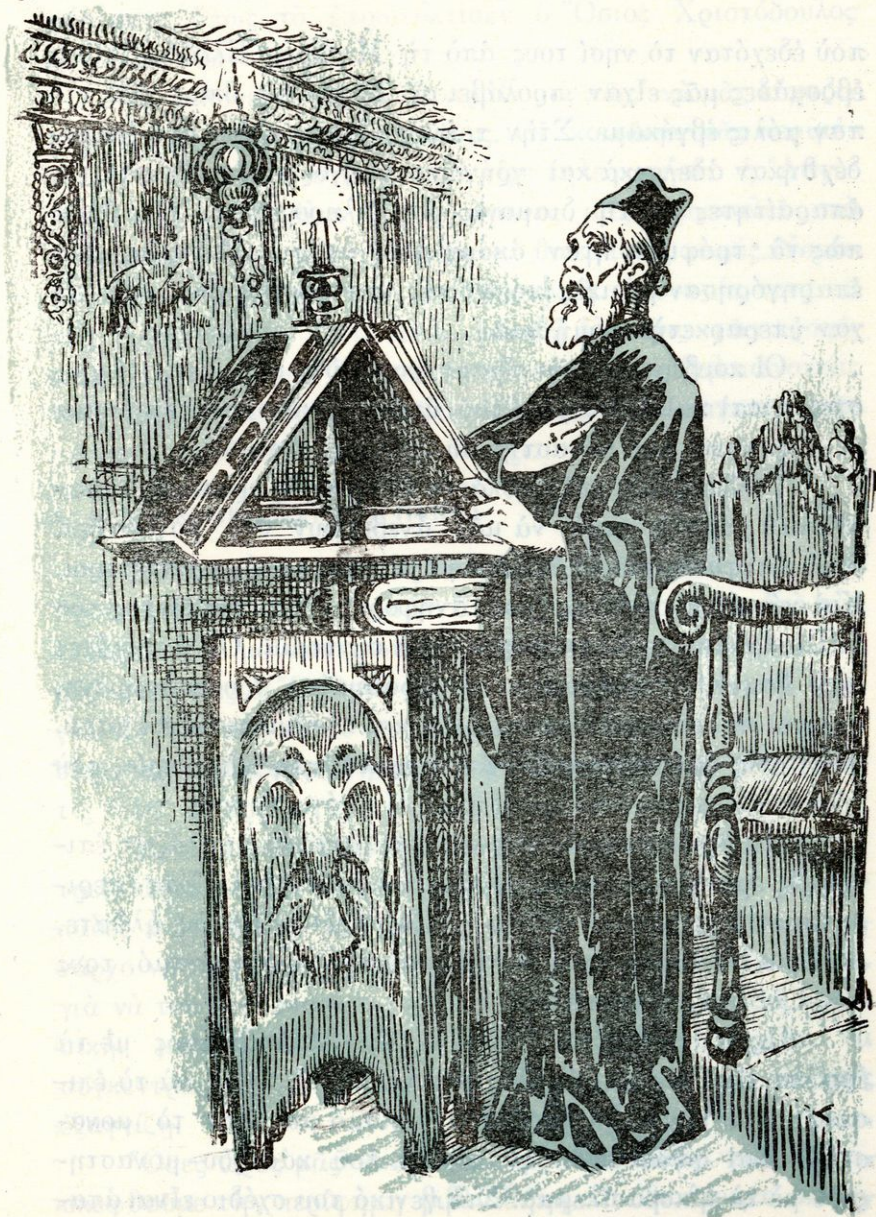
ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὁάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἓνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς ἰγύρους. Ὅταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μᾶκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περιφήμους κήπους.

Ὅλο καὶ πλησιάζουμε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμὸ του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιὰ ἐνωμένα. Ὅλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ ἐπάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κοσμοξακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὥς τώρα τὴν λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου καὶ ἐθαρροῦσα πὼς καμμία ἄλλη πόλις δὲν τὴ ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρή εἶναι ἡ Πάτμος. Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἔκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κάπου ἓνα δένδρο, κάπου ἓνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Ἐχαιρετιθῆκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ ἐπρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος ἐμαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψὰ τους πρόσωπα ἐδιάβάζαμε μίαν εὐχάριστη ἔκπληξι. Ἡμᾶστε ἡ δεύτερη ἐκδρομή,

πού ἐδεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἐβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μὲν ἐβγήκαμε. Στὴν τοπικὴ Ἀστυνομία μᾶς ἐκαλοδέχθηκαν ἀδελφικὰ καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Ἐμάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς ἐπαρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.]

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἄχρηστες, γιὰτὶ καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ εὐρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦσαν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μολάρια ἔτοιμα μᾶς προσεφέρθησαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀπεφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορῇ ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦσαν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ πτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιὰτὶ στὶς ἡμέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τὸσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθηκαν οἱ πρόγονοί τους.

Στοὺς ὁλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὲς ἐμαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία: « Σὰς ἐπεριμέναμε 34 χρόνια! », « Ζήτω ἡ Ἑνωσις! », « Καλῶς ἦλθατε, ἀδέλφια! ». Πόσο ἄγνὸ διετήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδον τοῦ κάστρου-μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιον εἶναι ἀπα-

ράλλακτο, ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ Ὅσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ. Χ.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὀλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τὶς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἑτοιμοί, γιατί στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νοιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὺς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ ὁποία ἔφθανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ Ὁρθρος ἤρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύκτα, ἀντὶ γιὰ τὶς δύο, πὺ εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τὶς 8.50' τὸ πρωῒ.

Ἔτσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπᾶδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάῃ μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστις πὺ θερμὴ ἐνοιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίξῃ.

Ὅσες ὥρες μᾶς ἀπέμειναν τὶς διεθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διαθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια καὶ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὅποια μὲ τόση στοργὴ καὶ ἀφοσίωσι κατῳρθώσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεὲς καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκασε καὶ τοὺς ἀλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μόνον νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὰς τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμώτατα, ὅπως ὁ « Πορφυροῦς κῶδις », χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος, γραμμένον πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλ. διατάγματα Φράγκων βασιλέων καὶ Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασίαν τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησὶ στὸν Ὅσιον Χριστόδουλον στὰ 1088 μ. Χ., γιὰ νὰ ιδρύσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια καὶ ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένον ἀπὸ τὴ Ρώμην στὴν Πάτμον, τὸ λείψανον τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερον σφζόμενον Τίμιον ξύλον σὲ σταυρόν, δῶρον τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μία κανδήλα, δῶρον τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνον ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλόγερους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἕνα φουρνο μεγάλο σὰν ἁλώνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σφῶνεται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ ἐπεράσαμε ἀπὸ τὸ σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νά ἐδῶ ἡ θέσις, ὅπου ἄλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἑπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἑπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους πῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψι μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ριγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητᾷ κάμποση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεύει τὴ γλαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ της. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε καὶ ἐξήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανοιωμένοι, γιατί δὲν εἴχαμε ὑπολογίσει πιδὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρον νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

41. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

*Αστράπτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.
Βραχιόλι, πὺν τ' ἀσήμωσαν τῆς λευθεριᾶς τὰ χάδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιον καὶ γλυκό.

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, πὺν τόσα χρόνια τώρα,
νὰ σᾶς μαδήσῃ ἐκοίταξε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μέσ' στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευθεριᾶς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης κτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξανάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούσθηκαν παιᾶνες
γιὰ τὰ δεσμά της, πὺν ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

42. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Ι·Σ

Τὸν περασμένο Αὐγουστο ὁ πατέρας μου πραγματοποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἓνα ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκούσει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁμορφη νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, κι εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωῒνὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπεράσαμε τὰς Θήβας καὶ εὐρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι τὴ γῦρο ἔκτασι.

— Κοίταξε, πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές! Καὶ πόσα ἀραποσίτια ἔχει κάθε φυτὸ! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ μετρήσω καθὼς τρέχουμε, ἀλλὰ θὰ ἔχη κάθε ἓνα πέντε κι ἕξι.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 περὶπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἤμπορούσαμε νὰ διακρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσίτια, τὶς θεωρισμένες ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβακοφυτεῖες καὶ τὰ περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φαντακτερά τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναί, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἔκτασις αὕτῃ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

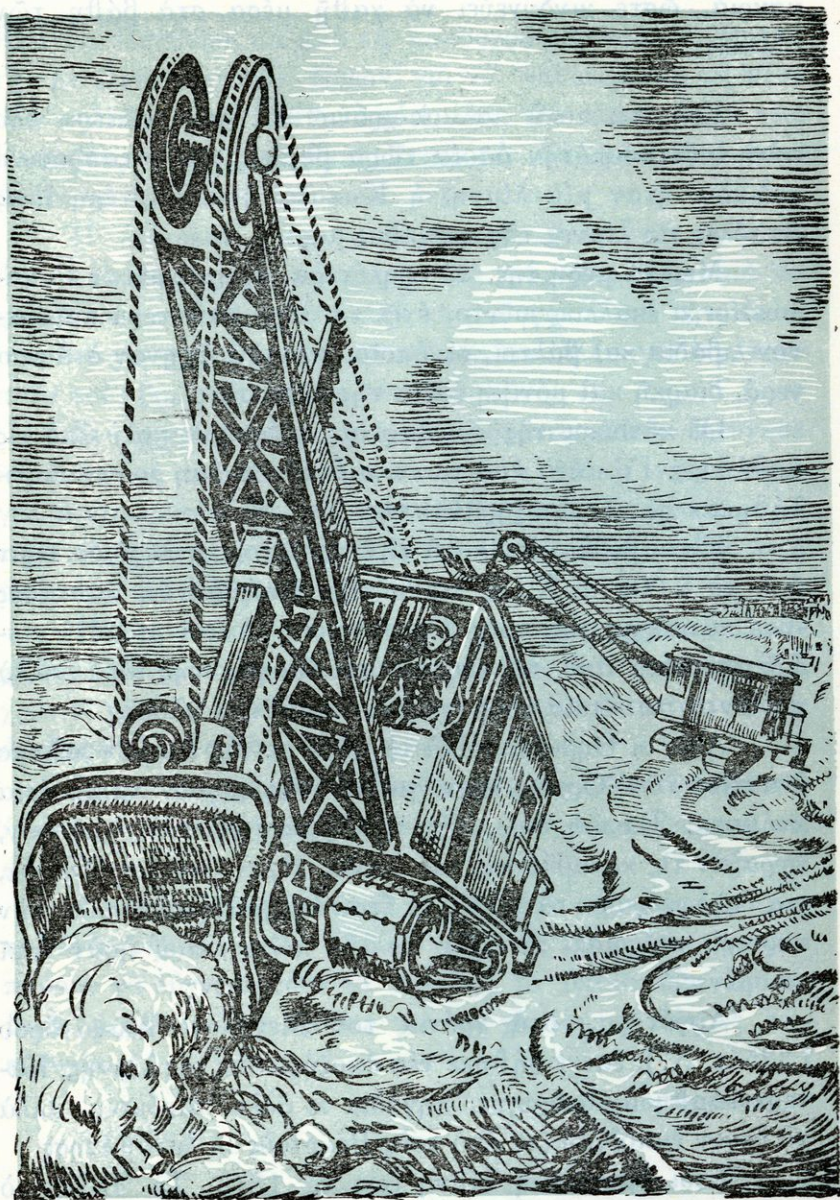
στρέμματα, ἀλλὰ καὶ πολὺ γόνιμη. Ἀξίζει νὰ τὴ θαυμάζουμε! Ἄν ἤξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία της, δὲν θὰ ἐθαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτό, τὸ ὁποῖο βλέπεις. Ἄν ἤξερες τὴν πάλη, τὴν ὁποία ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπ' ἐστίες δυστυχίας σὲ πηγὲς εὐτυχίας!

— Βέβαια, πατέρα, πολλὰς φορὲς ἄκουσα στὸ σχολεῖό μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἡ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφαντάσθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τί χρήματα θὰ ἐξώδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας!

— Ἄ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας! Ἐνθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφερεν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμός μας. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας καὶ ἄλλων μερῶν ὁλόκληρο τὸ χρόνο ἐξοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὶς καταστροφές.

Ἄλλ' ἄς συνεχίσουμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτή, τὴν ὁποῖαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ἰδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δύναμί του! Ἀπὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπαῖς, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη της, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι καὶ ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεινον λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, διαρκῇ καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσί της.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π. Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῇ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους της, τοὺς Ὁρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσώδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός της τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλοῦτη.

Ἄλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π. Χ., ἔκαμαν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ὁρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, καὶ ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζὶ ἔπνιξαν πολλὰς πόλεις, πὺν ἦσαν ἐκεῖ κτισμένες.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π. Χ.), ἐπεχειρήθηκε νέα ἀποξήρανσις τῆς λίμνης. Κατεσκευάσθησαν διώρυγες, πηγὰδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ ἐσταμάτησε.

Ἔτσι ἔμεινεν ἡ λίμνη ἕως τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ

Κράτος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τῇ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν ἐκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴ θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπαΐδος σὲ μιὰ ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τῶρα τελευταῖα.

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χόματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτειάχνουν τ' ἀναχώματα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν ἄλλη σὺν διώρυγες, τὶς ὁποῖες κατεσκεύαζαν, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε!

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεῦνησε καὶ εὗρε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετοὺς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσε τὰ νερὰ τῆς λίμνης ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνεχιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἐσταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλιν ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὁλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερὰ καὶ ἡ περιοχὴ ὁλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἀσθένειες.

Γεμᾶτοι ὑγείᾳ καὶ ὄρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωτὶ ὥς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἐλυπήθηκε μόχθους καὶ ἔξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ: Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὸ 1862 ἐκυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπῃ ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο « Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχης τοῦ Σολφερίνο ». Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔγραψε τὸ βιβλίο — ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν — δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος μὲ τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὲς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, ποὺ εἶχαν τραυματισθῇ στὴ μάχη κι ἔμειναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι, ἀπροστά-

τευτοι ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῇ μία καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη — τὸ βιβλίον δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἔβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκρυζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια καὶ ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγικὴν ἐκείνη ἐπαύριον τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὡς ἔμπορος, καὶ ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα καὶ ἐπλημμύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον. « Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί. Γιατί νὰ προξενοῦν τόσο πόνο ὁ ἓνας στὸν ἄλλο; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε; ».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τῇ ξεστῇ καὶ τρυφερῇ καρδιά του καὶ ἀπευθύνθηκε στὸς γυρὸ του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοῖ καὶ ἀγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνοιῶσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάσθηκαν μαζί του ὁλόκληρα ἡμερόνυχτα, γὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῇ μεγάλῃ καὶ ἱερῇ στιγμῇ, ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθήκον του ἀπέναντι στὸν ἀδελφὸ του, ἐμπῆκε τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑρυνθροῦ Σταυροῦ. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ αἵματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖον πνεῦμα, τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποὺ εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίον τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν « Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῇ μάχῃ τοῦ Σολφερίνο », τὸ ἴδιο πνεῦμα ὠδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσιν καὶ πίστιν, μὲ ἀνεξάντλητη

αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς δυνάμεις του, ἀκόμη καὶ ὅλη τὴν παρουσία του, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης.

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξηγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθήκον του. Κι οὔτε ἡ κακουχία οὔτε ἡ πτώχεια οὔτε ἡ πείνα ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ μαρᾶνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του.

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίησι νὰ τὸ ἴδῃ νὰ πραγματοποιῆται καὶ νὰ καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιασθῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, ἐπῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψι τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἔγινε ἡ πολύπλευρη ὁργάνωσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμον ἀγωνίζεται μὲ θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητά ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας καὶ ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μέγας Ἑρρῖκος Ντυνὰν ἐξοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχον χωριὸ Χάϋδεν, ἐτιμήθηκε μὲ τὸ παγκόσμιον βραβεῖο Νόμπελ. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισιν, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς πῶς μεγάλους εὐεργέτες της.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α.΄ ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

**Ὁ ἁγιασμός
τῶν ὑδάτων**

Ὁ παπα-Χαράλαμπος μὲ τὰ ἀσημένια
μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρό-
σωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουρ-
γίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ
καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του.

Ἡ λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον
τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. Ἐπρεπε νὰ
φέρειν εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱερὰν συνήθειαν τοῦ τό-
που: Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερὰ καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς
χειρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύ-
λιε τὰ ἡσυχὰ νερὰ του ὅχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκ-
κλησίαν. Τὸν ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ἄν-
κανεῖς καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον εὗρισκετο εἰς
τὸν δρόμον, ἠκολούθει καὶ ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

εἶχε διαλύσει τὴν πρωϊνὴν ὁμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἂν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφῆρσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν:

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἠγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορὰς τὰ χρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων:

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζόμενον Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, ποὺ ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν καὶ ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπᾶριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἐν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του — εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου — καὶ εἶπεν:

— Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὥσάν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης μὲ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβράπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

Ποιὸς χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἥλλαξαν τὸ ρεῦμά των καὶ ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὥσάν λευκὴ περιστέρα καὶ πτερυγίζει γῦρο καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερὰ γίνονται λουτρὰ ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα-Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, ποὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

Ἀ γ ι α σ μ ὸ ς Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε
τῶν κτημάτων ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἤθελον ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμᾶτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοϊκὸν καὶ θεοσεβέστατον παπα-Χαράλαμπον! Ἀσκεπής, εὐθυτενής, σεβάσιμος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τ'ὲς ὀλίγας καὶ ὥραιας εὐχὰς του καὶ ἠυλόγησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κα-

τάνυξιν καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἀγιασμόν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωΐμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἔκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὥς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν χάριν τοῦ ἀγιασματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωῖνὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὥς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

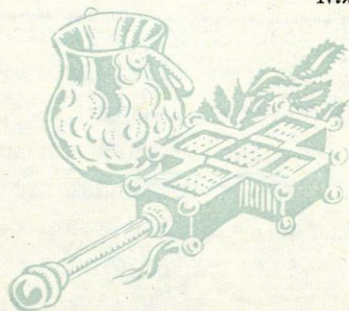
— Καλὴ ᾠδοειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! Ἡυχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνη σου! Ἀπῆντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως καὶ ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῇ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμᾶτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

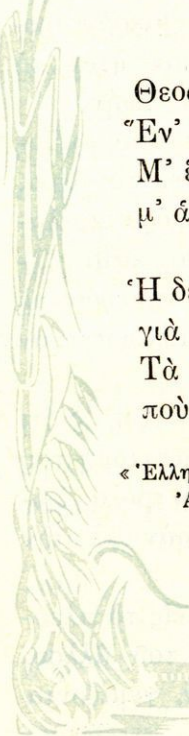
45. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

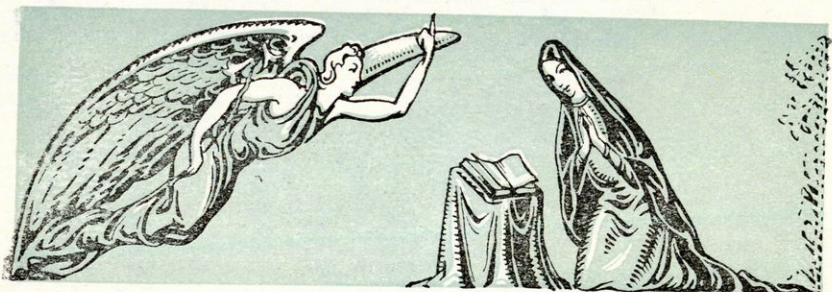
Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἅπανου.
Μ' ἔνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δενδρολιβάνου
μ' ἁγιασμὸ τὸ γρασίδι του ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικά τὰ λόγια μουρμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θάμμα τοῦ Ἰορδάνου...

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἄθ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάφνη

46. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοὺς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κύμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἤχον τὰ ἄσματάκια του, εἶναι γεμάτος θόρυβον, κίνησιν, ζωήν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι!... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἄερα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα κυκλαδικά, κυπριακά, σαμιώτικα, κρητικά κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ πολεμικὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὥσάν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαιῶν, γεμίζοντα τὸν ἄερα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ιστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὄξυν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ιστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γῦρο νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τήνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος ἀπὸ κάθε γωνίαν ἑλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ δλόκληροι ιστιοφόρων ἐτοιμάζουν τὰ ιστία των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουν, ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

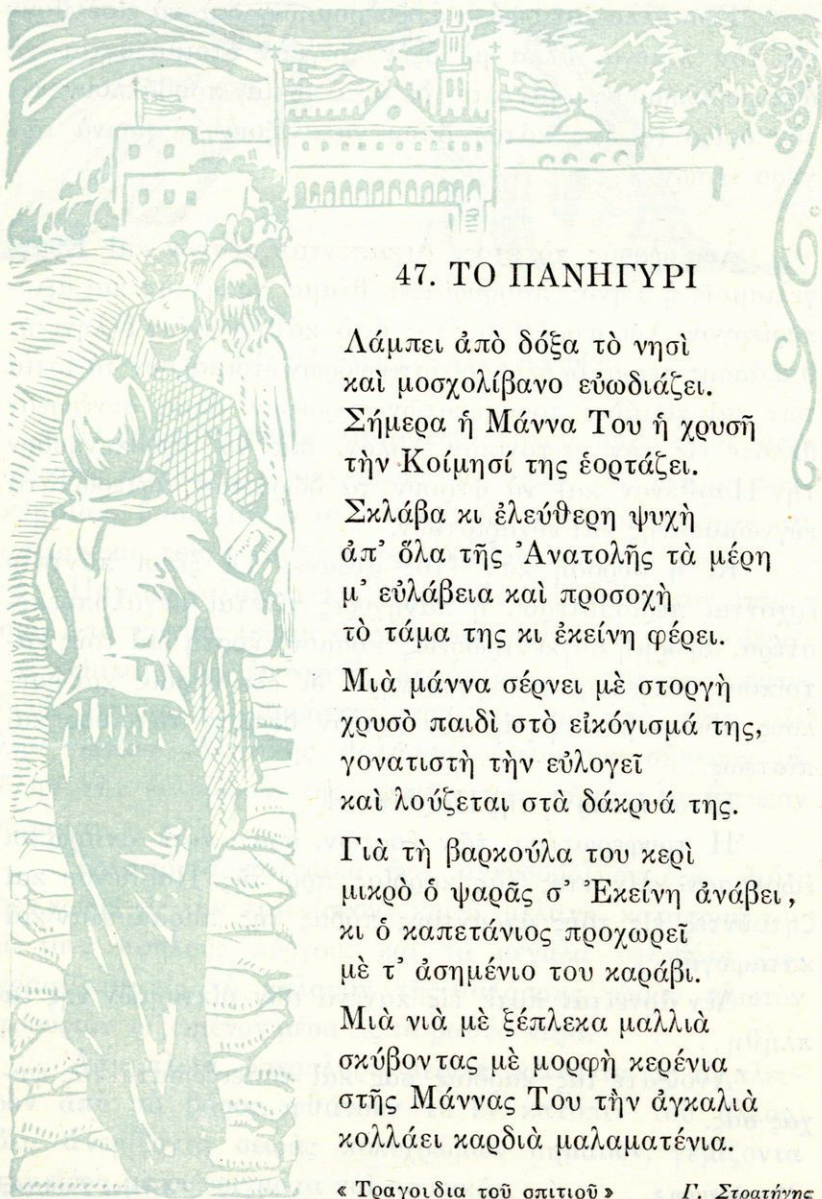
Κι ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπέστερα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἐορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἐορτὴ τῆς Παρθένου!

Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἐορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τὰ πλήθη...

Ἀνοίξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

47. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει ἀπὸ δόξα τὸ νησί
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσή
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδί στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερί
μικρὸ ὁ ψαράς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἀσημένιο του καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιά
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιά
κολλάει καρδιά μαλαματένια.

« Τραγοῖδια τοῦ σπιτιοῦ »

Γ. Στρατήγης

48. Ὁ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπήρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλαῦοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον-3ον αἰῶνα μ. Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλαῦοι ὡς χεῖμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλαῦοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσαῖα αὐτῆς τείχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαβικοῦ χεῖμαρρου.

Ἀπὸ πολυαρίθμους φυλὰς ἀποτελούμενοι οἱ Σλαῦοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβα-

ρικά φύλα, ὥς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ἑνὸς αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν ἑνὸς ἕως τὸν ἄλλον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν, ἀλλὰ τρεῖς φορὰς ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν, ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν « ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου ». Ὡς « νιφάδες τῆς χιόνος » πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καὶ, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τεῖχη, ὥς μία « θανατηφόρος στεφάνη » περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὄπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας φέρουν μαζί των καὶ, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν « θηριώδη ἀνήμερα φύλα ». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδρότερους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλαύων.

Ἀλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τεῖχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται « ὑπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως ».

Καὶ εἶναι πρὸς τούτοις ἡ πόλις « θεοφρούρητος, ἁγιοφύλακτος ». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ « Οὐράνιος Πρόνοια », λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, « ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὥς θώρακα τὰς ψυχὰς των ». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πο-

λιτών. Μὲ τὸ πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπεραπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὁμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζει τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολῖται τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὁποῖοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν ἤρφτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: « Εἶδομεν ἓνα ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν ». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπεραπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσφζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεψε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν « λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν ».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθρούς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλαύους, σφῆζει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ. Χ.) ὁ « ἀήττητος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος Ἅγιος Ἀνδρέας ».

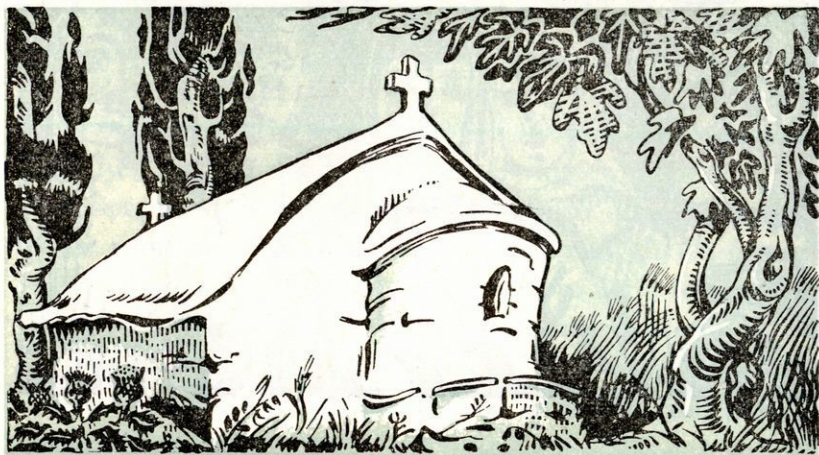
Πόσες φορές δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἡ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως τοῦ ἤτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐξήτησεν ἡ δαιωνίση τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου.

Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὥραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεκόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σφζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

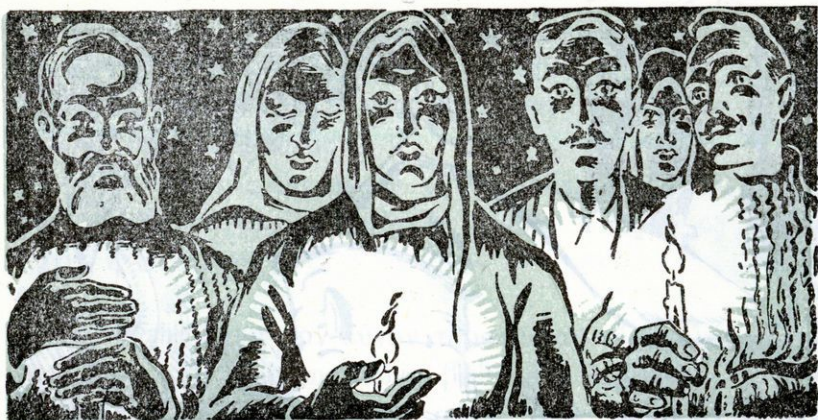

49. ΑΪ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτειασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Πτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπᾶδες,
ταπεινοὶ κι δυό τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη Ἀϊ - Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χῶρο, ποὺ ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πὶδ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθαίει πὶδ φωτεινό!

50. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτὲ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὖμορφον Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν καὶ εὐώδες Πάσχα. Ὅλοι ἐγέλουσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινούργη ὑποδήματα καὶ ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὖμορφον Πάσχα! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναΐσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν τῶν τὸ γλυκύτατον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας, νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. Ἐλεγον πὺς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγ'αν Ἀνναν, μονὴν τοῦ Ἀθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὁλλανδέζος τὰ ἐκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονιάς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελλὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἔσπερινόν τοῦ γέροντος παπα-Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐξωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μὲ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνας ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρχετὸν χρήμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρον ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος: — Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου! Ἐχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρόν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα. ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὔτε ὁ φλοῖστος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὥς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτίνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἑωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικὴ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται ὅλοι, ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδιά, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμάτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πολίχνης. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμοσύνως διασταυρούμενα αἱ εὐχαί :

— Χριστὸς Ἀνέστη!

— Ἀληθῶς Ἀνέστη!

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρῶτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὥς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλinoῦ αὐγοῦ.

« Διηγήματα », τόμ. Β΄

Ἀλέξανδρος Μωραΐτιδης

51. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χριστὸς ἀνέστη! Ἀνοίγουν
καὶ ὑμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κι ἀγάπη βασιλεύει!

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνικήθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
κι ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεὸς μου.

Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη, μεγάλη!
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀνέστη! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει ...
Χαρῆτε, λυπημένοι!

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς κι ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
κι ὀλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγούδια.

Ἀριστομένης Προβαλέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

52. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη
ἐκκλησία

Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν, δηλαδὴ ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ
Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον
φημισμένη ἐκκλησία, πὺν οἰκοδόμησαν οἱ βυζαντινοὶ πρό-
γονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰου-
στινιανὸς εἰς τὰ 532 μ. Χ. καί, διὰ νὰ ἀποπερατωθῇ, ἐχρει-

άσθησαν ἔξ ὁλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεῖς μόνον εἰκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὥραιας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἔλεγον οἱ βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὥραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναὸς, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀληθινή τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἦναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, ποὺ τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀθήτῃ βαρὺς ὁ τοῦ ἔθνους εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἑξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναὸς. Ὅλοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χρυσιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολάβῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφίᾳς της.

Ἄς κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὥραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται μεγαλειωδῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεῖαν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

Ὅταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων· ὑψώνονται ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κιόνας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἤνωνον ἀψίδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὁμῶς αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσὴν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντικρὺ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα πὺν φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἦνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, πὺν ἠνώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἑγχρωμον ἁρμονίαν καὶ ἀστράπτουν ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησιν, πὺν νομίζεις ὅτι ἡ Ἁγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, πὺν ἐκπέμπει μυριάς ἀκτῖνας καὶ μυριάς λάμπεις!

Κατοικία Ὑψίστου Τί μεγαλείον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χώρος τοῦ ναοῦ!
 Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἄς ἀνάψῃ τώρα τοὺς
 μεγάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας,
 ἄς ἐνθυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς
 στέψεις, τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ
 Ἁγία Σοφία!

Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ἡσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὅποιον ὁ
 ἄνθρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου...

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

53. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρchiσε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις οὗτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ. Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρῖνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἑξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐξήτει ;
Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίας ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται παιδρεὶ καὶ ᾄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπυφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ παιδίον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὁλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέερασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθηναὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῇ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰ βαςις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερῶναι ὅτι δὲν εἶχε σβῆσαι ἀκόμῃ ἡ δόξα της. Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνόει καλῶς ὅτι αἱ νῆκαι τοῦ εἶχον ἐκμηδενίσαι τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

ως εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν Ἑλληνισμὸν ὁλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλήν βασιλεύς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτις τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἔγιναν διπλοῦν προσκύνημα· διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρε-
τίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς
παρέλαβε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμ-
πρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυ-
ζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ
πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλε-
κτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νο-
τιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαίμαχα τά-
γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία!

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρο ἀπὸ τὸν
γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι
καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί,

ἐκκλησιαστικάι, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμοὺς καὶ συγκινητικοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς· κάθε λόγον συνώδευον ζωηρόταται ἐπευφημῖαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορὰς τὰ ἀφιερῶματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιουτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς Θεοὺς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲ· ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τῶρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσὴ περιστερά, σύμβολον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέξης.

Εἰς χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμη-
τος ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηنيώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ
τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βα-
σιλέως μὲ γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ
τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ
ῥαίλους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης:

*Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατῶντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκυνητῇ βροντοῦν τὰ φτερονιστήρια.
Στὴν Παναγιά Ἀθηنيώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πὺν τὰ φτερά ζυγίζει
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίσῃ,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο, θαυματουργὸ καντήλι,
πού 'χει τὸ λάδι του ἄσωστο κι ἄκαγο τὸ φωτίλι...*

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν
του, ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ
διὰ τὴν βασιλίσσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς
καὶ δίκαιος θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

54. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κι ἡ γῆ τόνε τρομάσσει.

*Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιά, πῶς θὰ τόνε σκεπάσῃ,
πῶς θὰ σκεπάσῃ τὸν αὐτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο.*

Ἡ ἀνδρική φωνὴ μὲ τὴν κρητικὴν προφορὰν ἠκούε-
ετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. Ὁλος ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἑλληνι-
κοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικὸν μας ἥρωα ἔχει συγκεν-
τρωθῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δη-
μοτικοῦ ἔσματος.

Ὁ γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθεται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσότερας ὥρας μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὁμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμήν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ᾄσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἠκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ᾄσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἀρμονικὴν φωνήν.

— Παπποῦ, πόσον ὥραϊα τραγουδᾷς! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῇς καὶ ἄλλα τραγούδια;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδούσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους ὥς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενής; ἠρώτησε τώρα ὁ μεγαλύτερος ἕγγονος, ὁ δεκαετὴς Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸν Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλασε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάροντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον

μάθει τόσα καὶ τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγουν ἀκόμῃ εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε καὶ ποῦ ἔζησε, παπποῦ, ὁ Διγενής; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερον ἀπὸ τρία ἔτη καὶ οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρωας ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Καὶ ἔχω μάθει πολλὰ τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος καὶ πατὴρ τῶν δύο παιδίων, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

«Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

»Ὁ Διγενής ἦτο ἀκρίτας, δηλαδὴ φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ. Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ καθημεριναί ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευσον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

»Ὁ πατὴρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδὴ Ἀραβ, καὶ ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανὸς καὶ ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη Διγενής, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος.

» Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσέ λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὁποῖοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἢ ἐφονεύθησαν ἢ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸν μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενὴς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχῃ ἕστω καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὥραϊον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἰς τομέρος δράκος μίαν ἡμέραν ὁρμᾷ νὰ τὴν κατασπαρῇ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπὲρ ῥήφανον καὶ ἀήττητον Μαξιμώ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζί του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νικάται καὶ σφάζεται μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενὴς.

» Ὁ Διγενὴς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὥς ὁ Ἀχιλλεύς, ρωμαλέος ὥς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ἔνδοξος ὥς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἰς σοφός.

» Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρωας ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

» Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ᾠραῖα ᾄσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῇ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικὰ ᾄσματα ».

Ὁ παπποῦς, τὰ δύο παιδιά καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἑλένη, παρηκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφωνοι. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

55. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ὁθωνος Α', ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τιμισκῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν του νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας Ὁθωνα.

Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον διὰ

τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ Ὁθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θευδέριχον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

Ὁ Ὁθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιουτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε μὲ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανὼ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦταν πρωτοφανὲς γεγονὸς διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἄπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Ὁθων Α' κατελήφθη ἀπὸ τόσο μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἐδώρισε δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστροίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δοῶσις τῆς προγκιπίσεως καὶ ἀργότερον βασιλείσεως Θεοφανοῦς.

Ἡ μόλις δεκαοκταετής Ἑλληνὶς προγκίπισσα διεκρίνετο ὄχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὡραιότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία τοῦ πενθεροῦ τῆς δὲν τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκείνη ἔβλεπεν ὅτι ἔφευγεν ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετέβαινεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευε πυκνὸν σκότος ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ.

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὄχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνάλογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, οἱ δὲ εὐγενεῖς ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσυχολοῦντο μόνον μὲ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανὼ καὶ τὴν ἠγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοὺς τῆς προγκίπισσης μερικοὺς Ἑλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρῶτην φορὰν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὁθωνος. Ὅταν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν μικρὰν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν πρόοδον.

Ἡ κομψότης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

καὶ πρὸ πάντων ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπῆκοοι τοῦ Ὁθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαρὰν πριγκίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα. Καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅταν ἔβλεπον τὰ πολλὰ καλὰ, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ Ὁθων Α' καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ὁθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανὼ ἔμεινε χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ὁθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα ἀκόμη.

Μὲ ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως-υἱοῦ της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία ἦτον πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποῖαν ὤφειλε νὰ μὴ ὑπολογίσῃ οὔτε κόπους οὔτε χρήματα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανὼ, ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρίδος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὑπῆκοοί της ἠδύναντο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα. Ἄλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμορφώθη μὲ τόσῃν φροντιδᾷ ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του, ὥστε ἐπωνομάσθη « θαῦμα τοῦ κόσμου ». Καὶ ἐβασίλευσεν

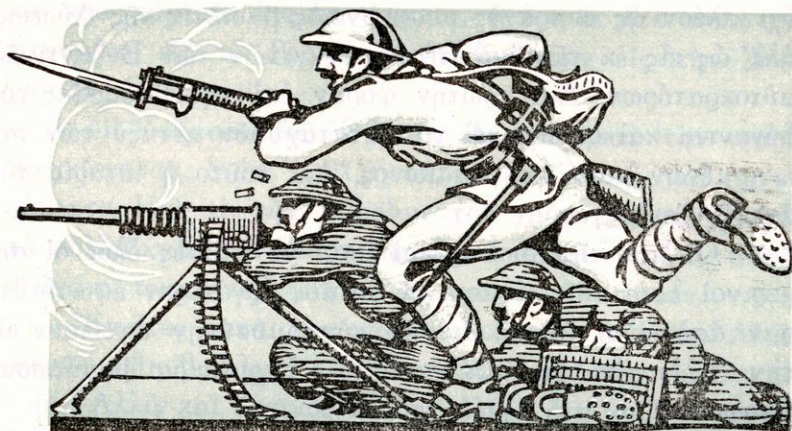
ὄχι πλέον ὥς ὁ τραχὺς μεσαιωνικὸς βασιλεὺς τῆς Δύσεως, ἀλλ' ὥς εἰς ἐκ τῶν καλυτέρων συγγενῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαίωνος. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεκήρυξεν μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃν εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα περιγίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανώ !

Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὥς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνὶς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

56. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἣ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἓν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικά ἄσπρα μανδήλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μιά βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γυρὸ μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποῦ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔκλεισε συμμαχίαν μὲ τὰ τρία βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραὶ, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμήν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι.

Ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλήκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἦχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποῦ ἔφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅράματα Ἐκλείσα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τὸς τρόπος νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τὸς τρόπος νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἦλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπείσοδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαζεν ὅμως μία σκέψις: Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον

γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν. Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθέλονται συνεκεντρώνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου:

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκόν σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσῃς, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπῆς.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνὴν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μία μάννα ἀπεχαιρέτα τὸ παιδί της, ποῦ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα;

— Στὸ καλὸ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ ἐκείνας, ποῦ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωϊσμός, ποῦ ἀναφέρεται παρὰδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὥς κρίκοι μιᾶς ἀλύσεως. Ἐσκόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικαὶ ἱστορικαὶ σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912-1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὕτη θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἡρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γεώργιος Τσοκόπουλος

57. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τοὺς νικηφόρους πολέμους 1912-1913)

Ἀφῆκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω εἰς τῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς πατρίδος τὴν κραυγῇ.

ἤρθες ἀπὸ τὴν Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἤρθες ἀπὸ τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κῦμα τοῦ βοριά.

ἤρθες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουκτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σάν τὴν ἀνεμοζάλη, σάν τὴν ἀστραπὴ
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτίριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἔσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῇ.

Χαῖρε, νεότης, πὺ ἀνασύρεις τολμηρῇ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

«Ποιήματα»

Ἀριστομένης Προβελύγγιος

58. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὄπλισμόν καὶ ἀριθμόν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλλην στρατιώτης διετήρησεν ἄκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἡρωϊκῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἄμυναν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπεροχον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθύς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων της καὶ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀντάξιοι συνεχιστὰι τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων τῶν.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 4/11/40

Ῥᾶξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταντῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῇ προσωρινῶς ὑμῶν. Σᾶς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐχαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικὰς συνθήκας δυσμενεστάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, μὲ ἐλάχιστον πυροβολικόν, μὲ ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκρατήσατε ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῆ ἐναντίον ἐξαπλάσιων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν δυνάμεων.

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνεργήσατε ἐπὶ τριήμερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θαρραλέαν μέχρι τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας κατελάβετε κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συνέλαβετε αἰχμαλώτους Ῥᾶξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας, ἐκερδίσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

Μὲ τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολέμου ντεις τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὀλοκληρωτικῆς νίκης.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπесαν κατὰ τὸν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαὶ μου συνοδεύουν τὰς

ψυχὰς τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰωνία.

Ὁ Διοικητὴς σας εἶναι ὑπερήφανος δι' ὅλους σας.

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Δαβάκης

B'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/5/41

Ἡ Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδὴς μάρτυς τούτου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ πάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν καὶ συνεχῶς εὐρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π. Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἑλληνες δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγῳ ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους τῆς ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολυαριθμοὺς ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους κατῴρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἀλλ' οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα, τὰ ὁποῖα μετήρχετο, κατώρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἷσθημα τῶν κατοίκων τῆς.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρις καὶ ὁ βασιλεὺς μᾶς ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλῃς αὐτῆς τιμῆς πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ ἔργον, ἀλλ' ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὧν μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ, πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησεν ὅλως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παρα-

βιάση τὰ Ἑπειρωτικά σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὐρίσκεται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὐρίσκεται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κυνημάτων τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἔντρομον στρατόν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκόν του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιός τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιός τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἡρωϊκοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

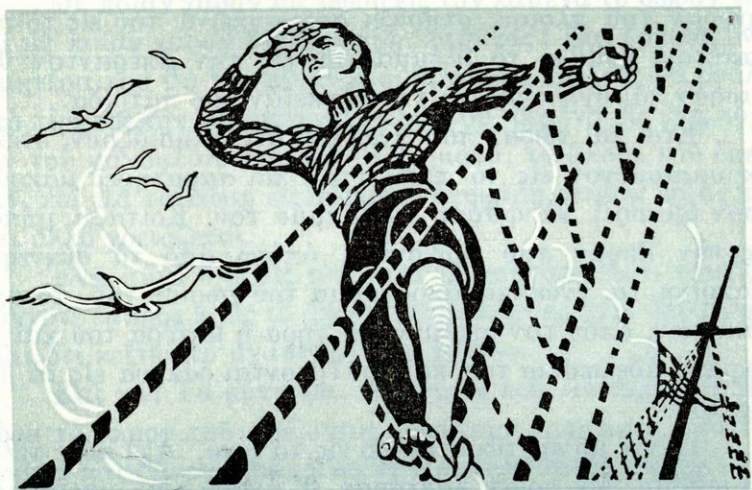

59. ΕΜΠΡΟΣ

Γιὰ τὴ νίκη, ἔμπρός !
 εἶν' ὁ δρόμος λαμπρός.
 Νά ἡ δόξα, ποὺ ἀνοίγει στὴ μάχη
 τὰ χρουσᾶ της περὰ,
 σὰν μιὰν ἄλλη φορὰ
 στῶν Ψαρῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχι.

Κι ἂν εἶν' σκοτεινιά
 καὶ βαρειά καταχνιά
 κι ἂν ἡ νύκτα δὲν ἔχη φεγγάρι,
 λαμπρὸ φῶς ὁδηγεῖ
 στὴ δαφνόσπαρτη γῇ
 ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη.

Τίμος Μωραΐτινης

Α' ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. "Αχ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του!

Ὁ « Ἅγιος Νικόλαος », τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρῶει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρῶει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα χτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καὶ μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ πανιά.

Ὅταν τελειώνῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν

πεῖραν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ παραπέτον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἔτσι καὶ τώρα, πὺν γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακράν, ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, διακρίνῃ τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χωρίου του, τὸ σπιτάκι των, ὅπου τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφάκια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια του.

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. Ἄχ! πότε τέλος θὰ φθάσῃ; Μὲ ποῖαν λαχτάραν θ' ἀναβῇ τὴν μικρὰν κλίμακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρὸς του καὶ τῶν ἀδελφῶν του!

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν ὁποῖαν θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγυρό του, θὰ τοὺς διηγηθῇ εἰς ποῖα μέρη ἔταξιίδευσε, ποῖα καὶ πόσα πράγματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους τόπους!

Εἶναι πολὺ ὥραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγαπημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὥραῖα ἡ ξενιτεία.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον λόγον. Μὲ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς μισθόν του, ἔχει ἀγοράσῃ δι' ὅλους κάτι τι διὰ τὸ ἐν ἀδελφάκι του ἐν ζευγος παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὥραῖον καπέλλον, διὰ τὴν μικρὰν του ἀδελφὴν ἓνα χρωματιστὸν μανδύλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πήχεις ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποίαν χαρὰν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν του καὶ μὲ ποίαν χαρὰν θὰ τὸ πάρῃ καθένας! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ν' ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά! Τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἔξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

"Α! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του! "Εφθασαν τέλος πάντων! Ἰδὸν ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλίας καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μὲ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλῶνται μὲ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

"Α! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. "Ας ἡμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερὰ! "Ας ἡμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὁποῖοι ἤλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχοῦν, νὰ ὀρμήσῃ ὥσάν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, πού δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει!

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὥσάν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονήσίαν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις,

φουσκώνει όλα τὰ πανιά καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά! Ἐφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν τώρα μία μία, λευκαὶ ὥσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολώνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το! Νά το! Νά ἡ καπνοδόχος, ποὺ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρά. Νά καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὁποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται: Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του; Ἡ μητέρα του θὰ ὑφαίνει καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. Ἡ μήπως ἐπῆραν εἰδησιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει μὲ καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνῃ.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσίν του τὸν ἀποσπᾷ ἔξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοιάρχου.

Ἔχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ πανιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὁποία παρακολουθεῖ τὸν « Ἅγιον Νικόλαον » δεμένη με χονδρὸν παλαμάρι. Ἐμβαίνει ὁ πλοίαρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾷ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτήν. Κάθεται εἰς τὸν πάγκον καὶ κωπηλατεῖ μὲ ὄσπιν δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς

τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύωνται μερικοὶ ἄνθρωποι.

Ἄχ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλὰ εἰς τὸ σπιτάκι των; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανὲν ἀδελφάκι του; Πῶς ἀνησυχεῖ!

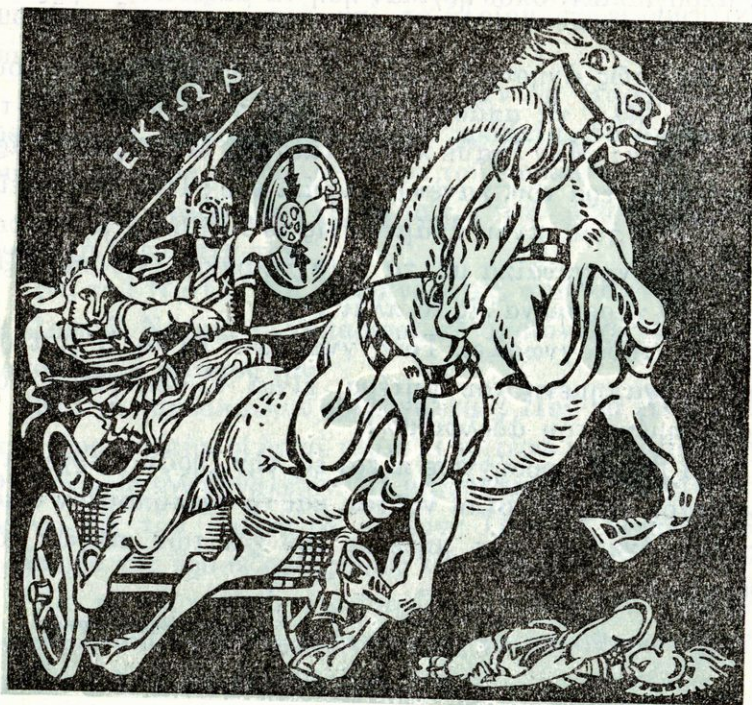
Ἄλλὰ ποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναῖκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὁποῖα ἔξωφωνίζουσιν χαρούμενα εἰς τὸ πλάϊ της;

Ἄ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του, ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ' ἀδελφάκιά του τ' ἀγαπημένα του ἀδελφάκια!

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὁρμᾷ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν!...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

61. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλίου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἐκτωρ ὀδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαιτίσει τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτὴ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεούς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφὸν καὶ μὲ τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Ἕκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὥραίας πατρίδος του· γρήγορα ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιὰς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἀνδρομάχην καὶ τὸν μονάκριβον Ἕκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς τροφοῦ.

Θλιβερὸν μεϊδιάμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἕκτορος, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὥραία Ἀνδρομάχη δακρυσμένη τοῦ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπεν :

**Συγκινητικοὶ
λόγοι**

— Καλέ μου Ἕκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη καὶ φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέψουν. Εἰπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἀθῶον βρέφος ;

Θέλεις νὰ μείνῃ ὀρφανόν ; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακότυχον, ἡ ὁποία θὰ μείνω χήρα, ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος ; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν καὶ θὰ σὲ σφάζουν ;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τεῖχη, διὰ νὰ ζήσης καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς. Διότι ἂν μοῦ μέλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερα νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χῶματα ἃς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς καὶ σὺ, καλέ μου Ἕκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀπομείνῃ καμμία παρηγορία παρὰ πικρῆ καὶ βάσανα.

Μήπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς ; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς, καθὼς καὶ τοὺς ἐπὶ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμένην μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἄρτεμις μὲ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

Ἔκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι' ἐμὲ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου!

— Ἀνδρομάχη, ἀπήντησεν ὁ Ἔκτωρ, μὴ μὲ πικραίνης· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἄνανδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· μὲ τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τεῖχη, εἰς τὰς σεβαστὰς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρώας;

Ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην πρᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Συνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, μὲ βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ μέρα, ὅπου θὰ χαθῇ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πριάμος καὶ ὁ ξακουστός λαός του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσον τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφὴ τῆς ὀνομαστῆς Τροίας οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ δική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σὲ σύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαῖς καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφοράν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρύλητον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σὲ ἔχῃ σκλάβαν τῆς, θὰ σὲ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερὸ ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σὲ βάξῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνῃς εἰς τὸν ἀργαλειόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σὲ βλέπουν οἱ Ἀργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη μὲ τὴν στάμναν εἰς τὸν ὄμον :

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρώων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ

αὐξάνη, ὅταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῇ ὁ καλὸς σου Ἑκτωρ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ ὁ τάφος μου γρήγορα ν' ἀνοίξῃ καὶ τὰ μαῦρα χρώματα νὰ μὲ σκεπάσουν παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηνοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἑκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη σιωπηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο του χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν Ἑκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβῃ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς τροφοῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του, καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὅπλα του καὶ νὰ ἀνεμῖξῃ ὁ λόφος τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδίαμα ἀνῆλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρὸς.

Ἀφήρесе λοιπὸν ὁ Ἑκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν καὶ μὲ τὰς κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσεν ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ὑψώνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεήθη εἰς τοὺς θεοὺς :

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἄς δώσῃ ἡ χάρις σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου, ἄς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου, ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἐπῆρε πολεμῶν πρῶτος τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τὸν χαιρετᾷ ὁ λαὸς του φωνάζων: « Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἑκτορα! ». Νὰ καμαρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στοργικὴ του μήτηρ.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀνδρομάχην, ἡ ὁποία τὸ ἔσφιγγεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλην μὲ

βαθὺν ἀναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της ἐκυλίνοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸ μειδίαμα ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη της.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἑκτωρ νὰ κλαίῃ, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν :

— Ἀγαπητή μου Ἀνδρομάχη, μὴ μοῦ θλίβου· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου, ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφη ἡ μοῖρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπείαι· νίδες εἰς τὴν ῥόκαν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῶας θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἑκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχη περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικόν της χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολλάκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν της . . .

Ὅμηρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευή)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

62. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Ὁ εἷς ἀντὶ τοῦ ἄλλου Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελφικοὶ φίλοι καὶ ἕζων εἰς τὰς Συρακούσας, πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμοσίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ καταδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλακισθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰκογένειάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμοτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μετὴν πεποιθήσιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδίκην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μεγίστη ὁμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμοτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμὰ του εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὁμως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

Σωτηρία καὶ τῶν δύο Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ τότε διὰ τὴν αἰσχροὴν προδοσίαν τοῦ Φιντίου, βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἐτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος μειδιᾷ μὲ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μορτίαν τοῦ Δάμωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλησιάζῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρὰ του δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἔφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβῶδεις ἀκούονται :

— Ὁ Φιντίας! Ὁ Φιντίας!

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἄλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκεν, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

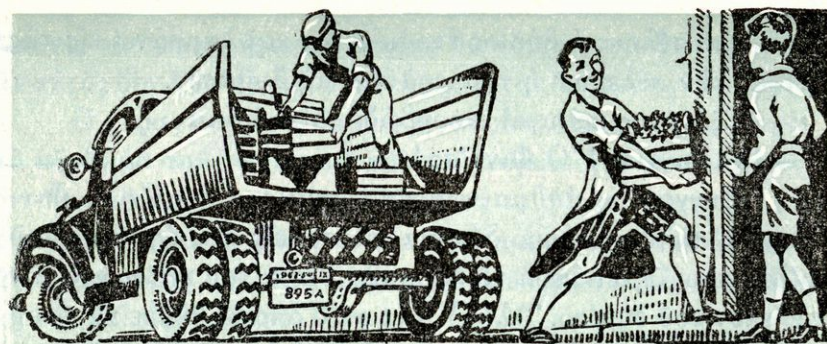
Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυομένους ὀφθαλμοὺς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληροκάρδιος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῇ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῇ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν καὶ τὸν Φιντίαν εἰς τὸν Δάμονα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

« Γεροστάθης », τόμ. Γ'

Λέων Μελάς

63. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

— Ἀν ἄμεσα ἀπὸ κιβώτια — Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κ. Εὐφροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστάκης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινὸν τοῦ μαθήμα.

Διατί; Πότε θὰ διαβάσης;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἓν ὀπωροπωλεῖον, εἶχε σταματήσῃ ἓν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν. Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γελαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυγε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα;

Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ;

— Δὲν τὸ βλέπεις; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ χέρια του νὰ πάρῃ ἓν κιβώτιον· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὁμως ὥμιλεν σοβαρῶς καί, ἐνῶ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως :

— Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὐξησιν...

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφορὰν, μοῦ εἶπεν :

— Τί νὰ κάμω ; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἴμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ιδιοκτῆτην σκυμμένον εἰς τὰ τετράδιά του — καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ με ἐδέχθη, ἃν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὁμως τὸ διακόπτω συνεχῶς· δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθισα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἦλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἦλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσουν πελάται. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μετὰ τὴν λάμπα εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποὺ ἔχεις ὅλον τὸν καιρὸν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατον μετὰ τοὺς γονεῖς σου...

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώνησαν πάλιν ἀπὸ ἓν ἄλλο αὐτοκίνητον νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μετὰ μῆλα..

— Τώρα δὲν μπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπεν. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, ποὺ ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῇς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχισμένος.

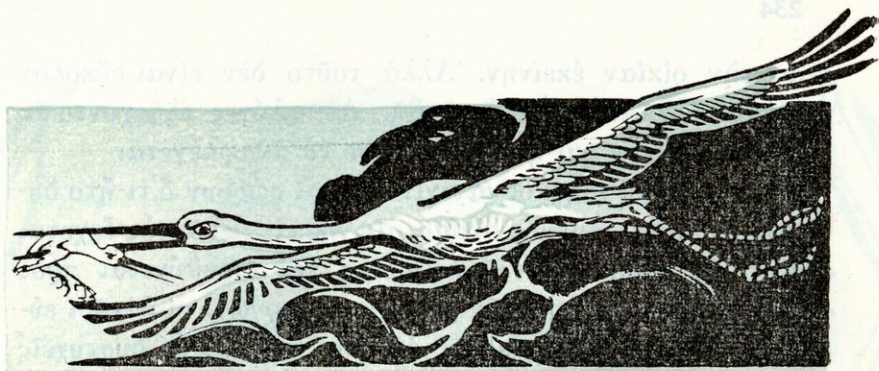
Ἡθέλησα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστὸν καὶ ροδοκόκκινον, ποὺ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεῖς. Καὶ ἡξεύρεις, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως !

Μάθημα Ἡ κ. Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχαμογέ-
δι' ὅλους λασε καὶ εἶπεν :

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὐγέ του ! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρωτὰ του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσης μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγώ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσης τὸν ἐξαίρετον συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγώ νὰ κάμω μὲ τὴν ἁδειάν σου . . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

64. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ζευγὸς πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν των στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὡς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγηρὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐθέριζον. Αἴφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται μυριόστομος. — Πυρκαϊά! Πυρκαϊά!

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σώ-

σούν τὴν οἰκίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῇ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ πῶν παραθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῷ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅτι ἦτο δυνατόν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὀρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ὑπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ πέριξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηρὰν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὅποιαι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον γίνεαι δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγας τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φορὰν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσούς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἡρωϊκὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξηλθε πλέον. Ἐσχέπασε μὲ τὰς πτέρυγας τῆς τοὺς δύο νεοσσούς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἀριστοτέλης Κουσιδής

65. Η MANNA

« Μάννα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκούς σὲ κάθε μέρος·
ἂ! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρὰ σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τὴ μάννα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάννα ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἢ μάννα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.

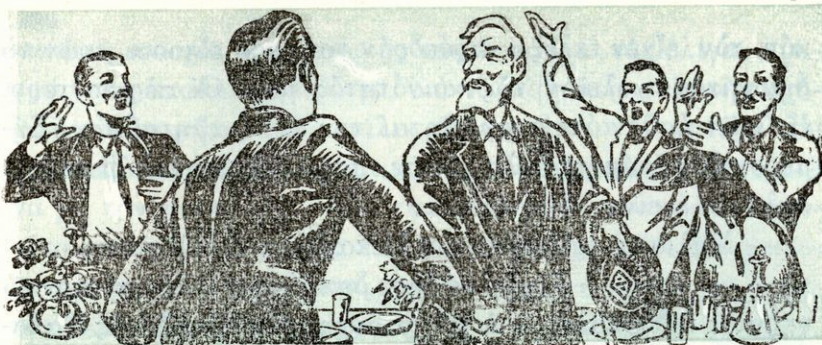
Ὅπου τρέχεις, πάντα ἢ μάννα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζῃς τὴν καημένη,
πάντα ἢ μάννα σ' ἀπανταίνει
μὲ τὰ δόλθερμα φιλιά.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴ χάνει !
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος !
Σὰν τὴ μάννα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάννα πὰ δὲν ἔχει
« μάννα » κρᾶζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάννα » στὸν καημὸ του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός !

Γεώργιος Μαρτινέλλης

66. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὅμως
ὁ ἀγαπητότερος μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ « κα-
λὸ παιδί », ὅπως τὸν ἔλεγον ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα πού ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον ! Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησίν
του, ὕψωσε τὸ ποτήριόν του καὶ προέειπε εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἑξῆς ὥραϊα λόγια :

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἤσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκείνην ψηφοφορίαν...

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλαὶ φωναί.

— ... Διότι — ἐξηκολούθησε δακρύων ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον « ὁ καλὸς Παυλάκης », ὁ μαθητὴς τῆς βῆς τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι κανεῖς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὥς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἴπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος: Ὁ « καλὸς Παυλάκης » ...

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη! ἤκούσθη μία φωνή.

Ὅλοι ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν:

— Ἐνθυμείσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὅλων τῶν συμμαθητῶν του. Ὅ,τι εἶχεν τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμοὺς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητὴς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλεον ἄδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμόν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μόνος του τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔβαζε ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκαν του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχότερους τῆς τάξεως. Ὅταν ἔχανε κανεῖς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. Ὅταν εἶχε λησμονήσει κανεῖς εἰς τὸ σπῆτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἔδιδεν ἄλλον. Ὅταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν

κάποιος πτωχὸς συμμαθητῆς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμὰς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλλῃ. Ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαινετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητῆς. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ «καλὸς Παυλάκης». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

— Μάλιστα, μάλιστα! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Θυσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον... ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύθητε. Περὶ τούτου νὰ εἴσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἐγένεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὸν μαθητὴν μου. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόχως τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγείαν του!

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐνηγκαλίσθη δακρύων τὸν παλαιόν του μαθητὴν καὶ τὸν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον «ἄριστα», τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ «καλὸς Παυλάκης» ἀπὸ τὸν διδάσκαλον του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιρβάνας

67. ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ κτίσω ἕνα σπιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

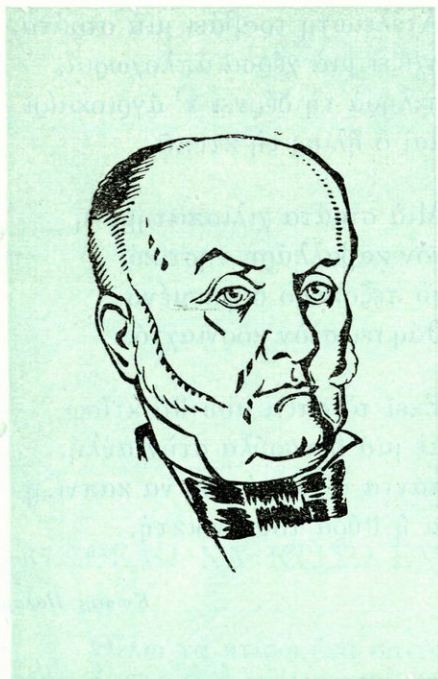
Ἀτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
 σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλογωριά,
 σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
 καὶ ὁ ἥλιος τὴ κτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
 τὸν καβαλλάρη νηστικό,
 τὸ πεζοπόρο διψασμένο
 θάφτει στὸν κορνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ κτίσω
 μὲ μιὰ βουσούλα στὴν αὐλή,
 πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
 κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

68 ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης εἶναι εἰς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἰδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι' ἄλλους ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς.

Ἐγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμη ὑπόδουλος, τὴν 6ην Ἰανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου Ἡπείρου Χοτάχοβον.

Ὁ πατὴρ του Κυριᾶκος Ἀρσάκης ἦτο εὖπορος κτηματίας. Δι' αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν

περιουσίαν του. Ήναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του καί, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῇ ὁ ἀδελφός του καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετὴς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεὸς του Γεώργιος τὸν ἡγάπησεν ἰδιαίτερος καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ θεοῦ του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ». Ἐξέδωκε μάλιστα καὶ ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱατρὸς καὶ ταχέως κατέλαβε μεγάλα δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη καὶ ὡς τέλειος σύζυγος καὶ πατήρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῇται ἀπὸ ἠθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μεταξὺ τῶν. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἁρμονία ἐπίστευεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀνατρέφονται καὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται μὲ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν καλαὶ μητέρες.

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα τῆς ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπον νὰ βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἄλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ιδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν. Ὁ σκοπὸς τῶν ἦτο νὰ συγκεντρῶνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαρὰς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου ἔθνους μας, διὰ νὰ μορφώνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά τῶν ὅμως ἦσαν περιορισμένα. Ἐστήριζον πρὸ παντὸς τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς τὰς συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῇ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας.

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν ἵδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας της, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη της ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἦτο ἕτοιμον τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον σφίξεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του: « Ἀρσάκειον ». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναός, ἡ Ἀγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὠνομάζετο ἡ ἐνάρετος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὄχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἠγωνίσθησαν νὰ διδάξουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶχαν σχεδὸν λησμονήσει τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσότεραι Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν των βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεῖ ἐξελέγη καὶ βουλευτής. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὅθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ᾔθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ δὲ μεγαλτέρα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὡμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολή μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν υἰεὶάν του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἑθνικοὶ εὐεργεταὶ καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἑθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἔχει σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτραι ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα « Ἀρσάκειον ».

69. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις προῦ ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούνιαν. Ἀφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἦρεμα ἤρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλὸν του στήθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἄθῳν χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του.

Τότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδώρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς τὴν ὀρι-
σμένην λειτουργίαν.

Πρῶτη ἀπὸ ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν :

— Εἶμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποὺ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασίλισσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῇς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνῃς τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσῃς καὶ θὰ ἐκτιμήσῃς τὰ θαυμαστὰ προΐοντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητή, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Ἔπειτα ἤλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτῇ, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον πολύτεμος ἀπὸ τὴν ἀδελφήν μου. Χωρὶς ἐμὲ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμὲ θὰ ζῇς ἀναίσθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερὰ ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσῃς τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἀρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσῃς τὴν προσφιλῆ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτῃ ἐπλησίασεν ἡ ὄσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικώτερα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὁσμὴν τῶν μύρων, τὴν εὖοσμον κνίσαν, τὴν ὁποίαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἐγὼ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσῃς.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

— Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς φύσεως, ὅ,τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαιμάργων, ἐγὼ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστίσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγὼ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή-
— Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ θὰ τοῦ
χαρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

— Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ
ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἡ πιστο-
τέρα ἀπὸ ὅλας σας.

Καὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε
νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφεροῦ
δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος.
Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρίγος καὶ ρώμην καί,
χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει.
Καὶ ὅσον κατέβαινε τόσον ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκαν-
θώδης. Ὅσον ἐπροχώρει τόσον ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγί-
νετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνωνται σπάνιαι.
Οἱ ἕως τώρα στιβαροὶ ὁμοί του ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ
γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες
νὰ αὐλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀκμαῖαι αἰσθήσεις του ἤρχισαν νὰ ἐξα-
σθενίζουν. Πρώτη ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐθό-
λωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ διασκεδά-
σεις; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχα-
ριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἕως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐξηφα-
νίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον ἐυρέθη ἔξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκα-
τέλειψε καὶ αὐτή. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρὰ τῆς ὁσφρήσεως, τὴν
ὁποίαν ἔπνιξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρον δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὤτα τοῦ δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωϊνῶν ᾠσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμοσύνους κραυγὰς τῶν παιδιῶν.

Ἡ ρίς τοῦ δὲν ὠσφραίνεται τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃς ἀνέμενεν αὐτὸν τὸ πρωϊνόν τοῦ ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκείνο σαρκίον μόνον ἡ μνήμη ἔζη ἀκόμη καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὠραῖον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερωχήθη εἰς τὰ γόνατά του. Ἦπλωσε τοὺς μικροὺς τοῦ βροχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν του. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρον ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἀνεσκίρτησε. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές του ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τὰ ἄχροα χεῖλη τοῦ ἐφίλουν τὰς ἀγνὰς παρειάς του, ἄρρητος ἰλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του.

Ἡ ἀφή δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχυσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννίος

70. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιὰ περαστικὴ
γέρος φτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιά ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη
εἶναι τυφλός! τυφλός! Δὲ βλέπει!

Ἄχ! τί ζευγάρι θλιβερό!
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραμμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάϊ πλάϊ.

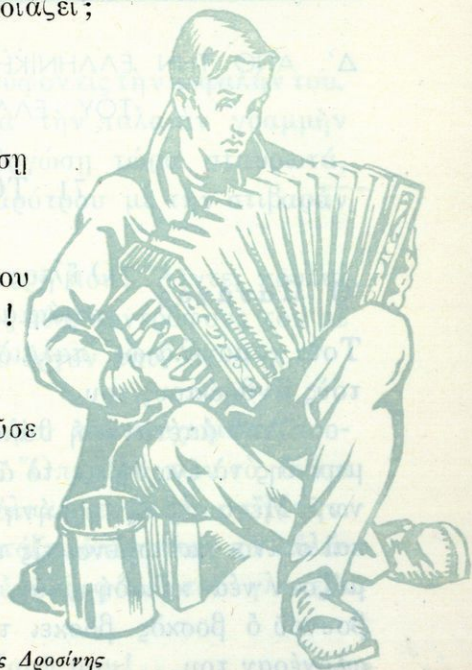
Ὅμως καθείς τὰ γηρατειά
τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιὰ
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

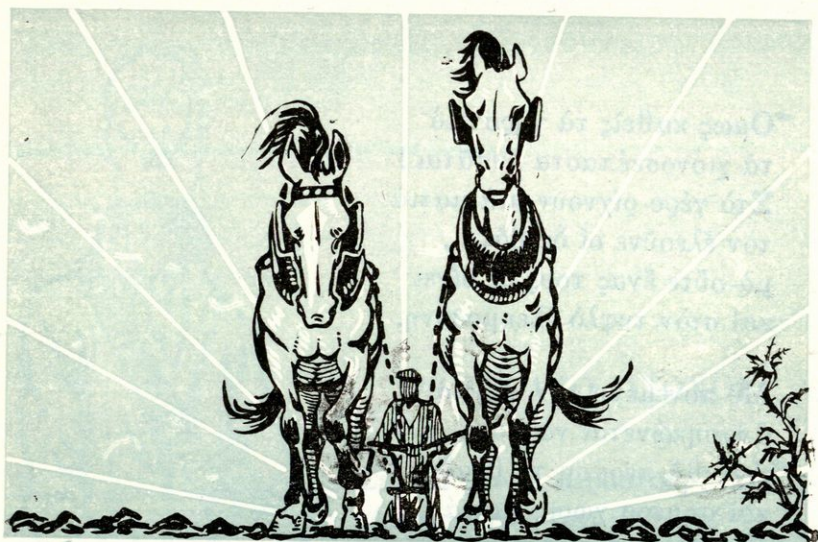
Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη...
Ἀχ! θὰ περάσῃ τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη...
Γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει;
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει...

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μέσ' στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώσῃ
χρήματα λίγα, μ' ἄρκετὰ
ἓνα ψωμί γιὰ νὰ πληρώσῃ.
— Σοῦ εὔχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα..
Τοὺς χαμογελᾷ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην της νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοί-
νων. Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλῶροι, καρδερίναι
καὶ σπίνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ
βουνοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν
φλογέραν του.

Ὁ κὺρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρὴν καὶ τὸν Ντορῆν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποὺ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλλος μὲ τὸ εὐγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του, ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφόν του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὥσάν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῇ προσευχήν του :

— Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος!...

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

— "Ἐλα, Ψαρῆ μου! "Ἐλα, Ντορῆ μου! "Αἴντε, πουλιά μου!... Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόνον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. Ὅπισθέν των τὸ ὑνίον ἀναποδογυρίζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποὺ ἀφήνει τὸ ἄροτρόν του, ἐνῶ ἡ φωνή του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

— "Ἐλα, Ντορῆ μου! "Αἴντε, Ψαρῆ μου!...

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρωῶτα, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἔμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέραν μὲ τοὺς θορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, πού περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, πού πηγαίνουν περὶπατον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωῒνος ἀῆρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στήθος ὑποκάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

— "Ελα, Ψαρῇ μου! "Ελα, Ντορῇ μου! "Αἴντε, πουλιά μου!..

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβριάν. Θὰ καθίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλίγον νὰ ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῇ ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὁλόξανθον ὄνειρον ἀπὸ στάχυα, πού κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν... Γυρίζει καὶ μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γεῖά σου! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν καλημερίζω.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλὴ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἶχον ἀποκαλυφθῇ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐφημερίς « Ἐλευθέρον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελάς

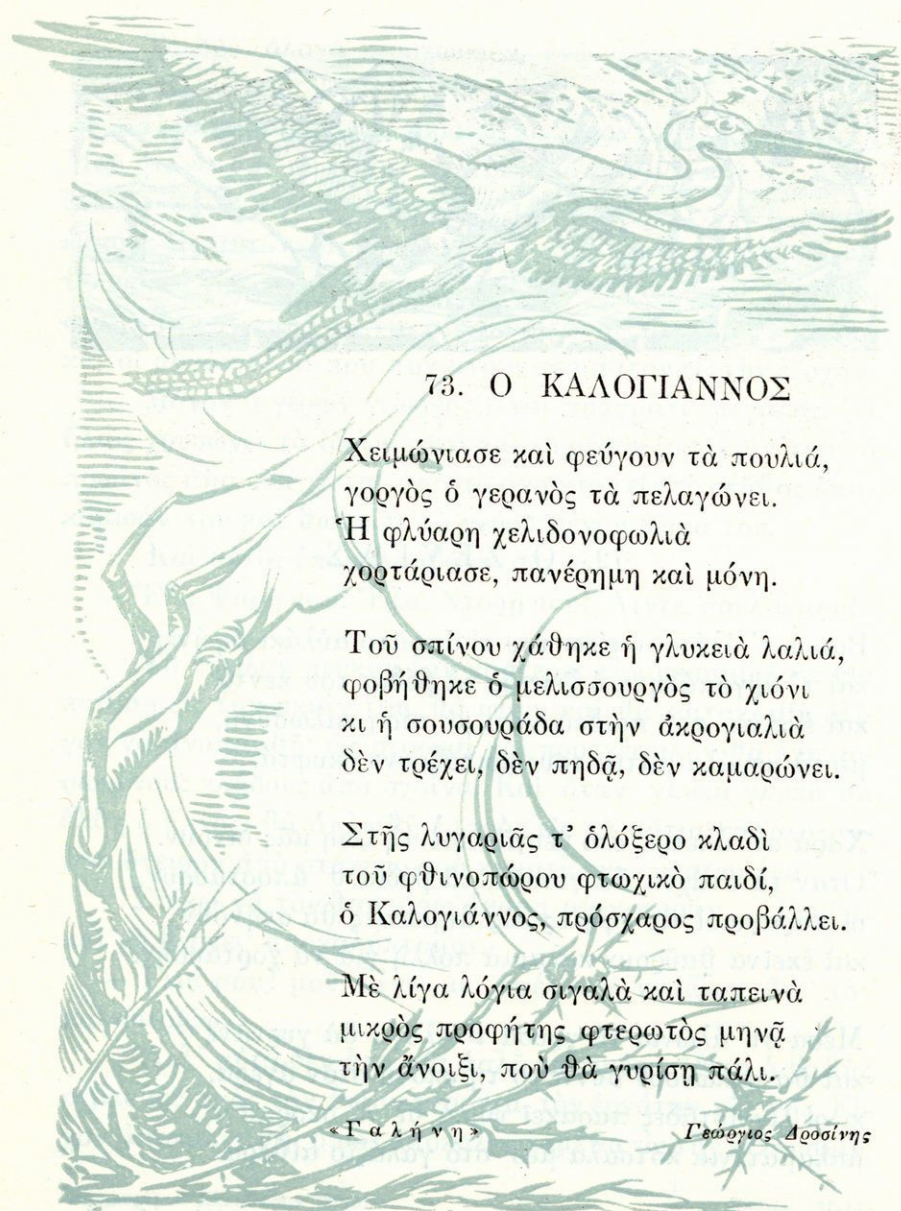

72. Ο ΖΕΥΓΑΣ

Βαριά τ' ἀλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφρᾶτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγᾶς τὰ βόδια του κεντᾶ·
καὶ ἐκεῖνα, πὺν παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἀλέτρι, στὸ ζευγᾶ, πὺν τῇ ζωῇ μᾶς δίνουν.
Ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θ' ἀποστάσουν.
οἱ παραγιοὶ τὶς ὑψηλές τὶς θημωνιές θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θαῦρουν καλαμὰ πολλὴ γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἀλώνια τὰ χρυσᾶ τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύννεφο τῇ σκόνῃ στὸν ἀγέρα,
κι οἱ λιχιστᾶδες παρακεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

73. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιά
χορτάριασε, πανέρημη καὶ μόνη.

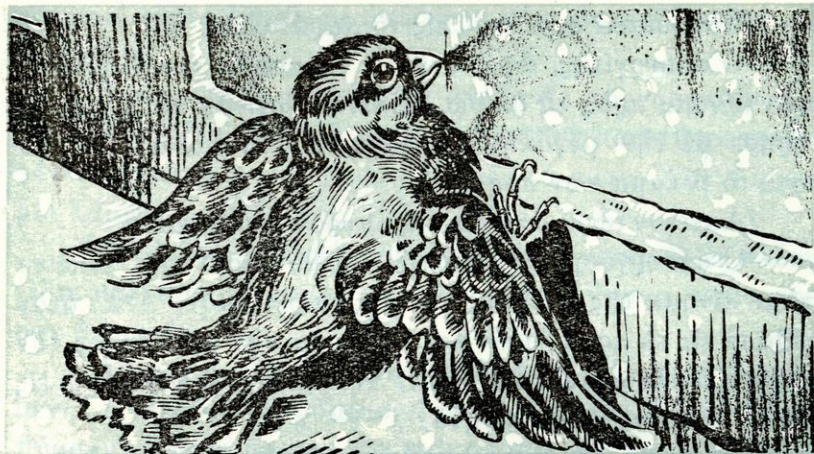
Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὁλόξερο κλαδί
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Με λίγα λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾶ
τὴν ἀνοιξί, ποὺ θὰ γυρίσῃ πάλι.

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

74. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

**Ἀπροσδόκητος
ἐπισκέπτης**

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἕνα μικρὸν θύρυβον, ὥς νὰ ῥριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου
μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἕνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς
τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν
τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς
ὁμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ
ὁποῖον εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συν-
εκίνησε καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καη-
μένος ὁ σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ
μὲ θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ
τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερὰ του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μετὰ παρτήρησε μετὰ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπεῖχον τῶρα ἀπὸ τοῦ παραθύρου δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μετὰ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεια τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανερχεταί εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψυχία· ἦτο ὁμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει· μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια τοῦ ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἄλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὕτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

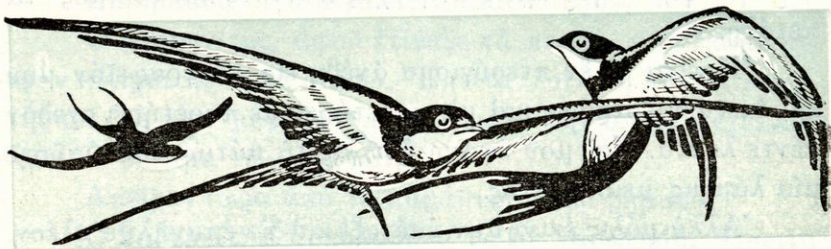
Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουν καὶ τὴν προδότηκαὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερε εἰς τὰς παραβολὰς του.

Ἄλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Ἰωάννης Κονδυλάκης

75. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοίξεως**

Τὰ πρωῒνὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαί-
ρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν
Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρό-
ρα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε
αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλά-
δοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ
τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωῒνόν των ὕμνον οἱ
περωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γῦρο πρασινίζουν
τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ
εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτῇ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου
κάθε πρωῒ, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρον.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρα-
νός, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βε-
βαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον
ἄρμα τῆς τὸ ἔσυσαν αἱ χελιδόνες. ὦ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ
λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ωραίων ἡμερῶν!

Τὰς εἶδατε; Τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν
χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν μὲ τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας, ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὥραία ἐποχὴ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα! Ἔρχεται μαζί μὲ τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

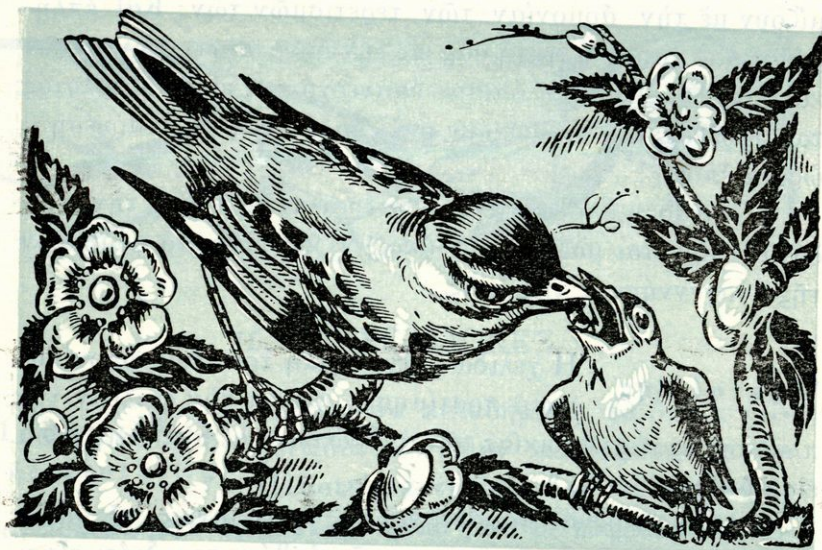
Ἀρεταί της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς αὐτάς.

Λίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κύνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερά ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφὴν της.

Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὄχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά πτηνά.

76. Ο ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάϊος.

Μεγάλη ἐορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωτὴν δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἢ πανηγυρική συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὥς διὰ τὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὥς διὰ τὴν ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

— Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυματήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης!

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωΐνην ἐκείνην ὥραν, διὰ τὰ δρέψη τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

— Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυματήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

77. ΠΡΩΤΗ ΜΑΓΟΥ

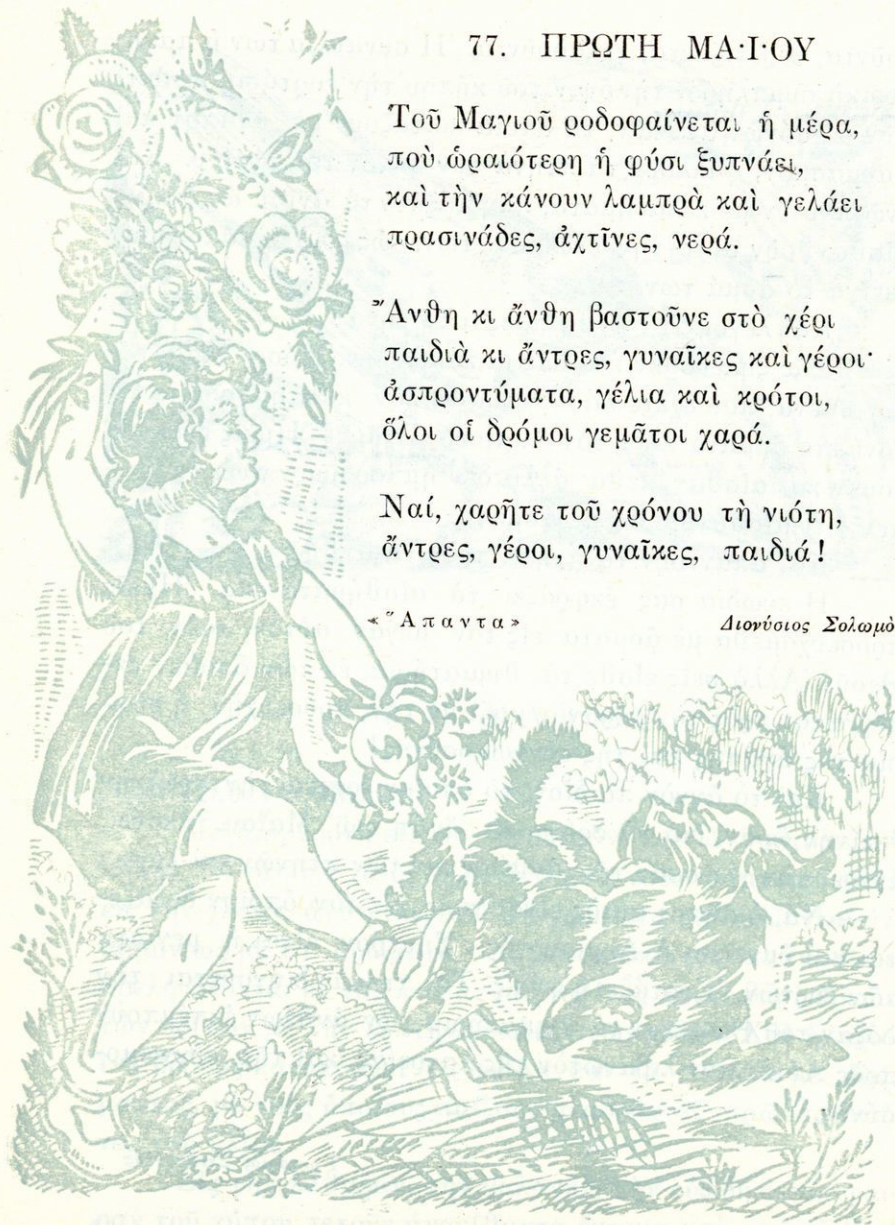
Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
 πὺν ὠραιότερη ἡ φύσι ξυπνάει,
 καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
 πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

Ἄνθη καὶ ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ καὶ ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
 ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
 ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ!

« Ἀπαντα »

Διονύσιος Σολωμός

78. ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

— Ἀστακοί! Ἀστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὁποῖος κατὰγομαι ἀπὸ ἀστακοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφήνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολαύσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικῆς πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόγον. Ὅλοι εἶναι ὀπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὥς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμψονύχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἕκαστος!

Ὅλοι εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμὸν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των! Καὶ

«ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῇ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἐμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

“ὦ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των! Τί μαγεία! “Ὀλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

— ‘Ἀστακοί! ‘Ἀστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκῦρον, τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

“Ἴσως νὰ ὑπῆρξεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. ‘Ασφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν «ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκῦρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἔπνιξε ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλως εἰς αὐτόν. “Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ ‘Αρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

‘Ἄλλ’ εἰς τὴν Σκῦρον ἡ ἀλιεία τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἑξῆς ἡ ἀλιεία των:

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι’ ἀστακοὺς με μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχονται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὅπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερὰ, οἱ γαμψοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακός των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψίν των.

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἄλκιροι καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν με προσοχὴν ἐντὸς καλάθων μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχοίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

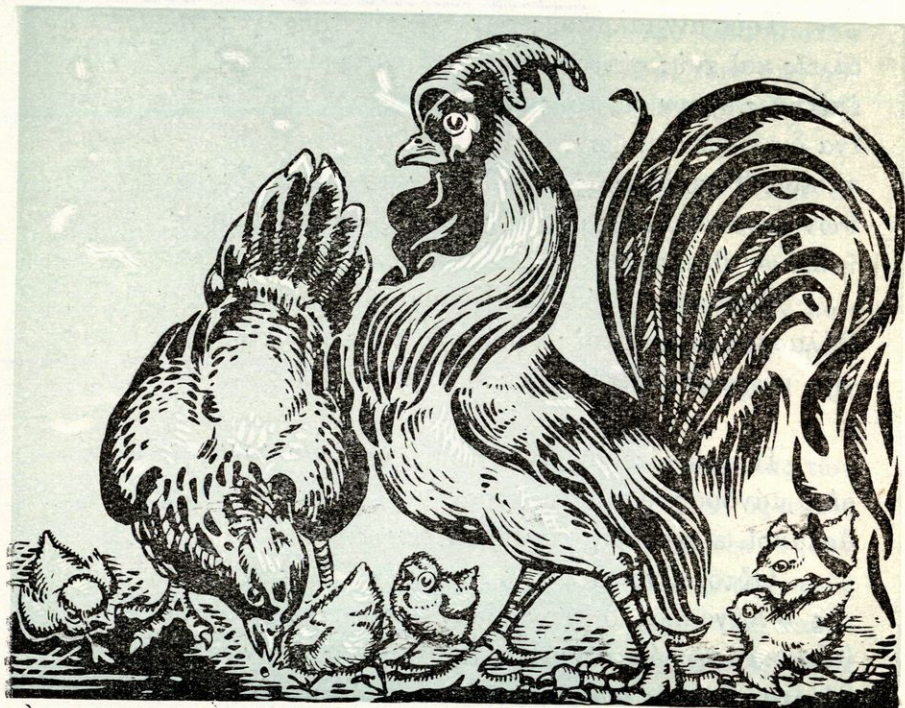
Ὅσοι τῶν ἀλίων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλάθους, τοὺς ἐτοίμους πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιοργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμαλῶτοι ἄστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πᾶνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτερον ὄπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον με ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάνει βιαιοτάτας κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακάς του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐρὰν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκείνος ἐχθρὸς του με τὴν πλαδαρὰν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδεότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχὴ ἄστακὸν με τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραΐτιδης

79. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην καθηγητῆς, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἓν ὀρνιθοτροφεῖον. Δύο μορφωμένοι ἑντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῆ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἓν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ιδιοκτῆταί των μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἶχομεν ὑποσχεθῆ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασεν ὁλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδίζονται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχονται. Πυκνὰ δενδρύλλια φουντουκιῶν καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐπίθεσιν ἱεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον μὲ ὀρμὴν εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφρονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια προεφυλάσσοντο ἀπὸ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἱέρακες δυσκόλως τὰς διέκρινον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιοποιητικώτατοι καὶ προθυμώτατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφεραν εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφεραν εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὀρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἄρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν μὲ εὐχάριστον ἔκπληξιν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ ἐκκολλητικὴ μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο μὲ ψιλοκομμένην τροφήν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὁποῖαι ἐγέννων σχεδὸν καθημερινῶς ᾧ, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένα. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὀρνίθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἶδους. Εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλοπούλας.

Οἱ ὀρνιθοτρόφοι μᾶς ἔδιδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζῴφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλερικά, δηλαδὴ τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετήρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστημονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύεσθε τὰς τροφάς; τοὺς ῥώτησα.

— Μερικὰς καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νήσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχείρησίς σας, ἐὰν ἀγοράζετε τὰς τροφάς;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμοὺς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχείρησις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

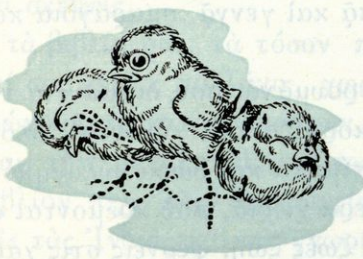
Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεία εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρῶνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ῥῶν καὶ πουλερικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλῖμά μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

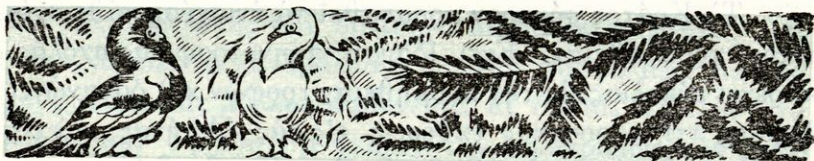
Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχε-
τικὴν προσπάθειαν. Ἔχει ιδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολάς,
παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανώνει
ἐτησίας πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρημα-
τικά καὶ μετάλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῇ εἰς μίαν
τοιαύτην ἔκθεσιν.

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέ-
λιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ ἡ
ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι
ὅμοιοί των!

Γεώργιος Ν. Καλαματιανὸς

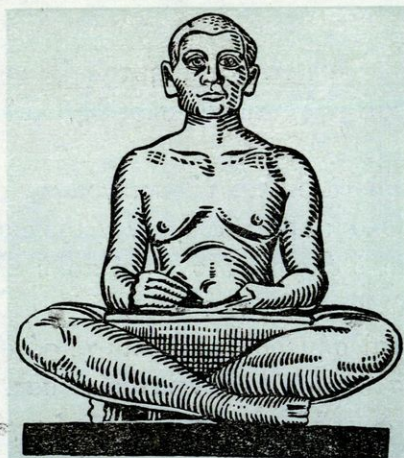

80. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάσι ἡ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
για σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ ψηλὸς καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τὴ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι!

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὥς τὴν κορυφὴ πέφτῃ καὶ σὲ πλακῶνῃ,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι, καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τὴ ζωὴ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾷ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγυρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά, ποὺ κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωή, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαχνικὸ βουνό, βουνῶν καμάρι!

Ε΄. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία — Ἐπάνω εἰς τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. ὦ! τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ὥραϊα εἰς ἐμφάνισιν, τί πλούσια εἰς περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυρὸς αἱ καλύτεραι ἀνθρώπιναι σκέψεις.

Ἐν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται, τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἓν βιβλίον, τὸ βιβλίον π.χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἔκπληκτοι. Ἦκουον πράγματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῇ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

— Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μὲ τὴν χεῖρα. Ὅλα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦντο πολὺ ἀκριβὰ. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν βιβλία.

Ἄν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχατε τὸ Ἀναγνωστικόν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας! Θὰ ἐμένετε ἀγράμματοι!

Ἄλλ' ὄχι, δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. Ὅλοι σήμερον ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Ἀλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν;

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί.

— Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του;

— Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. Ἐχω διαβάσει τὸ βιβλίον « Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης » τοῦ συλλόγου « Ὁφελίμων Βιβλίων », τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι;

— Μάλιστα, λέγε μας.

— Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρχισεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντίαν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ τὴν ζήσιν, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδὴ ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὁμως τοῦ ἐπαγγέλματος του ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἀλλὰ μία διαρκὴς σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἤλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπώνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες — αὐτὸ ἐγένετο τότε — ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὗρει τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατώρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, πού ἔσπαζον μὲ μεταλλικά, πού εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς, ἡ ὁποία ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεξε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιοῦτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὁποῖα ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὁμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταίρους· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τουναντίον ἔφερε ζημίας καὶ οἱ συνεταῖροι ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ δυστυ-

χῆς Γουτεμβέργιος, διὰ νὰ πλη-
ρώσῃ τὰ χρέη του, ἐρρίφθη
εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ τοὺς κλη-
ρονόμους τοῦ ἑνὸς τῶν συνε-
ταίρων του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ
θάρος του καὶ τὴν πεποίθη-
σίν του εἰς τὰ μεγάλα πλεονε-
κτῆματα τῆς ἐφευρέσεώς του.
Ὅταν λοιπὸν ἀπεφυλακίσθη
καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα
του Μαγεντίαν, προσέλαβε
νέους πάλιν συνεταίρους καὶ
ἐτύπωσε μὲ ὥραϊα τυπογρα-
φικὰ γράμματα τὸ πρῶτον βι-
βλίον του, τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν ἀνέμε-
νον νέαι πικρίαι. Οἱ νέοι συν-
εταῖροι κατώρθωσαν νὰ ἀπο-
γυμνώσουν τελείως τὸν σοφὸν
ἐφευρέτην καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη
καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν παρουσία-
σαν ὡς ἰδικήν των ἐφεύρεσιν
τὴν τυπογραφίαν, ἣ δὲ περιου-
σία του, στοιχεῖα, πιεστήρια
κ.λ.π., κατεσχέθη διὰ τὰ δη-
θεν χρέη του. Τί σκληρὰ ἀχα-
ριστία!

Ἔτσι ὁ Γουτεμβέργιος εὐ-
ρέθη εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ
τώρα εὗρεν ἀνέλπιστον προ-

στάτην. Ὁ Ἀδόλφος, Γερμανὸς πρίγκιψ τοῦ Νασσάου, ἀπὸ ἐκτίμησιν, πού ἦτο καὶ ἐκτίμησις ὅλων τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· τὸν διώρισεν αὐλικὸν καὶ τοῦ ἐχορήγησε μικρὰν σύνταξιν, διὰ νὰ ζῇ.

Ἀπερίσπαστος πλέον ὁ Γουτεμβέργιος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν περιποίησίν της. Ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1868, ἐξηκολούθησε νὰ τυπώνῃ ἐκεῖ ἰδιοχείρως μὲ τὸ μικρὸν πιεστήριόν του.

Παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας τῆς τύχης καὶ παρ' ὅλας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι σήμερον τὸ καύχημα τῶν Γερμανῶν. Ἡ πατρίς του Μαγεντία, τὸ Στρασβούργον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει λαμπροὺς ἀνδριάντας, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ, ἂν ἐλησμόνησα τίποτε.

— Εὖγε, Δημοσθένη! Εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εἶχον μείνει ἀκίνητοι ἀπὸ θαυμασμόν. Γνωρίζεις ὅσα πρέπει, παιδί μου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γνωρίζωμεν πῶς μᾶς εὐηργέτησαν καὶ τί πικρίας καὶ θυσίας ἐδοκίμασαν, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ εὐεργετικὸν ἔργον των...

Ἀποτελέσματα

— Νά, φίλοι μου, μία θαυμασία ἐφεύρεσις· εἶπεν ἔπειτα ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν ὁ διδάσκαλος.

Τώρα, πού ἐγινε γνωστή, μᾶς φαίνεται ἀπλουστάτη. Καὶ ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐχρειάσθησαν χιλιάδες ἐτῶν, διὰ νὰ ἐφευρεθῇ, πολλαὶ παρόμοιαι ἐργασίαι, πολλαὶ πικραὶ καὶ θυσίαι· πρὸ πάντων ὅμως ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ. Τὸ ἀπλοῦν καὶ βραδυκίνητον χειροκίνητον πιεστήριον τοῦ Γουτεμβεργίου εἶναι ὁ μακρινὸς

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὅποια ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Με τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Με τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῷ ἡ πρόοδος αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιθεύομεν μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἔτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἀρχήν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον ἐκάστης χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του!

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον.....

Νικόλαος Α. Κονιόπουλος

82. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁ Ὀδοντωτός Ὁ συρμός ἐπερίμενε μίαν θερινὴν ἡμέραν τὸν ἐκδρομικὸν μας ὄμιλον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Διακοπτοῦ. Μία μικρὰ ἀτμομηχανὴ καὶ ἐν μικρὸν ὄχημα ἦτο ὅλος ὅλος.

— Τί εἶναι αὐτὰ πάλιν; Θὰ ταξιδεύσωμε ἢ θὰ παίξωμε μαζί των; Τὰ πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια τῶν παιδιῶν εἶναι μεγαλύτερα! Εἶπε καὶ ἐγέλασε δυνατὰ ὁ ἀστεῖος τοῦ ὁμίλου.

— Μὴ γελᾷς, ἀπήντησε σοβαρὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐκδρομῆς. Εἶναι μικρὸς βέβαια ὁ Ὀδοντωτός· ἀλλὰ εἶναι μαχητὴς καὶ εἶναι ὁ μόνος Ὀδοντωτός, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λειτουργεῖ 60 περίπου ἔτη καὶ κάνει τὸ δυσκολώτερον ταξίδι. Ἀναβαίνει εἰς ὕψος 700 μέτρων περίπου ἀπὸ τὸ

Διακοπτὸν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ χαρῇ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου!

Ἀνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας.

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κ. ἐλεγκτά; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος ν' ἀνοίγουν αἱ θύραι.

— Τώρα μάλιστα. Σύμφωνοι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα μὲ τοὺς κήπους, τὰ ὁπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν χαράδραν, ὅπου ρέει ὁ Βουραϊκὸς ποταμός. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισότολα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεῦκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον μὲ τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των!

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα; Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῇτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνῃ εἰς ὥραιότητα. Ἀγρία βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι, βράχοι!

Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλεύρως εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, πὺν χρησιμεύει ὡς ὁδηγός του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ του ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλισθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν;

— Μὴ φοβεῖσθε! Ὁ συρμός δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἔχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκριβείαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ ἀλλοῦ.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξὺ ὄχθης καὶ βράχων ἢ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινὰς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ! ἠκούσαμεν ἔξαφνα. Μικροπανικὸς εἰς... τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποὺ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμέναι...

— Τί συμβαίνει; Τί τρέχει. Κίνδυνος;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποὺ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδα. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηριῶν.

Γύρὸ μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσουν κάθε τόσον μορφὴν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους τῶν ἑως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα!

Νά τώρα καὶ ὁ μέγας καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπρῶς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρο καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεία! Ἡ βοή του ὁμοιάζει μὲ τὸ μούγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκεῖνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς!

Θαυμάζομεν κατάπληκτοι τὸν καταρράκτην, ποὺ ἔκαμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε!

Ἄλλ' εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ποῦ ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτη.

Ἡ ἀξία του Ἐξαφνα εἰς μίαν καμπὴν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, ποῦ ἡπεῖλουν νὰ μᾶς συνθλίβουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. Ὁ ὀρίζων ἐλευθερώνεται. Ἡ χαράδρα ἐτελειώσε.

Ὁ συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἔξοδον· ἐδίψασεν ὁ καημένος ἀπὸ τὸν μέγαν ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῇ νερόν. Ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, ποῦ ἔχει ἀνεγερθῇ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένη! Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ Ὀδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κ. πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, ποῦ εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἐνὸς ἀνεστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ Ὀδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς ποῦ βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. Ὅταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγὸς μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς.

Τοιουτοτρόπως μὲ τὴν ἀρπάγην αὐτὴν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἷονδήποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῇ δὲν ὑπάρχει κανεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῇ ὁ συρμός πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένος μὲ τὴν γῆν μὲ τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον διδασκαλίαν του περὶ Ὀδοντωτοῦ ἢ ἀτμομηχανῆς εἶχε καὶ αὐτὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέσεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμός ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνήφορος εἶναι ἀκόμη μεγάλος καὶ ὁ σιδηρόδρομος τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων μὲ τὰ δόντια του. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς—Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ συρμός ἦτο κατάκοπος ὡς ὁδοιπόρος, πὺν ἐπέραςε τὸν τελευταῖον δύσβατον ἀνήφορον.

Ἀπ' ἐδῶ ὁ συρμός τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χωρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του!

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἤλλαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλλος ἢ μᾶλλον ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὀδηγόν των. Οἱ ρωμαλεοὶ πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλενε καὶ ὁ πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλλωμά των εἰς χαιρετισμόν μας. Ἡ ἀγοράμπελη μᾶς γεμίζει μὲ μύσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλνουν τὸν δροσερὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν...

Νά τέλος καί τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὀδοντωτοῦ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν ὄμιλον:

— Ὁραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κ. πρόεδρε, ἡ θέα τοῦ τοπίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μὲ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ... Ὁ Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος!

— Ὁ Ὀδοντωτός, ἀπήντησεν ὁ κ. πρόεδρος, δὲν εἶναι σήμερον μεγάλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηροδρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρόσεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τουναντίον ἄς εὐλογῶμεν καὶ ἄς θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμόν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται σήμερον ὁ Ὀδοντωτός, ἄλλοτε ὅχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἶγες δὲν ἠδύναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δρόκων, ἡ φύσις δηλαδὴ ὁλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρές του ἤνοιξαν δρόμον διὰ σιδηρόδρομον!

Ἀνόρυξαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγας μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τεῖχη μεγάλα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ χόματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὀδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ὁ συρμός· καὶ τί δὲν ἔκαμαν!

Ὁφείλεται μεγάλῃ εὐγνωμοσύνῃ εἰς τοὺς εὐσυνειδή-

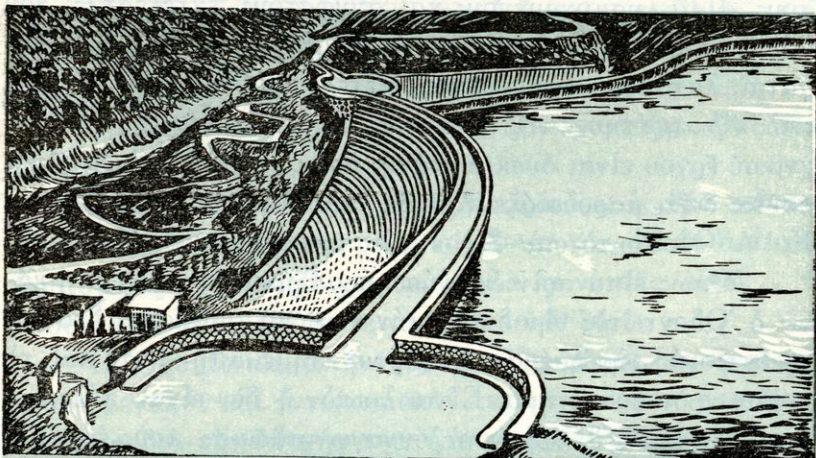
τους, ἀλλὰ λησμονημένους καὶ ἀγνώστους ἐκτελεστὺς τοῦ Ὀδοντωτοῦ. Ὅλοι, μηχανικοί, ἀρχιτεχνῖται, τεχνῖται, ἐργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, ἐξετέλεσαν ἐν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνὸς τεχνικοῦ ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, διότι παρουσιάζει ἅπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ Ὀδοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

Ὅπως εἶπα πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τώρα ἔτη κἀναι ὁ Ὀδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ παραμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος;

Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἠλεκτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν Ὀδοντωτόν. Τότε καὶ μόνον θὰ φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἠλεκτροκινήσαμεν ἕως τώρα· καὶ ὅμως φωνάζομεν, ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖος! Τί νὰ εἶπω!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

83. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἐνὸς ὀρεινοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν κατώρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδίαζον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτίριον ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθηναὶ εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομύριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνουν ἐβδομῆντα περίπου χιλιάδες κυβικὰ μέτρα ὕδατος ἐκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ!... ἤκούσθη. Καμμία περιγραφὴ καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γῦρο τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἓν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους.

Ἐμπρὸς τῶν ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανὴ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὁμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῇ μὲ συρματόπλεγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μολύνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἑταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπεθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικῶς καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βάσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος τοῦ εἶναι πενήκοντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ τοῦ ἔχει ἐπενδυθῇ διὰ πεντελικῶς μαρμάρου.

Ὁραιότατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βάσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτίριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ «Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων» εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτιρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου εἴτε ὡς κυβερνήται εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτιρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουν νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθίσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς ἐσοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἀλλοῦ πλατυτέρα καὶ ἀλλοῦ στενωτέρα, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατάπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βάσιν ἦτο σαράντα ἑπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὁλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατεσκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικὸν μας ὁμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὕδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ

τῆς ὁποίας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπὶ ἀρκετὸν ἐντελῶς ὄρθιοι μὲ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, ἡ ὁποία θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἄς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευσις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῇ κατὰ καιροῦς, ἦτο ἀνεπαρκέστατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἠῤῥεαν. Καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἤναγκάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλιακὸς τύφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγαλουπόλεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ ὀνόματα ὧν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χαρίσουν ἐν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολλοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει.

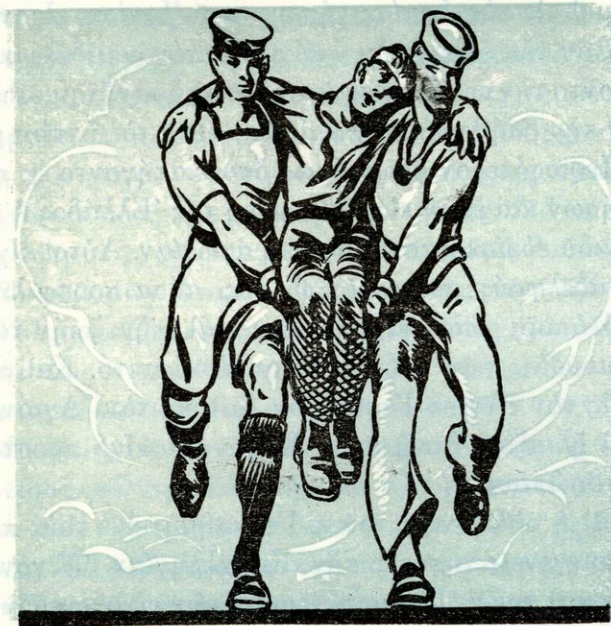
Μεγάλη χρῆσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγούδησαν ᾄσματα τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φορὰν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ζωντανὴν τὴν εἰκόνα της.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των!

Γεώργιος Ν. Κалаματιανὸς

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Γερασίμου εἶχε συγκεντρωθῇ πλησίον τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κ. Εὐφημία καὶ τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἀνδρέας, ἑνδεκαετής, καὶ ἡ Ἑλένη, κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρωίας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιεφέροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οἱ σεισμοὶ εἰς τὰς ὥραϊας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περισσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἑξωτερικοῦ εὐρίσκοντο εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπετο. Καὶ προσήχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἠλπίζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Γερασίμου εἶχε τοὺς περισσότερους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κ. Γερασίμου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κ. Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τώρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν...

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κ. Εὐφημία μὲ δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κ. Γεράσιμος.

« Προσοχή! Προσοχή! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεκράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοήν των!

« Αἱ καταστροφαὶ τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12-14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν ὅτι αἱ ὥραϊαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρόφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. . . .

» Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγκινεῖ βαθέως ἡ πολύτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῖρα ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξῆγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστροφείας πόλεις. Τὰ ἀγγήματα τῶν ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσωσαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμωτάτας στιγμὰς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγγήματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶν ἐκκαθαρίζουν τὰ ἐρεῖπια καὶ σφύζουν τοὺς ἀνθρώπους.

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

» Ἀνηγγεῖλαμεν εἰς προηγουμένης ἐκπομπάς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας.

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεκίνησαν ὅλους τοὺς λαούς. Ἀπὸ τὰς πρωτευ-

ούσας πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὁργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἑράνους τούτους τίθενται μεγάλες προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μεγάλα ποσά, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρῶσιν καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὄχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἀφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια! ηὐχήθη ἡ κ. Εὐφημία.

— Πόσον καλύτερος θὰ ᾔτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας: « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη », ἀναστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κ. Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

85. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ !...

Όταν τριγύρο βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, ποὺ στολίζουν ἀγρούς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ ἔδωκες τὰ μάτια.

Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἡσυχὴ ἀμμουδιὰ
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι στοῦ δέντρου τὰ κλαδιὰ
κι ὅταν ἐκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιὰ,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ ἔδωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βροῖσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὀρφανὰ παιδάκια, ποὺ τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, ποὺ δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ ἔδωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Ὁ Χριστοῦλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὀρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
5. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
6. Προσευχὴ στὴν Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
7. Τὸ κτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
8. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Ἡ θυσία τῆς Ἱφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
10. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
11. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	38
12. Τῆς Ἁγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικὸν	44
13. Τὸ πρῶτον «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
14. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
15. Οἱ Κρητικοποῦλες, Ν. Γ. Καλαματιανοῦ	49
16. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
17. Ἐπάνοδος στὸ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
18. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
19. Ἡ Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
20. Ὁ Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	61

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
22. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	71

23.	Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	Σελίς 72
24.	Ἀληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25.	Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
26.	Ἕνας λαὸς καὶ ἕνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
27.	Ἡ ἐξοχὴ (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
28.	Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
29.	Ἐπιστροφὴ τοῦ νυῦτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
30.	Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
31.	Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφῶν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
32.	Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
33.	Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
34.	Μὲ τὴ συρτὴ, Ε. Λυκούδη	113
35.	Ὁ σπάρκος, Θ. Ποταμιάνου	120
36.	Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37.	Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
38.	Προσκύνημα στὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
39.	Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
40.	Προσκύνημα στὴν ἐλευθερὴ Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
41.	Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
42.	Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννιπούλου	155

Σ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43.	Ἐρρίκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη	160
-----	---	-----

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Ν

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44.	Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
45.	Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	171
46.	Ἡ μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	172
47.	Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
48.	Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. Ἀδαμαντίου	175
49.	Αἰ - Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	179
50.	Πάσχα εἰς τὴν Σκιάθον, Α. Μωραϊτίδη	180
51.	Χριστὸς Ἀνέστη, (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

	Σελίς
52. Ἡ Ἀγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
53. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
54. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	196
55. Μιὰ Βυζαντινὴ περιγίγισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
56. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσκοπούλου	206
57. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
58. Ἡ ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πα- τρίδος τῶν	212
59. Ἐμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
61. Ἐκτὼρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
62. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	227
63. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
64. Φιλοσοργία πελαγοῦ, Α. Κουρτίδου	233
65. Ἡ μάννα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
66. Ὁ κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
67. Θέλω νὰ κτίσω ἕνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
68. Ἀπόστολος Ἀρσάκης, Α. Γούδα	242
69. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίνου	246
70. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
72. Ὁ ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδη	255
73. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
74. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
75. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
76. Ὁ Μάτις, Γρ. Ξενοπούλου	262
77. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
78. Οἱ ἀστακοὶ, Α. Μωραϊτίδη	265
79. Ἐπίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
80 Ὑμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
82. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279
83. Ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286

Τ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84.	Οἱ λαοὶ ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	Σελίς 291
85.	Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ		279

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1 ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ,
Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

	Σελίς
1. Ὁ Χριστοῦλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
2. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
3. Προσευχὴ στὴν Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
4. Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
5. Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
6. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλα- ματιανοῦ	38
8. Οἱ Κρητικοποῦλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
9. Ἐπάνοδος σὸ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
10. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
11. Ἡ Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
12. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
13. Ἀληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76
14. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφίων, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
15. Οἱ ἑλληνικοὶ ὀρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
16. Μὲ τὴ συρτή, Ε. Λυκούδη	113
17. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123
18. Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
19. Προσκύνημα σὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
20. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
21. Προσκύνημα στὴν ἐλευθέρη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
22. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
23. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155
24. Ἐρρῖκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη	160
25. Ἡ Μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	172
26. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
27. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. Ἀδαμαντίου	175
28. Αἱ Δημήτρες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	179
29. Πάσχα εἰς τὴν Σκιάθον, Α. Μωραϊτίδη	180
30. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

	Σελίς
31. Ὁ Διγενής Ἀκρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	196
32. Μία Βυζαντινὴ περιγίγισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
33. Ἡ ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πα- τρίδος τῶν	212
34. Ἐμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216
35. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
36. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	233
37. Ἡ μάννα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
38. Ὁ κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
39. Θέλω νὰ κτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
40. Ἀπόστολος Ἀρσάκης, Α. Γούδα	242
41. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίνου	246
42. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250
43. Ὁ Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
44. Οἱ ἀστακοί, Α. Μωραϊτίδη	265
45. Ἐπίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
46. Ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286
47. Οἱ λαοὶ ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	291
48. Σ' Εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὀρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
4. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28
5. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικὸν	44
6. Τὸ πρῶτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
7. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
8. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
9. Ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	61
10. Ὁ Γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
11. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνια	71
12. Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
13. Ἕνας λαὸς καὶ ἓνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
14. Ἡ ἐξοχὴ (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
15. Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
16. Ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
17. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
18. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
19. Ὁ σπάρκος, Θ. Ποταμιάνου	120

	Σελίς
20. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
21. Θεοφάνεια (ποίημα), Αίμ. Δάφνη	171
22. Ἡ Ἁγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
23. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
24. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοκοπούλου	206
25. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
26. Ἐκτὼρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
27. Δάμων καὶ Φιντίας, Λ. Μελά	227
28. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
29. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
30. Ὁ ξεγῆς (ποίημα), Α. Φωτιάδη	255
31. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
32. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
34. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
35. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272
36. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
37. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως ΣΠ. ΚΑΡΑΜΠΑΓΙΑΣ (ἀπ. Δ.Σ. ΟΕΣΒ 10095/12-11-56)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσημον εἰς ἀπόδειξιν
τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἀντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον.

Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις
τοῦ ἀρθρ. 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἑφ. Κυβ. 1946, Α 188)

ΕΚΔΟΣΙΣ Β', ΣΕΙΡΑ Α', 1957 (ΙΧ) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 115.000

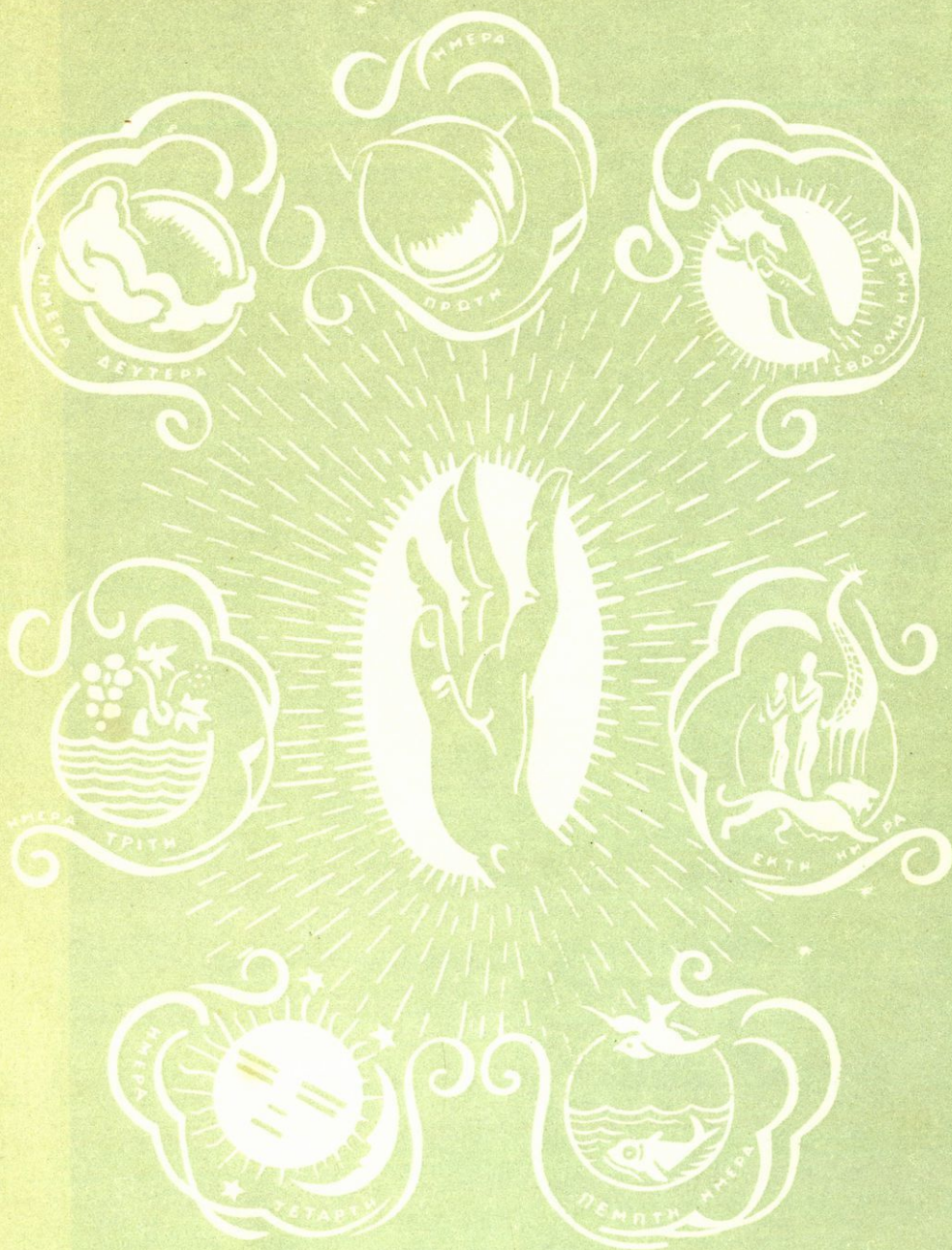
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΚΣΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ Χ. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ — Ν. ΤΙΣ. ΠΡΟΓΛΟΥ

5
1605

1000
€30

100
1311A

024000044509